

E. M. Cioran

Doğmuş Olmanın Sakıncası Üstüne



metis

E. M. Cioran | Doğmuş Olmanın Sakıncası Üstüne



E. M. Cioran

Doğmuş Olmanın Sakıncası Üstüne

Fransızca yazan Rumen deneme yazarı ve ahlakçısı Emil Michel Cioran 8 Nisan 1911'de Rasinari'de (Romanya) doğdu. On yedi yaşında Bükreş Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne girdi. Lisansını Bergson üzerine hazırladığı bir teze aldı. 1934'te Bükreş'te yayımlanan ilk kitabı *Sur les cimes du désespoir* (Ümitsizliğin Doruklarında), kendisinin de kabul ettiği gibi, sonradan Rumence ve Fransızca yazdığı her şeyin özünü barındırır. Hayatın trajik boyutundan habersiz olmakla suçladığı Bergsonculuktan o dönemde koptu. 1937'de, dini bir krizin ürünü olan ve tartışmalar yaratan kitabı *Gözyaşları ve Azizler* yayımlandı. Aynı yıl, Bükreş Fransız Enstitüsü'nden aldığı bursla gittiği Paris'e yerleşti. 1995 yılında Alzheimer hastalığından öldü. 1947'de Fransızca yazdığı ve Fransa'da yayımlanan ilk kitabı olan *Précis de décomposition*'u (1949, *Çürümenin Kitabı*, Metis, 2000) izleyen başlıca eserleri: *Syllogismes de l'amertume* (1952, *Burukluk*, Metis, 1993); *La Tentation d'exister* (1956, *Var Olma Eğilimi*, Metis, 2016); *Histoire et Utopie* (1960, *Tarih ve Ütopya*, Metis, 1999); *La Chute dans le temps* (1965, *Zamanda Düşüş*); *De l'inconvénient d'être né* (1973, *Doğmuş Olmanın Sakıncası Üstüne*, Metis, 2017); *Aveux et Anathèmes* (1981, İtiraflar ve Aforozlar).

Ayrıca 2007'de yayımladığımız *Ezeli Mağlup*'ta Cioran'la yapılmış söyleşileri okuyabilirsiniz.



Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com
Yayınevi Sertifika No: 10726

Doğmuş Olmanın Sakıncası Üstüne
E. M. Cioran

Fransızca Basımı:
De l'inconvénient d'être né
© Editions Gallimard, Paris

© Metis Yayınları, 2015
Çeviri Eser © Kenan Sarılioğlu, 2016

İlk Basım: Şubat 2017
Üçüncü Basım: Nisan 2019

Yayıma Hazırlayan: Savaş Kılıç

Kapak Resmi: Robert Motherwell
Kapak Tasarımı: Emine Bora

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.
Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No. 12/197 Topkapı, İstanbul
Matbaa Sertifika No: 11931

ISBN-13: 978-605-316-076-2

Eserin bütünüyle ya da kısmen fotokopisinin çekilmesi, mekanik ya da elektronik araçlarla çoğaltılması, kopyalanarak internette ya da herhangi bir veri saklama cihazında bulundurulması, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hükümlerine aykırıdır ve hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının çiğnenmesi anlamına geldiği için suç oluşturmaktadır.

E. M. Cioran

Doğmuş Olmanın Sakıncası Üstüne

Çeviren:

Kenan Sarılioğlu



metis

EMİL MICHEL CİORAN
KOLEKSİYONU

•

BURUKLUK 1993

TARİH VE ÜTOPYA 1999

ÇÜRÜMENİN KİTABI 2000

EZELİ MAĞLUP
(Söyleşiler) 2007

VAR OLMA EĞİLİMİ 2016

DOĞMUŞ OLMANIN
SAKINCASI ÜSTÜNE 2017

I

Saat sabahın üçü. Şu saniyeyi duyumsuyorum, sonra da öbürünü, her dakikanın hesabını tutuyorum.

Bütün bunlar niçin? – *Çünkü doğdum.*

Doğumun sorgulanması özel bir uykusuzluktan kaynaklanır.

*

“Dünyaya geldiğimden beri” – bu ...den beri bana öyle korkunç bir anlamla yüklü görünüyor ki, katlanılmaz oluyor.

*

Yapılan şeyin ağırlığını azaltan ve menzilini daraltan bir bilgi var: Bu bilgi için, kendisinin dışında her şey temelsizdir. Amaç fikrinden tiksinecek kadar saf olan bu bilgi, bir eylemde bulunmakla bulunmamanın bir olduğunu ifade eden o en uç noktadaki bilmeyi dile getirir ve yine en uç noktada olan bir doyuma eşlik eder: Her karşılaşmada, icra edilen hiçbir jestin ona bağlanmaktan başka bir anlamı olmadığını, hiçbir şeyin herhangi bir töz iziyle belirginleşmediğini, “gerçekliğin” usa aykırı olanın yetkisi dahilinde olduğunu tekrar edebilmenin doyumuna. Böyle bir bilgi “ölümden sonra ortaya çıkmış” diye nitelense yeridir: Bu bilgi, bilen hem yaşıyor hem yaşamıyormuş gibi, hem varlıkmuş hem varlığın anısıymış gibi işler. Bilen, yaptığı her şey hakkında, eylem ânında bi-

le, “Bu çoktan geçmişe gömüldü” der, geçmiş de *şimdi*’den böylece ebediyen azledilmiş olur.

*

Ölüme doğru koşmuyoruz, doğum felaketinden kaçıyoruz; onu unutmaya çalışan felaketzedeler olarak çırpınıp duruyoruz. Ölüm korkusu, bizim ilk ânımıza kadar giden bir korkunun geleceğe yansıtılmasından başka bir şey değildir.

Doğuma bela muamelesi yapmak tiksindiriyor bizi, buna şüphe yok: Doğumun en yüce iyilik olduğu, en büyük kötülüğün ömrümüzün başında değil sonunda olduğu telkin edilmemiş miydi bize? Kötülük, gerçek kötülük *gerimizde*’dir, önümüzde değil. İsa’nın gözünden kaçan şeyi Buda kavramıştır: “Üç şey bulunmasaydı dünyada, ey çömezlerim, Kusursuzluk olmazdı...” Buda, ihtiyarlıktan ve ölümden önce, bütün zaaf ve bütün felaketlerin kaynağı olarak doğumu gösterir.

*

Hangi hakikat olursa olsun, ne denli yıkıcı olursa olsun katlanılabilir, yeter ki her şeyin yerini tutsun, yeter ki yerini aldığı umut kadar yaşamsallığı gözden kaçırmasın.

*

Hiçbir şey yapmıyorum, tamam. Ama saatlerin geçtiğini *görüyorum* – onları doldurmaya çalışmaktan iyidir bu.

*

Kitap yazacağım diye kendini zorlamana gerek yok, ayyaşın ya da can çekişen birinin kulağına fısıldanabilecek bir söz söyleyen yeter.

*

İnsanlığın ne denli büyük bir gerileme içinde olduğunu, doğumun yas ve ağıtları daha da körüklediği tek bir halkın, tek bir kabilenin olmamasından daha iyi hiçbir şey kanıtlayamaz.

*

Soyaçekime başkaldırmak milyarlarca yıla, *ilk* hücreye başkaldırmaktır.

*

Her sevincin başında, hatta sonunda bir tanrı vardır.

*

Şu ânın içinde asla rahat değilim; beni, ancak benden önce gelen, beni buradan uzaklaştıran şey ayartıyor, var olmadığım o sayısız anlar: doğmuş olmayan.

*

Onursuzluk fiziksel ihtiyaç. Keşke bir celladın oğlu olsaydım.

*

Hangi hakla benim için duaya başlıyorsunuz? Şefaatchiye ihtiyacım yok benim, *kendi* başımın çaresine bakarım. Sefilin duası olsaydı, belki kabul ederdim; ama başka kimsenin, aziz bile olsa, istemem duasını. Selametim için kaygı duyulmasına katlanabilirim ancak. Ben o selametten korkup kaçırıyorsa, ne büyük bir boşboğazlık dualarınız! Başkalarına edin o duaları; sonuçta aynı tanrıların kulu değiliz. Benimkiler her ne kadar güçsüzse de, sizinkilerin de o kadar güçlü olmadığına inanmak için haklı nedenler var. Tanrılarınızın sizin düşündüğünüz gibi olduğunu varsay-sak bile, beni, belleğimden daha eski bir korkudan kurtarabilecek güçleri yoktur yine de.

*

Ne sefalettir duyumsama! Esrime bile, *belki de*, başka bir şey değildir.

*

Kendini Yaratıcı'dan ayırt etmek istiyorsa, ki her şey buna delalet ediyor, insanın kendine verebileceği tek görev bozmak, yok etmektir.

*

Doğmamın bir rastlantı, gülünesi bir kaza olduğunu biliyorum; yine de, kendimi unuttur unutmaz, bu doğum dünyanın işleyişinde ve dengesinde sanki zorunlu ve temel bir olaymış gibi davranıyorum.

*

Bütün suçları işlemiş olmak – baba olmak suçu dışında.

*

Genellikle, insanlar düş kırıklığını *bekler*: Sabırsızlanmamaları gerektiğini, düş kırıklığının er geç geleceğini, o andaki işlerine kendilerini verebilmeleri için gereken sürelerin onlara verileceğini bilirler. Gafletten uyanmış olanın durumuysa farklıdır: O insan için, düş kırıklığı eylemle aynı anda geliverir, düş kırıklığının yolunu beklemeye ihtiyacı yoktur onun, oradadır düş kırıklığı. Kesintisizlikten kurtulan bu insan mümkün olanı yok etmiş, geleceği gereksiz kılmıştır. “*Sizin geleceğinizde sizinle karşılaşamam,*” demiştir ötekilere. “Ortak tek bir ânımız yok.” Çünkü, ona göre, bütün gelecek şimdiden oradadır.

İnsan başlangıçtaki sonu fark ettiğinde zamandan daha hızlı yol alır. Aydınlanma, yıldırım çarpmışa döndüren o düş kırıklığı, gafletten uyanmış olanı kurtulmuş olana dönüştüren bir kesinlik verir insana.

*

Görünüşlerden kurtuluyorum, yine de gömülüyorum onlara; daha doğrusu: Bu görüşüşler ile onları bozan şey, ne adı ne içeriği olan, hem hiçbir şey hem de her şey olan bu şey arasında yarı yoldayım. Bunların dışına çıkacak kararlı adımları asla atmayacağım. Mizacım beni ikircim içinde dalgalanmaya, sürüp gitmeye mecbur ediyor. Şu ya da bu yönde karar vermeye çalışsaydım, selamete erip ölürdüm.

*

Düş kırıklığına uğrama özelliğim akli mantığı aşıyor. Buda’yı anlamamı sağlayan da beni peşinden gitmekten alıkoyan da bu özelliğimdir.

*

Yüreğimizi acıtmayan ne bir önem taşır ne de artık var olur. Geçmişimizin niçin bu kadar çabuk bize ait olmaktan çıkıp tarih görünümünü aldığı, artık kimseyi ilgilendirmeyen bir şey kılığına büründüğü belli.

*

Benliğinizin ta derinlerinde, Tanrı kadar yüzüstü bırakılmış, onun kadar acınası olmak!

*

Varlıklar arasında gerçek temas, sessiz bir mevcudiyetle, açık bir iletişimsizlikle, içten edilen duaya benzeyen gizemli ve sözsüz bir teatiyle kurulur ancak.

*

Altmışımda bildiğimi yirmimde de biliyordum. Uzun, gereksiz bir doğrulama çabasıyla geçmiş kırk yıl...

13

*

Her şeyin tutarlılıktan, temelden, gerekçeden yoksun olduğundan normalde o kadar eminim ki, buna itiraz etmeye cesaret eden kişi, en değer verdiğim insan bile olsa, gözümde ya şarlatanın ya da sersemin biridir.

*

Çocukluğumdan beri her referanstan, her eylem ve her olaydan bağımsız olarak saatlerin akışını seziyordum; zamanın zaman olmayandan ayrılışını, onun özerk varoluşunu, özel statüsünü, gücünü ve baskısını anlıyordum. İlk kez, bomboş bir evren karşısında, görevlerini yerine getirmeye artık isyan eden anların sızıntısından ibaret olduğum o öğleden sonrayı olabilecek en net şekilde hatırlıyorum. Zaman varlıktan soyunuyordu – *bedelini ödeyecektim*.

*

Eyüp'ün aksine ben doğduğum günü lanetlemedim, bütün öteki günleri aforozla boğdum...

*

Sadece olumsuz yanları olsaydı, ölmek olanaksız bir eylem olurdu.

*

Her şey var; hiçbir şey yok. İki cümle eşit bir tarafsızlık sergi-
liyor. Kaygılı insan, bahtına küssün, ikisinin arasında durur, sar-
sılmış ve şaşkın, hep ince bir ayırımın insafına kalmıştır; olmanın
ya da olmamanın güvenliğine bir türlü yerleşemez.

*

O Normandiya kıyısında, gecenin köründe, kimseye ihtiyacım
yoktu. Martıların varlığı beni tedirgin ediyordu: Taş atarak kaçır-
dım onları. Ve doğaüstü tizlikteki çılgınlıklarının tam da bana gere-
ken şey olduğunu, beni yalnız bu uğursuzluğun yatıştırabildiğini
ve gün doğmadan uyanmamın nedeninin de onunla karşılaşmam
olduğunu anladım.

*

Hayatta olmak – Birden bu deyimın garipliğiyle şaşkına dön-
düm, sanki kimseye uygun değildi.

*

Ne zaman işler yolunda gitmese ve beynime acısam, dayanıl-
maz bir *haykırmaya* isteğiyle çılgına dönüyorum. İşte o zaman, re-
formcuların, peygamberlerin ve kurtarıcıların hangi vasat uçu-
rumlardan çıktıklarını seziyorum.

*

Özgür olmak, çılgınca özgür olmak isterdim. Ölü doğmuş bir
çocuk kadar özgür.

*

Uyanıklığın içine bunca belirsizlik, bunca bulanıklık giriyorsa,
nedeni uyanıklığın uykusuzluklarımızı kötü kullanmamızın sonu-
cu olmasıdır.

*

Doğumun hayaleti bizi geçmişimizin *öncesine* taşırken geleceğin, şimdinin, dahası geçmişin tadını da kaybederiz.

*

Tarih-sonrasına yansıtılmış, insan epizodunun sonunda ilahların kahkahasına tanık olmadığım günler pek enderdir.

Yargı'nın görüşü artık kimseyi memnun etmediği zaman, yedek bir görüş gerekir.

*

Fikir, varlık, cisme bürünen her şey biçimini yitirir, tuhaf bir şeye döner. Sonucun düş kırıklığı. Mümkün olanın yakasını asla bırakmamak, ebediyen kararsızlık içinde yan gelip yatmak, doğmuş olmayı *unutmak*.

*

15

Hakiki, biricik talihsizlik: dünyaya gelme talihsizliği. Bu felaket saldırganlığa, köklerimizde barınan yayılma ve öfkenin kaynağına, o kökleri sarsan en büyük kötülüğe atılma eğilimine kadar uzanır.

*

Uzun yıllar sonra birini tekrar gördüğünüzde, saatlerce hiç konuşmadan karşılıklı oturmanız gerekir ki içinizdeki acı, sessizlik sayesinde, kendi tadına varabilsin.

*

Şaşırtıcı derecede kısırlığa mahkûm günler. Buna sevineceğime, zafer çığlıkları atıp bu yavanlığı şenliğe çevireceğime, o kısırlıkta tamamen erip olgunlaştığımı, sonunda dünyadan kopup gittiğimi göreceğime, bir kırgınlığa, bir keyifsizliğe kaptırıyorum kendimi. Yerinde duramayan, kendini bir türlü geri çekemeyen o rezil, düşkün adam kolay kolay yok olup gitmiyor içimizden.

*

Temel isteği ben'i aşmak olan Hint felsefesi beni kendimden geçiriyor; yaptığım ve düşündüğüm her şey ben'den ve ben'in talihsizliklerinden başka bir şey değil.

*

Eylemde bulunurken bir amacımız vardır; sona eren bir eylemin, yöneldiğimiz amaçtan daha çok gerçekliği yoktur bizim için. Demek ki bütün bunlarda çok tutarlı hiçbir şey yoktu, oyundan başka bir şey değildi bu. Ama eylem *sırasında* bu oyunun bilincinde olanlar vardır: Onlar öncüllerde sonucu, potansiyel varlıkta gerçekleşmiş olanı yaşarlar, varoluşlarıyla da ciddiyeti ortadan kaldırırlar.

*

16

Gerçek-olmayanın, evrensel eksikliğin vizyonu gündelik bir duyumsamanın ve ani bir ürpermenin sonucudur. *Her şey oyundur* – bu aydınlanma olmadan, günler boyunca yaşadığımız duyumsama, sahtelerinden, *huzursuzluklardan* ayırt edilmesi için metafizik deneyimlerin ihtiyaç duyduğu o apaçıklık damgasına kavuşamaz. Çünkü her huzursuzluk yarım kalmış bir metafizik deneyimden başka bir şey değildir.

*

Ölümün bizim için artık ilginç yanı kalmayıp, ondan hiçbir şey elde edilemeyeceğini düşündüğümüzde, doğuma geri çekilir, başka türlü bir dipsiz uçuruma meydan okuyarak haykırmaya başlarız...

*

Tam şu anda, *acım* var. Benim için bir çarpmıha gerilme olan bu olay, birtakım varlıklar için, bütün varlıklar için çok önemsiz, hatta anlaşılmazdır. Tanrı hariç – tabii bu sözcüğün bir anlamı olabilirse.

*

Her şey nafile olsa da, yaptığımızı iyi yapmak gerektiğini, bunun nafile olmadığını iştiriz her yerde. Oysa o da nafiledir. Bu so-

nuca varmak ve buna katlanmak için hiçbir iş yapmamak, ya da en çok, Süleyman gibi sultanlık etmek gerek.

*

Herkes gibi, hem de en çok hor gördüğüm insanlar gibi tepki veriyorum ben de; ama yaptığım iyi ya da kötü ne varsa, hepsine hayıflanarak telafi ediyorum.

*

Nerede duyumsamalarım? Yitip gittiler... bende. Peki bu ben, uçup gitmiş o duyumsamaların toplamı değil de ne?

*

Olağanüstü ve *hiç* – bu iki hedef belli bir eyleme, ve ardından, bu eylemden doğan her şeye, ilk olarak da hayata uyar.

17

*

Öngörü özgür kılan tek kötülüktür – *bir çölde* özgür...

*

Yıllar geçtikçe anlaşılabileceğimiz kişilerin sayısı da azalıyor. Artık seslenebileceğimiz kimse kalmayınca, bir ismin içine düşmeden önceki gibi olacağız sonunda.

*

Lirizmden kaçındığımızda bir sayfayı karalayıp durmak bir felaket olur: Söylemek istediğimi *açık seçik* söylemek için yazmak neye yarar?

*

Bizden daha az acı çeken biri tarafından yargılanmayı kabul etmek imkânsız. Hem de, herkes kendisini anlaşılamamış bir Eyüp sanırken...

*

Her şeyi söyleyebileceğimiz, her şeyi itiraf edebileceğimiz ideal bir günah çıkarıcı, her şeyden bıkmış bir aziz hayal ediyorum...

*

Ölümün egemen olduğu nice çağlardan beri, her yaşayan ölüm engeline takılmak zorunda kaldı; aksi takdirde, bir böceğin ya da kemirgenin, hatta insanın niçin birkaç komiklikten sonra, öylesine vakarla telef olmayı başardığını anlayamazdık.

*

Cennet katlanılır gibi değildi, yoksa ilk insan ona alışırdı; bu dünya da daha katlanılır değil, çünkü burada cenneti özlüyor ya da başka bir cennet olmasını umuyoruz. Ne yapmalı, nereye gitmeli peki? Hiçbir şey yapmayalım, hiçbir yere de gitmeyelim – bu kadar basit.

*

Sağlık bir varlıktır elbette; ama ona sahip olanlar bunun farkında olma şansından mahrum bırakılmışlar, her an yitirebileceklerinin de bilincinde değiller. Hiç kimse olmayan hastalıklarına sevinmediğine göre, hiç abartmadan, bunun sağlıklı olanlar için *adil* bir ceza olduğu söylenebilir.

*

Kimileri mutsuz, kimileriye saplantılı. En acınası olanlar hangileri acaba?

*

Bana karşı hakkaniyetli olunmasını istemezdim: Haksızlık denen kuvvetli ilaç dışında her şeyden vazgeçebilirim.

*

“Önemli olan acıdır” – bu Budacı formülü günümüze uyarlasak, “Önemli olan kâbustur” demek gerekir.

Aynı şekilde, yaygınlaşmış bir başka acıya son vermek için başvurulmuş Nirvana da, kâbus gibi evrensel olmak için, birkaç kişiye özgü bir çare olmaktan çıkacaktır.

*

Uyuyamayanın her gün yaşadığı çarmıh acısının yanında, İsa'nın bir kerecik çarmıha gerilmesi nedir ki?

*

Geç bir vakitte ağaçlarla çevrili o yolda geziniyordum, bir kestane düştü ayaklarıma. Çatlarken çıkardığı ses, bende uyandırdığı yankı ve bu küçük olayla ölçülemeyecek ani bir heyecan beni kesin bir mucizenin sarhoşluğuna boğdu; sanki sorular yoktu, yanıtlardan başka hiçbir şey yoktu artık. Ne yapacağımı bilmediğim o beklenmedik bin bir apaçıklıktan sarhoş olmuştum...

İşte böyle, en üst noktaya ulaşmama ramak vardı. Ama gezintime devam etmenin daha iyi olacağını düşündüm.

*

Üzüntülerimizi bir başkasına, sırf ona acı çektirmek için, acılarımızı üstlensin diye itiraf ederiz. Onu kendimize bağlamak isteseydik sadece soyut acılarımızı anlatırdık, bizi seven herkesin içtenlikle benimsediği acıları...

*

Doğmuş olmamı bağışlayamıyorum. Dünyaya gelerek, sanki bir gizeme saygısızlık etmiş, önemli bir anlaşmaya ihanet edip adı olmayan büyük bir kabahat işlemiştim. Oysa o kadar keskin olmadığım da vaki: Doğmak bana o zaman, başıma gelmemiş olmasıyla avunamayacağım bir felaket gibi görünüyor.

*

Düşünce asla *masum* değildir. Çünkü acımasızdır, çünkü sataşmadır, çünkü zincirlerimizi fırlatıp atmamıza yardım eder... Sa-

hip olduğu kötü, hatta şeytansı gücün yok edilmesi için bizzat kur-
tuluş kavramından vazgeçmek gerekir.

*

Yanılmamanın en güvenilir yolu, kesinlikleri bir bir yıkmaktır.
Yine de önemli olan her şey şüpheden *uzak* meydana gelmiş-
tir.

*

Uzun zamandır, oldum olası, bu dünyanın bana lazım olmadı-
ğının ve buraya alışamayacağımın bilincindeyim. Boş bir manevi
gurur kırıntısına kapılmam ve varoluşumun bana bozulmuş ve
yıpranmış bir mezmur gibi görünmesi işte bundan, sadece bundan
dolayıdır.

*

20

Ürkümüzün hizmetinde olan düşüncelerimiz geleceğe yönelip
her korkuyla aynı yolu izler ve sonunda ölümün denizine dökülür-
ler. Düşüncelerimizin doğuma yönelip ona yoğunlaşmaları, akış-
larının tersine çevrilmesi ve geri püskürtülmeleri demektir. Böy-
lece düşüncelerimiz o kuvveti, ölüm korkusunun temelinde yatan
o yatışmaz gerilimi ve genişlemek, zenginleşmek ve güç kazan-
mak konusunda kendilerine yararlı olan o eğilimi yitirir. Aykırı
bir yol izleyerek neden atılganlıktan yoksun kaldıkları, sonunda
başlangıç sınırlarına gelip dayandıklarında neden o kadar yorgun
düşüp de ötesine, “hiç doğmamış” olana bakacak güçlerinin kal-
madığı o zaman anlaşılır.

*

Benim başlangıcım değil genel olarak başlangıçtır benim için
önemli olan. Doğumuma, bu önemsiz saplantıya takılıyorsam, za-
manın ilk ânına karşı savaşıacak gücüm olmadığı içindir. Her bi-
reysel huzursuzluk, son kertede, kozmogonik bir huzursuzluktan
ibarettir; duyumsamalarımızın her biri –varlığın kim bilir nerenin
dışına çıkmasını sağlayan– o ezeli duyumsamanın kefarecini öder.

*

Kendimizi elâlemden üstün görmemiz boşuna, sandığımızdan daha çok nefret ederiz kendimizden. Bilge çok tekinsiz bir hayaletse, bunun nedeni her varlık gibi kendi kendisine besleyeceği nefrete bulaşmamış gibi görünmesidir.

*

Eşit bir yoğunlukta kavrarsak, var olmak ile olmamak arasında hiçbir fark yoktur.

*

Bilmeme her şeyin temelidir, her şeyi her an yinelediği bir eylemle yaratır, bu dünyayı ve herhangi bir dünyayı oluşturur, çünkü gerçek olmayanı gerçek sanır. Bilmeme bütün hakikatlerimize temel olan çok büyük bir yanılgıdır, bir araya gelmiş bütün tanrılardan daha eski ve daha güçlüdür.

21

*

İçsel arayışa eğilimi olan kişiyi şundan tanırız: Başarısızlığı her türlü başarıdan üstün tutar, kuşkusuz bilinçsiz olarak onu arar da. Çünkü, başarı bizde ayrıca var olan ve tamamen özel olan şeyden bizi uzaklaştırdığı halde, her zaman *asli olan* başarısızlık bizi kendimize ifşa eder, Tanrı'nın bizi gördüğü gibi görme olanağını sunar bize.

*

Zamanın henüz var olmadığı bir zaman vardı... Doğumun reddi, zamandan önceki bu zamanın özleminden başka bir şey değildir.

*

Artık hayatta olmayan onca dostu düşünüyorum da içim yanıyor. Oysa pek de acınacak durumda değiller, çünkü ölüm başta olmak üzere, bütün sorunları çözdüler.

*

Doğum olgusunda öyle bir zorunsuzluk vardır ki onu her zamankinden biraz daha fazla düşündüğümüzde, nasıl davranacağımızı bilemediğimizden, aptalca bir gülümsemeye takılıp kalırız.

*

İki tür kişilik: gündüzcü ve gececi. Yöntemi de, etiği de farklıdır onların. Gün ortasında sözlerini sakınır, karanlıkta her şeyi söylersin. Başka insanların uykuya daldıkları saatlerde kendini sorguya çeken kişi için, düşündüğü şeyin kurtarıcı mı olduğunun, yoksa üzücü sonuçlar mı doğuracağının pek önemi yoktur. Bundan dolayı, o kendine ya da başkasına yapabileceği kötülüğe aldırmaksızın, doğmuş olma talihsizliğini kurcalar durur. Tehlikeli hakikatlerin baş döndürücü sarhoşluğu gece yarısından sonra başlar.

*

22

Yıllar üst üste yığıldıkça, gitgide karanlık bir gelecek imgesi oluştururuz kendimize. Sırf o geleceğin dışında kalmakla avunalım diye mi bu? Görünüşte öyle, ama gerçekte değil. Sıkıntılarını büyütmekten başka çare bulamayan insan için, gelecek her zaman felaket oldu; öyle ki her çağda hayat o anki güçlülere çare bulunmazdan önce çok daha katlanılabilir olmuştur.

*

Büyük kargaşalarda, sanki tarih defteri kapanmış gibi yaşamaya bak ve sıkıntıdan patlayan bir ucube gibi davran.

*

Vaktiyle, bir ölü gördüm mü şöyle düşünüyordum: “Doğmak ne işine yaradı onun?”; artık aynı soruyu her canlı için soruyorum.

*

Doğum üzerinde durmak, deliliğe varan bir çözümsüzlükten zevk almaktan başka bir şey değildir.

*

Ölümün karşısında, “gizem” ile “hiçbir şey” arasında, Piramitler ile Morg arasında salınıyorum durmadan.

*

Var olmadığımız bir zamanın olduğunu *hissetmek* mümkün değil. Doğmadan önce kim olduğumuza bağlılığımız bundan.

*

Japon Kousha tarikatından bir rahip, bir gün kendisini ziyarete gelen bir Batılıya şöyle demiş: “*Ben*’in var olmadığı üzerine sadece bir saat düşünün, kendinizi başka bir insan olarak hissedeceksiniz!”

Buda manastırlarında gezinmeden önce, defalarca düşünmedim mi dünya, yani ben üzerine? Başka bir insan olmadım, ama ben’imin hiçbir şekilde gerçek olmadığı ve onu yitirirken hiçbir şey yitirmedığım duygusu da doğrusu bana oradan kaldı – tabii bir şey dışında: *her şey*.

*

Doğum olgusuyla yetineceğime, sağduyu beni buna çağırırken, ben tehlikeyi göze alıyor, geriye sürüklenerek, gitgide ne olduğunu bilmediğim bir başlangıca gerileyip kaynaktan kaynağa geçiyorum. Bir gün, belki, aynı kaynağa varabileceğim, orada dinlenecek ya da yıkılıp kalacağım.

*

X sövüyor bana. Onu tokatlamaya yelteniyorum. Düşünüp taşınmıyor, hiçbir şey yapmıyorum.

*

Ben kimim? Gerçek ben’im hangisi: Yanıtın ben’i mi yoksa suskunluğun ben’i mi? İlk tepkim hep enerjik, ikincisi yumuşaktır. “Bilgelik” denen şey aslında, sürekli bir “düşünüp taşınma”, yani ilk hareket olarak eylemsizlikten başka bir şey değil.

*

Bağılılık bir kötülükse, nedenini doğum skandalında aramalı, çünkü doğmak bağlanmaktır. Kayıtsızlık, hepsinden ağır ve dayanılmaz olan bu skandalın izlerini ortadan kaldırmaya çalışmak zordur.

*

Kaygı ve şaşkınlık içinde, cenin halindeki varlığımızı düşününce gelen apansız sessizlik.

*

Tam şu anda, insanlardan ya da tanrılardan gelen hiçbir sitem beni yaralayamaz: Vicdanım hiç doğmamışım gibi rahat.

*

Birtakım tersliklere uğramak ile doğuma öfkelenmek arasında doğrudan bir ilişkinin olduğuna inanmak yanlıştır. Bu öfkenin kökleri daha derinlerde, daha uzaklardadır; varoluşa en küçük bir sitemi de yoktur. En şiddetli öfkeye en şanslılarda rastlanır.

*

Traklar ve Bogomiller – Ne onlarla aynı yörelerde düşüp kalktığımı unutabilirim ne de birilerinin yeni-doğanlara ağladıklarını, öbürlerinin Tanrı'yı aklamak için Yaradılış'ın utancından Şeytan'ı sorumlu tuttuklarını.

*

Hamletler, o uzun mağara geceleri boyunca kalabalık halde kendi kendilerine sürekli konuşmuş olmalıydılar. Çünkü metafizik ıstırapın doruğunun, Felsefe'nin ortaya çıkışından doğan şu evrensel yavanlıkların çok öncesinde yer aldığı varsayılabilir.

*

Doğum saplantısı bir bellek keskinliğinden, geçmişin her yerde hazır ve nazır olmasının yanı sıra bir çıkmaz yol ihtirasından, ilk çıkmaza duyulan ihtirastan doğar. – Geçmiş ne bir kaçış nok-

tasının kaynağı olabilir ne de dolayısıyla sevincin; kaynak ancak şimdi olabilir... ve *zamandan azade olmuş* bir gelecek.

*

Yıllar, hatta bir ömür boyunca son demlerimizden başka bir şey düşünmeyip nihayet o son demlere yaklaşıncı düşünüp durmanın yararsız olduğunu, ölümü düşünmenin ölmekten başka her şeye hayrı dokunduğunu anlamak!

*

Bilinci canlandıran, yaratan huzursuzluklarımızdır; sonuçları bir kez ortaya çıktı mı bunlar zayıflayıp birbiri ardınca yok olur. Bilince gelince, o, huzursuzluklara neler borçlu olduğunu hatırlamaksızın, hatta bundan hiç haberi olmaksızın, sürdürür varlığını, huzursuzluklar sona erdikten sonra da kalır. Kendinden tiksindiğinde ve silinip gitmek istediğinde bile, özerkliğini, egemenliğini ilan etmekten vazgeçmez.

25

*

Aziz Benedictus'un kurallarına göre, bir keşiş yaptığı işten gurur ya da sadece hoşnutluk duyuyorsa, o işi bırakıp ondan vazgeçmelidir.

İşte size, doyumsuzluk hevesi içinde, vicdan azabı ve tiksintilerin cümbüşü içinde yaşayanın korkmayacağı bir tehlike.

*

Tanrı'nın karar vermeyi hiç sevmediği doğruysa, onun huzurunda hiç sıkıntı çekmem; O'na öykünmek, her bakımdan O'nun gibi çekimser olmak çok hoşuma gider.

*

Yataktan kalkmak, el yüz yıkadıktan sonra umulmadık bir üzüntüyü ya da bir korkuyu beklemek.

Bütün dünyayı ve bütün Shakespeare'i verirdim bir parça metanet için.

*

Nietzsche'nin en büyük talihi, o şekilde ölmüş olmasıdır – sevinç içinde!

*

Hiçbir şeyin henüz ortaya çıkmaya razı olmadığı; bilincin arzu edilmediği halde sezinlendiği; potansiyel varlık içinde yan gelip yatarken ben'den önceki bir ben'in sıfır varlığının tadının çıkarıldığı bir dünyaya sürekli bir yolculuk!

Doğmuş olmamak, sadece bunu düşünmek... ne büyük mutluluk, ne büyük özgürlük, ne büyük uzay!

II

Dünyadan tiksirmek tek başına yetseydi, azizliğimi ilan etmekten nasıl kaçınırdım bilmiyorum.

*

Hiç kimse iskeletine benim kadar yakın yaşayamaz: Sonuçsuz bir diyalog ve ne kabul, ne de reddedebildiğim birkaç hakikat doğdu bundan.

*

Kötülükleri ilerletmek erdemleri ilerletmekten kolaydır. Kıskanç olan erdemler birbirleriyle savaşıp birbirlerinin kuyusunu kazar, hiç bağdaşamadıklarını ve hoşgörüsüz olduklarını gösterirler, doğaca uyumlu olan kötülüklerse birbirlerine hoşgörülüdür.

*

Yaptığımız şeye ya da başkalarının yaptığı şeye inanmak bir işe yaramaz. Görüntüleri, dahası “gerçeklikler”i bile terk etmeli, her şeyin ve herkesin dışında kalmalı, hevesleri kapı dışarı etmeli ya da bastırmalıyız; bir Hint atasözüyle, “yalnız fil” kadar az arzuyla yaşamalıyız.

*

X'in her şeyini hoş görüyorum, günü geçmiş gülümsemesinden dolayı.

*

Kendinden nefret eden alçakgönüllü değildir.

*

Bazılarına göre her şey, kesinlikle her şey fizyolojiye bağlıdır. Onların bedeni düşünceleridir, düşünceleri de bedenleri.

*

Kaynakları açısından zengin, düşündüğümüzden daha yaratıcı ve daha merhametli olan Zaman, bize yardımcı olabileceği gibi, bizi her an küçük de düşürebilir.

*

Tanrı'dan önceki manzaraları aradım hep. Kaos'a düşkünlüğüm bundan.

*

Sonunda hep son düşmanıma benzediğimi gördükten sonra kimseyi eleştirmemeye karar verdim.

*

Çok uzun süre gelmiş geçmiş en normal varlık olduğum düşünceyle yaşadım. Bu düşünce bana verimsizlik zevkini, hatta tutkusunu verdi: Aptallığa ya da taşkınlığa batmış, meczuplarla dolu bir dünyada kendini göstermek neye yarar? Kendini kimin için harcayacaksın ve... ne uğruna? Her koşulda kurtarıcı, ama şu anda yıkıcı olan bu kesinlikten tamamen kurtulup kurtulmadığım ise meçhul.

*

Hırçınlar genellikle zayıf yaradılışlı, "bitmiş" kişilerdir. Tıpkı çileciler gibi yanıp kavrulur, kendilerini yer bitirirler; çileciler de

dinginlik için, huzur için çabalarken, öfkeli kadar, kendilerini yıpratır, bitirip tüketirler.

*

Kimseye açmaya cesaret edemeyeceğimiz konuları dile getirmek için kitap yazmak zorunda kalırız.

*

Ayartıcı Şeytan Mâra Buda'yı yoldan çıkarmaya çalışırken, Buda laf arasında ona şunu sormuş: "Ne hakla insanlar ve kâinat üzerinde egemenlik kurmak istiyorsun? *Bilgi için acı mı çektin?*"

Herhangi birini, özellikle bir düşünürü sorguladığımızda sorulması gereken temel, belki de biricik soru budur. Bilgi için en küçük bir adımın bedelini ödeyenler ile basit, önemsiz bir bilgiden, çilesiz bir bilgiden başka nasipleri olmayanlar (ki sayıları çok daha fazladır) arasında ne kadar ayırım yapsak azdır.

31

*

"Falancanın yeteneği yok, sadece sesi var," denir. Ama ses tam da yaratılamayan şeydir, doğuştandır. Kimilerinin organik kalp atışlarını hissettirme ayrıcalığı kalıtsal bir lütuftur; yetenekten ziyade ses, onun özüdür.

*

Nereye gitsem, aynı aidiyetsizlik, yararsız oyun duygusu da benimle: Beni hiç ilgilendirmeyen şeylerle ilgileniyormuş gibi yapıyor; neler olup bittiğinden, nerede olduğumdan habersiz, kendiliğinden ya da iyilik olsun diye kımıldayıp duruyorum. Beni cezbeden başka bir yerdir, ama bilmiyorum neresi.

*

İnsanlar Tanrı'dan ne denli uzaklaşıyorsa din bilgisinde o denli ilerliyorlar.

*

“... Ama Elohim o meyveden yediğiniz gün gözlerinizin açılacağını bilir.”

Gözleri açılır açılmaz dram başlar. *Anlamadan* bakmak... – cennet budur işte. Cehennem de insanın anladığı, fazla anladığı yer olacaktır.

*

Ancak kendisinin en aşağısına düşmüş, her zamanki yanılığlarına dönmeye ne arzusu ne de gücü kalmış birisiyle çok iyi anlaşabilirim.

*

Çağdaşlarını acımasızca yargılayarak, gelecek kuşakların nazarında, ileriye gören önemli bir kişi görüntüsü yaratabilirsin. Bu arada, hayranlığın tehlikeli yönlerinden, onun doğasında var olan şaşırtıcı risklerden de uzak kalırsın. Çünkü hayranlık bir maceradır, sonu iyi olabileceği için en öngörülemez macera.

*

Fikirler yürürken gelir, diyordu Nietzsche. Yürüyüşün düşüncüyü dağıttığını ileri sürüyordu Sankara.

İki tez de haklı ve doğrudur, herkes bir saatte, bazen bir dakikada bunu doğrulayabilir.

*

Dili eğip bükmeyen, ezip öğütmeyen hiçbir özgün edebiyat henüz mümkün değil. Fakat fikrin olduğu gibi ifade edilmesine gelince durum değişir. Orada Sokrates öncesi düşünürlerden beri gereklerin değişmediği bir alanda kalırız.

*

Kavramın öncesine ulaşamamak, düpedüz duyularla yazamamak, dokunduğumuz şeyin küçük kıpırtılarını kaydedememek, kitap yazacak olsa bir sürüngenin yapacağını yapamamak!

*

Bizde iyi olabilecek ne varsa hepsi gevşekliğimizden, eyleme geçme, tasarı ve niyetlerimizi gerçekleştirme beceriksizliğimizden gelir. “Erdemler”imizi besleyen, bu kendimizi gerçekleştirme olanaksızlığı ya da çekincesidir; bizi aşırılıklara ve bozulmalara götüren de elimizden geleni yapma arzusudur.

*

Avılalı Azize Theresa’nın, Tanrı’yla bütünleşme aşamalarından biri olarak gösterdiği şu “şanlı kendinden geçiş”i, kupkuru, ister istemez kıskanç bir ruh, gizemcide asla hoş göremez.

*

Cennetin dışında olduğumun farkında olmadığım tek bir an bile yok.

*

33

Sadece gizlenen şey derin ve gerçektir. Bayağı duyguların gücü bundan kaynaklanır.

*

Ama nesciri, diyor İsa’ya *Öykünmek*, yani meçhul olmayı sev. İnsan ancak bu temel kurala uyduğu zaman, kendisinden ve dünyadan hoşnut kalır.

*

Bir kitabın asıl değeri konusunun önemine değil (aksi takdirde ilahiyatçılar yarışı kazanırdı, hem de açık arayla), ilineksel ve önemsiz olanı ele almasına, en küçük ayrıntıya hâkim olmasına bağlıdır. *Özsel olan* hiçbir zaman en küçük bir yetenek gerektirmemiştir.

*

Başkalarından on bin yıl sonra ya da önce yaşamış olma, insanlığın başlangıç çağlarına ya da sonuna ait olma duygusu...

*

Olumsuzlama hiçbir zaman bir akıl yürütmeden değil, meçhul bir karanlık ve eski kaynaktan çıkar. Onu doğrulamak ve desteklemek için kanıtlar sonradan gelir. Her *hayır*, her olumsuzlama kandan doğar.

*

Bellek aşınması sayesinde, maddenin ilk kıpırtılarını ve arkasından gelen yaşam riskini *anımsamak*...

*

Ne zaman ölümü düşünmesem, hile yaptığım, içimdeki birini aldattığım hissine kapılıyorum.

*

En yaman işkencecilerin bile hayal edemeyeceği geceler vardır. Sabaha paramparça çıktığımız olur, aptal ve şaşkın, hiçbir şey anımsamadan ve anlamadan, hatta kim olduğumuzu bilmeden... İşte o zaman gün yararsız, ışık tehlikeli ve karanlıktan bile daha boğucu görünür.

*

Yaprakbiti *bilinçli* olsaydı, aynı güçlüklerle, insanınki gibi çözümsüz güçlüklerle meydan okumak zorunda kalırdı.

*

Hayvan olmak insan olmaktan, böcek olmak hayvan olmaktan, bitki olmak böcek olmaktan... iyidir.

Kurtuluş mu? Bilincin egemenliğini azaltan, üstünlüğünü sarıyan her şey.

*

Başkalarının tüm kusurları var bende, yine de yaptıkları her şey bana anlaşılabilir görünüyor.

*

Şeyleri doğaya göre değerlendirsin diye, insan dışa dönük yaratıldı. Kendi içini görmek isterse, gözlerini kapatmalı, girişimden vazgeçip akıntıdan çıkmalı. “İç yaşam” denen şey, ancak yaşamsal etkinliklerimizin yavaşlamasıyla mümkün olan gecikmiş bir fenomendir, “ruh” ancak organların iyi işlemesi pahasına ortaya çıkıp serpilebilirdi.

*

Hava durumunda en küçük bir değişiklik, kanılarım şöyle dursun, tasarılarımı tartışmaya açar. Bu bağımlılık biçimi, bu en küçültücü durum, düşmeme izin vermez; özgür olma olanaklarım hakkında, kısaca özgürlük hakkında elimde kalan pek az düşüde dağıtır. Neye yarar böbürlenmek, Yaş ve Kurunun insafına kaldıktan sonra? Daha az acıklı bir köleliğimiz, ayrıca huyları farklı tanrılar olsaydı keşke.

*

35

Kendimizi öldürmeye değmez, çünkü kendimizi hep çok geç öldürürüz.

*

Her şeyin gerçekdışı olduğunu mutlak olarak bildiğimizde, bunu kanıtlamak için niye nefes tükettiğimizi görmeyiz gerçekten.

*

Tan vaktinden uzaklaşıp gün içinde ilerledikçe, ışık kendini satar ve ancak ortadan kaybolma ânında öder günahının kefarecini – alacakaranlık ahlakı.

*

Buda ile ilgili yazılarda, sık sık “doğum uçurumu”ndan söz edilir. Doğum, içine düşmediğimiz, aksine herkesin aleyhine, içinden çıktığımız bir uçurum, tam bir dipsiz kuyudur.

*

Gittikçe seyrekleşen aralıklarla, Eyüp’e ve Chamfort’a karşı, çılgılığa ve kezzaba karşı minnet krizleri...

*

Her kanı, her görüş zorunlu olarak kısmi, güdük ve yetersizdir. Felsefede ve herhangi bir alanda, özgünlük eksik tanımlara indirgenir.

*

Yüce gönüllü denen eylemlerimizi dikkatle inceleyince, bunların her birinin, belli bir açıdan, ayıplanabilir ve dahası zararlı olabileceğini, yaptığımıza bizi pişman edebileceklerini görürüz. Öyle ki, çekimserlik ile vicdan azabı arasında kesin bir seçim yapmaktan başka bir şey gelmez elimizden.

*

36 En küçük bir nefis köreltmesinin patlayıcı gücü. Yenik düşmüş her arzu güçlü kılar. Bu dünyadan uzaklaştığımız, ona yapışıp kalmadığımız ölçüde söz geçirebiliriz bu dünyaya. Kayıtsızlık sonsuz bir güç verir.

*

Düş kırıklıklarım bir merkeze yönelip sistem olarak değilse de en azından bir küme olarak toparlanacak yerde, örgütlenemedikleri için, her biri kendisini biricik sanarak ve böylece kaybolarak savrulup gittiler.

*

İster ilerleme adına olsun ister cehennem, ancak gururumuzu okşayan felsefeler ve dinler başarılı olur. Lanetli olsun olmasın, insan mutlaka her şeyin merkezinde olma ihtiyacını duyar. Onun insan olmasının, insan *olmuş* olmasının biricik nedeni de budur. Bir gün artık bu ihtiyacı duymazsa, daha gururlu ve daha çılgın bir başka hayvan uğruna yeryüzünden silinip gitmek zorunda kalacaktır.

*

Nesnel hakikatlerden, kanıtlama angaryasından, sağlam akıl yürütmelerden tiksiniyordu. Kanıtlamayı sevmiyor, kimseyi inandırmaya çalışmıyordu. *Başkası*, diyalektikçinin uydurmasıdır.

*

Zaman bizi yaraladıkça, onun elinden kaçıp kurtulmak isteriz. Hatasız bir sayfa, hatta bir cümle bile yazmak, sizi oluşturun ve onun çürümelerinin üstüne yükseltir. Ölümü, yok olup gitmeyen söz aracılığıyla, bizzat hükümsüzlüğün simgesi aracılığıyla aranmasıyla aşarız.

*

Başarısızlığın en cıvıvli ânında, utancın bizi yerin dibine geçirecek gibi olduğu o anda, apansız bir gurur dalgasına kapılırız, ama çok sürmez bu: İçimizi boşaltacak, bizi güçsüz bırakacak, güçlerimizle birlikte, utancımızın yoğunluğunu hafifletecek kadar sürer ancak.

*

Ölüm iddia edildiği kadar korkunç olsa, bir süre sonra, dost ya da düşman, artık yaşamayan birini nasıl *mutlu* sayarız?

*

Evde kalsaydım *apansız* gelen bir karara direnebileceğimden emin olmadığım için, birçok kez kendimi sokağa attığım oldu. Sokak daha güvenli; çünkü orada kendimizi daha az düşünüyoruz, çünkü şaşkınlıktan başlamak üzere her şey orada yoğunluğunu yitirip önemini kaybeder.

*

Her şey uyuduğunda, herkes, hasta bile istirahate çekildiğinde geceyi uykusuz geçirmek hastalığın temel niteliğidir.

*

Gençken insan sakatlıklardan belli bir zevk alır. Öyle ilginç, öyle zengin görünürler ki!.. Yaş ilerledikçe şaşırtmazlar artık, faz-

lasıyla tanırız onları. Oysa, hesapta olmayan küçük bir şey olmasa, katlanmaya değmezler.

*

Ta içimizden o sesi duyar duymaz ve işe girişip kendimizi göstermeye başlar başlamaz, kendimize birtakım yetenekler yakıştırıp eksiklerimize duyarsızlaşırız. Derinlerinden gelen bu sesin hiçbir şeye yaramayabileceğini kimse kabul etmez. “Kendini bilmek” mi? Kendi içinde çelişkili bir ifade.

*

Sadece Şiir’in söz konusu olduğu bütün o şiirler, kendinden başka konusu olmayan koca bir şiir sanatı... Konusu din olacak bir duaya ne denebilir ki?

*

38

Her şeyi sorgulayan zihin, bir sürü sorgulamanın sonunda, neredeyse tam bir bitkinliğe, bitkin insanın içgüdüleriyle hemen tanıdığı bir duruma ulaşır. Çünkü bitkinlik, soydan gelen bir şaşkınlık değil de nedir?

*

En çok muhtaç olduğum bilge Epikuros’un üç yüzü aşkın eser yazmış olması ne büyük düş kırıklığı! Ve onların yitmiş olması ne büyük teselli!

*

“Sabahtan akşama kadar ne yapıyorsunuz?”

“Kendime katlanıyorum.”

*

Annemizin çektiği acılar ve sıkıntılar için, kardeşim, “Yaşlılık doğa’nın özeleştirisidir,” demişti.

*

“Ya sarhoş ya deli olmak gerek,” diyecekti Sieyès, “bilinen dilerde iyi konuşmak için”.

Sarhoş ya da deli olmak gerekir, diye ekleyeceğim, hangi dilde olursa olsun, sözcükleri kullanmaya hâlâ cesaret edebilmek için.

*

Acısını saklamayı çok seven, hangi meslekte olursa olsun, başarılı olmaya adaydır – yazarlık hariç.

*

Her zaman en kötüye yakalanma korkusuyla yaşamış olduğumdan, daha ortaya çıkmadan felaketin içine atılarak ondan önce davranmaya çalıştım.

*

Mal mülk sahiplerine, zenginliği ve şatafatı tanıyanlara gıpta ettiğimiz halde, dua etme yeteneğine sahip olanları kıskanmayız. Bir başkasının, tadını çıkarabildiği birkaç geçici kazamına rıza göstermeyip ebedi mutluluğuna rıza göstermemiz tuhaf.

39

*

İtiraf edilemeyecek zaafılara fazlasıyla sahip olmayan tek bir *ilginç* kafaya rastlamadım.

*

Önemli ölçüde sıradanlığı olmayan gerçek sanat yoktur. Cesur bir tarzın tuhaflığına başvuran sanat çabuk bıktırır, çünkü ayıksılığın birörnekliğinden daha katlanılmaz bir şey yoktur.

*

Ödünç bir dil kullanmanın sakıncası, o dilde fazla hata yapmaya hakkınız olmamasıdır. Oysa, yazıya canlılık görüntüsü vermek, elinde olmadan hataya düşmekle, sözdizimi yanlışına her an teğet geçmekle olur.

*

Herkes, elbette bilinçsiz bir şekilde, hakikatin peşinden sadece kendisinin gittiğine, başkalarının onu arayacak yetenekte olmadığına, ona ulaşmaya layık da olmadığına inanır. Bu delilik öyle köklü ve öyle yararlıdır ki, günün birinde yok olup giderse, her birimizin ne hale geleceğini tasavvur etmek olanaksız.

*

İlk düşünür hiç kuşkusuz *niçin*'in ilk tutkunuydu. Alışılmadık tutku, hiçbir şekilde bulaşıcı değil. Bu soruyla kıvranıp duranlar, bu sorunun kemirdiği insanlar, dehşet duygusu içine doğdukları için hiçbir veriyi kabul edemeyen insanlar gerçekten pek azdır.

*

Nesnel olmak başkasına bir nesne gibi, bir ceset gibi davranmaktır, ölü-gömücünün gözüyle bakmaktır.

40

*

Şu saniye ebediyen yitip gitti, geri getirilemez olanın kimliksiz yığını içinde kayboldu. Asla geri gelmeyecek. Buna hem üzüлüyor hem üzüлмüyorum. Her şey biricik – ve anlamsız.

*

Emily Brontë. Ondan doğan her şeyin beni allak bullak etme özelliği var. Haworth benim Kâbe'm.

*

Bir ırmak boyunca yol almak, sularla geçip gitmek, akıvermek, telaşsız, kımıltısız... Ölüm içimizde depreşirken, kendi kendine söylenip dururken...

*

Bizi yüzüstü bırakma ayrıcalığı sadece Tanrı'nındır. İnsanlar olsa olsa elinden kaçırabilir bizi.

*

Unutma yeteneğimiz olmasa, geçmişimiz şimdimizin üstüne öyle ağır bir yükü çökerdi ki, bir an bile kendimizi kıyıya atacak, hele orada tutunacak gücümüz olmazdı. Hayat ancak düşüncesiz olanlara, kesinlikle hatırlamayanlara katlanılabilir görünür.

*

Porphyrios anlatıyor, Plotinos'un ruhları okuma yeteneği varmış. Bir gün, durup dururken, bu öğrencisine intihar girişiminden vazgeçmesini ve hemen yolculuğa çıkmasını söylemiş. Çok şaşıran Porphyrios Sicilya'ya gitmiş; orada melankoliden kurtulmuş, ama –acıyla eklediğine göre– hocasını ölmeden görmeye yetişememiş.

Uzun zamandır filozoflar ruhları okumuyorlar. Bu onların işi değil, diyeceksiniz. Olabilir. Ama o zaman filozofların bizim için artık o kadar önemli olmamalarına da şaşırmayalım.

41

*

Bir yapıt, ancak gizlilik içinde, nasıl vuracağını düşünen bir katilin özeniyle hazırlanmışsa vardır. İki durumda da önemli olan, caneviden *vurma* isteğidir.

*

Bütün bilgiler içinde en acısı olan kendini bilme, en az uğraştığımız bilgidir: Sabahtan akşama yanılsamayı suçüstü yakalamanın, acımasızca her eylemin kökenine uzanmanın, hem de kendi mahkememizde dava üstüne dava kaybetmenin ne yararı var?

*

Ne zaman belleğimde bir boşluk olsa, artık hiçbir şey hatırlamadıklarını *bilenlerin* hissedecekleri kaygıyı düşünürüm. Ama bir şey, bir süre sonra onları gizli bir sevincin sardığını, onların bu gizli sevinci anılarının hiçbirine, en baş döndürücü olana bile değişmeyeceklerini söylüyor bana.

*

Her Őeye ilgisiz, bir o kadar da yabancı olduĐunu ileri sűrmek, hem de sadece ilgisizlikten deliye dűnműŐ biri olmak!

*

İnsan eliŐik itkilerle ne denli haŐır neŐir olursa, itkiye de o denli az boyun eğer. *Karakterden yoksun olmak* budur, başka bir Şey değil.

*

ArınmıŐ ve dupduru, olaylardan, varlıklardan ve Őeylerden kurtulmuŐ zaman, ancak gecenin belli anlarında, kendinizi sadece ibretlik bir felakete sűrűklemek isterken o ânın yaklaŐmakta olduĐunu hissettiĐinizde gűsterir kendini.

III

Ansızın her şey hakkında Tanrı kadar çok şey bildiğimizi hissetmek ve yine ansızın bu hissin yok olduğunu görmek!

*

45

Birinci elden düşünürler şeyler üzerine düşünür; diğerleri sorunlar üzerine. Var olanla yüz yüze yaşamak gerek, zihinle değil.

*

“Ne bekliyorsun teslim olmak için?” – Her hastalık soru kılığına girmiş bir ihtar gönderir bize. Bu soytarılığın artık bayatladığını ve gelecek defa nihayet teslim olma cesaretini göstermemiz gerekeceğini düşünerek ihtarı duymazdan geliriz.

*

Coşkunluğa gittikçe daha az tepki gösteriyorum. Düşünürler arasında, sadece sönmüş yanardağları seviyorum artık.

*

Gençken, ölüm canımı sıkar, ama kendime inanırdım. Her ne kadar ilerideki silik kişiliğimin önsezisine sahip olmasam da, ne olursa olsun Şaşkınlığın beni yarı yolda bırakmayacağını, İlahi Takdir’in dikkat ve çabasıyla yıllarıma göz kulak olacağını biliyordum.

*

Kendimizi başkalarının gözünden görebilseydik derhal ortadan kaybolurduk.

*

Bir İtalyan dostuma, Romalıların çok açık, çok geveze oldukları için *sır tutmaz* olduklarını, çekingenlikleri yüzünden yıkılıp gitmiş halkları onlara tercih ettiğimi ve hayatta o çekingenliği yaşamayan bir yazarın yazılarının beş para etmediğini anlattım. “Doğrudur,” dedi bana. “Kitaplarımızda deneyimlerimizi uzun uzadıya anlattığımızda ne yoğunluk kalıyor ne de sonuç, çünkü biz bunları daha önce yüzlerce kez anlatmışızdır.” Bu konuda kadın edebiyatından, salonların ve günah çıkarma hücrelerinin acımasızca ortalığı kırıp geçirdiği ülkelerde bu edebiyatın gizemden yoksun olduğundan söz ettik.

46

*

Kim söylemişti hatırlamıyorum, “dindarlığın hazzı”ndan kendimizi mahrum etmemeliymişiz.

Dini temize çıkarmanın bundan daha zarif bir yolu olmuş mudur hiç?

*

Tutkularımızı gözden geçirme, putlarını değiştirme, *başka bir yerde* dua etme isteği...

*

Uzanmak bir yere, koklamak toprağı ve söylenmek kendi kendine: “İşte bu topraktır bitkinliklerimizin umudu ve sonu; dinlenmek ve çözülüp gitmek için daha iyisini aramak boşuna!”

*

Bir işle uğraştığım olursa, herhangi bir şeyin “anlamı”nı bir an düşünmem; söylemek gereksiz, yapmakta olduğum şeyin anlamını hiç düşünmem. Her şeyin sırrının çekimserlikte değil de edimde bulunduğu kanıtı, bilincin de uğursuz nedeni bu işte.

*

Bir yüzyılda, resmin, şiirin, müziğin genel görünümünü kimse tasavvur edemez. Atina'nın ya da Roma'nın gerilemesinden sonra, bizzat bilincin bitkin düşmesi gibi, ifade araçlarının da bitkin düşmesiyle uzun bir duraklama dönemi olacaktır. İnsanlık geçmişi canlandırmak istiyorsa kendine ikinci bir çocukluk yaratmalı, yoksa hiçbir zaman sanatlara yeniden başlayamaz.

*

Şu alabildiğine çirkin kilise mihraplarından birinde, Oğlu ile yerkürenin üstünde dikilen Kutsal Bakire'yi görüyoruz. Bir imparatorluğu çökertip ele geçiren ve başta aşırı gelişme hastalığı olmak üzere kusurlarını miras alan saldırgan bir mezhep.

*

Zohar'da geçer, "İnsan ortaya çıkar çıkmaz, çiçekler de ortaya çıktı".

47

Bana kalırsa, çiçekler insandan çok daha önce vardı ve insanın gelişiyile hâlâ içinden çıkamadıkları bir şaşkınlığa gömüldüler...

*

İntihar etmiş olduğunu düşünmeden Kleist'tan tek satır okumak olanaksız. Adeta intiharı yapıtından önce olmuştur.

*

En ilginç, en tuhaf Batılı düşünürler, Doğu'da olsalardı çelişkileri yüzünden hiçbir zaman ciddiye alınmazlardı. Bizim onlara gösterdiğimiz ilginin nedeni de kesinlikle çelişkileri. Biz bir düşüncüyü değil, araya karışan olayları, bir düşüncenin *biyografisini*, orada bulunan aykırılıkları ve sapkınlıkları seviyoruz; kısacası, başkalarının, hele de kendilerinin beklentilerini nasıl karşılayacağını bilmeyen, gerek zorunluluktan gerekse aklına estiği için hile yapan kafaları seviyoruz. Ayırt edici özellikleri mi? Facianın içinde bir nebze yapmacıklık, iflah olmazın içinde bile bir nebze oyun...

*

Avıralı Theresa, otobiyografik kitabı *Vakıflar*'da, melankoli üzerinde uzun uzadıya duruyorsa, nedeni melankoliyi iyileşmez olarak kabul etmesidir. Bu konuda doktorların elinden bir şey gelmez, diyor. Bu tür hastalar için en büyük manastırın da tek bir reçetesi vardır: onlara otoritenin korkusunu hissettirmek, onları tehdit etmek, korkutmak. Azizenin öğütlediği bu yöntem hâlâ en iyi yöntem gibi: Bir “depresif” üzerinde sadece tekme tokadın, iyi bir dayanın etkili olacağı anlaşıyor. İçinde bulunduğu durumu sona erdirmeye karar verdiğinde, bu “depresif”in yaptığı da budur: Sert önlemler alır.

*

Hayat denen oyunun hangi perdesinde olursa olsun, zihin hep oyunbozan rolünü oynar.

*

Hep aynı yolu yinelemekten yorgun, ne bir değişiklik ne bir sürpriz, hep aynı bileşimlerden bıkmış olan elementlerin kendilerine bir eğlence aradıklarını düşünebiliriz pekâlâ: Hayat o zaman konu dışı bir laftan, bir fıkradan başka bir şey olmaz.

*

Olup biten her şey bana tehlikeli geliyor – en iyimser durumda, yararsız. Gerektiğinde kıpırdayabiliyorum ama eylemde bulunmıyorum. Wordsworth'un Coleridge hakkındaki şu sözünü iyi, çok iyi anlıyorum: *Eternal activity without action* (eylemsiz ebedi etkinlik).

*

Ne zaman ki bir şey bana hâlâ mümkün görünür, büyülenmiş olduğum izlenimine kapılırım.

*

Biricik samimi itiraf dolaylı yoldan yaptığımız itiraftır – başkalarından söz ederken.

*

Bir inancı doğru olduğu için değil (hepsi doğrudur zaten), karanlık bir güç bizi ona ittiği için kabul ederiz. Bu gücün bizi terk edecek olması da bitkinlik ve iflas, kendimizden geriye kalan şeyle baş başa kalmak demektir.

*

“İçeriğin doğrudan ve aracısız bir şekilde biçimden kurtulması, her kusursuz biçimin ayırt edici özelliğidir; oysa kusurlu biçim, kendinden başka hiçbir şeyi bize hatırlatmayan kötü bir ayna gibi, içeriği tutsak eder.”

Duruluğun –pek Alman usulü olmayan– bu övgüsünde, Kleist felsefeyi özel olarak düşünmemiştii, onun hedefi hiçbir şekilde felsefe değildir; yine de, fikirleri yansıtmak isterken ancak onlara engebe oluşturmayı, onların doğasını bozup karartmayı, ancak kendini değerlendirmeyi başarabilen bir sözde-dille, felsefi jargonla yapılabilecek en iyi eleştiri budur. En üzücü gasplardan birine uğrayan sözcük, görünmez olması gereken bir alanda öne çıktı.

49

*

“Ey Şeytan, Efendim benim, ebediyen sana adıyorum kendimi!” – Bunu kendi kanına batırdığı bir çiviyle yazmış olduğundan, bir dua ve özlü sözler antolojisinde yer almaya layık olacak o din adamının adını unuttuğuma öyle üzülüyorum ki!

*

Bilinç ete batmış bir kıymıktan çok, saplanmış bir *hançerdir*.

*

Sevincin dışında, her durumda gaddarlık vardır. *Schadenfreude* (başkasının üzüntüsüne sevinme), bu şeytani sevinç bir yanlış anlamadır. Kötülük yapmak bir zevktir, sevinç değil. Dünya üzerinde tek gerçek zafer olan sevinç, özünde saftır, yani kendi içinde ve tezahürleri bakımından her zaman şüpheli olan zevke indirgenemez.

*

Her başarısızlıkta sürekli biçim değiştiren bir varoluş.

*

Bilge her şeye razı olan kişidir, çünkü hiçbir şeyle özdeşleşmez. *Arzuları olmayan* bir oportünist.

*

Tümüyle doyurucu olacak tek bir şiir görüşü biliyorum: Emily Dickinson'ınki. Gerçek bir şiir karşısında öyle bir üşürmüş ki, hiçbir ateş onu bir daha ısıtamazmış.

*

Doğanın en büyük yanlışı, kendisini tek bir âlemle sınırlayamamış olmasıdır. Bitkiler âleminin yanında her şey yersiz, uygunsuz görünüyor. Güneş, ilk böceğin ortaya çıkışına somurtmalı, şempanze akını karşısında başka bir yere göçmeliydi.

*

Yaşlandıkça “sorunları” değil de hâlâ kendi geçmişimizi araştırıp duruyorsak, bunun nedeni –kuşkusuz– anıları kımıldatmanın fikirleri harekete geçirmekten daha kolay olmasıdır.

*

Bize karşı vefasızlıklarını bağışlayacağımız en son kişiler, hüsrana uğrattığımız kişilerdir.

*

Başkalarının yaptığı şeyi daha iyi yapabileceğimizi düşünürüz hep. Ne yazık ki, kendi yaptığımız şey için düşünmeyiz aynısını.

*

“Ben Peygamber'dim,” diyor bize Muhammed, “Âdem daha suyla kil arasındayken”.

... Bir din kurmanın –ya da en azından bir dini ortadan kaldırmanın– gururu olmadan gün ışığına çıkmaya nasıl cesaret edilir?

*

Kayıtsızlık öğrenilmez: Bir uygarlığın karakterinde vardır. Ona yönelmeyiz, kendimizde buluruz onu. On sekiz yıldır Japonya’da bulunan bir misyonerin sadece altmış müridi olduğunu, üstelik hepsinin yaşlı olduğunu okurken aklıma geldi bu. Son anda da ondan uzaklaşmışlar: Vicdan azabı duymadan, acı çekmeden, Japon gibi ölmüşler. Moğollarla mücadele döneminde savaşa alışmak için, her şeyin hiçliğini ve kendi hiçliklerini içlerine sindirmiş atalarına yakışır torunlar gibi...

*

İnsan ancak yatıp uzanırken kafasında evirip çevirebilir ebediyeti. Ebediyet uzun bir dönem boyunca Doğuluların temel kaygısı oldu: Onlar da yatay konumu sevmiyorlar mıydı?

51

İnsan uzanır uzanmaz, zaman akmayı bırakır, önemi kalmaz. Tarih *ayakta duran* bir soyun ürünüdür.

Dikey bir hayvan olarak insan, yalnız mekânda değil, zamanda da önüne bakma alışkanlığını edinmek zorundaydı. Ne kötü bir başlangıcı var Geleceğin!

*

İnsandan kaçan herkes, ne denli samimi olursa olsun, hani şu yatağına çivilenmiş ve tamamen unutulmuş, çağdaşlarına duyduğu öfkeden dolayı artık hiç kimseyi görmek istemediğini söyleyen yaşlı şairi hatırlatır bazen. Karısı, ona acıdığından, arada bir kapısını çalmış.

*

Bir kitap, eksik ve tamamlanmamış olduğunu bildiğimiz halde artık düzeltemiyorsak, işte o zaman bitmiş demektir. Öyle yorulmuşuzdur ki, gerekli olsa bile, tek bir virgül eklemeye cesaretimiz olmaz. Bir kitabın ne kadar tamamlanmış olacağına karar veren

hiçbir zaman sanat ya da hakikat arzusu değil, yorgunluk, dahası bıkkınlıktır.

*

Yazmamız gereken en küçük cümle bile bir tür yaratıcılık gerektirdiği halde, zor da olsa bir metne girmek için biraz dikkat yeter. Bir kartpostala bir şeyler karalamak, *Tinin Fenomenolojisi*'ni okumaktan daha yaratıcı bir etkinlik gibi görünüyor.

*

Budacılık öfkeyi “ruhun kırı” diye niteler; Manicilikse “ölüm ağacının kökü” der ona.

Biliyorum bunu. Ama bilmek ne işime yarıyor?

*

52

Kadın tamamen ilgisizdi bana karşı. Onca yıl sonra, birdenbire, ne olursa olsun onu bir daha hiç göremeyeceğimi düşününce az kalsın bayılacaktım. Ölümü ancak bizim için hiç önemli olmayan birinin yüzünü birden hatırlayınca anlıyoruz.

*

Sanat çıkmaza girdikçe sanatçıların sayısı artıyor. Tükenmeye yüz tutan sanatın hem imkânsız hem de kolay hale geldiğini düşünürsek, bu aykırılık aykırılık olmaktan çıkar.

*

Hiç kimse ne nasıl biri olduğundan sorumludur ne de yaptığı şeyden. Buna kuşku yok, herkes az çok kabul eder bunu. Peki o zaman yüceltmek ya da aşağılamak niçin? Çünkü var olmak değer biçmek, yargı üretmektir; çünkü çekimserlik, duygusuzluğun ya da korkaklığın bir sonucu değilse, kimsenin altından kalkamaya-cağı bir çabayı gerektirir.

*

Her acele, iyiye doğru bile olsa, zihinsel bir arızayı ele verir.

*

En saf düşünceler, tedirginliklerimiz arasında, sıkıntılarımız arasında kalan anlarda, sefaletimizin imkân tanıdığı o lüks anlarda beliren düşüncelerdir.

*

Hayali acılar açık arayla en gerçek acılardır – onlara sürekli ihtiyacımız olduğuna ve onlardan vazgeçmenin bir yolu olmadığı için onları yarattığımıza göre...

*

Bilgenin özelliği yararsız hiçbir şey yapmamaksa, kimse beni bilgelikte aşamaz: Yararlı şeylere bile tenezzül etmem ben.

*

Bozulmuş bir hayvan, bir alt-hayvan düşünmek olanaksız.

*

Keşke insandan önce doğabilseydik!

53

*

İnsanların Tanrı'nın tanımıyla uğraşmaktan başka hiçbir şeyle ilgilenmedikleri bütün o yüzyılları küçümsemeyi... ne yapsam başaramıyorum.

*

Nedenli ya da nedensiz bir bıkkınlıktan kendini kurtarmanın en etkili yolu, elimize bir sözlük –tercihan az bilinen bir dilin sözlüğünü– almak ve sözcükler arasında dolaşıp durmak, özellikle de hiç işimize yaramayacak sözcükleri dikkatle arayıp bulmaktır...

*

Dehşetin berisinde yaşadıkça onu anlatacak sözcükler buluruz; dehşeti içeriden tanıır tanımaz onu anlatacak sözcük bulamaz oluruz.

*

En büyük acı diye bir şey yok.

*

Her türden tesellisizlik geçer, ama kaynağı olan temel sorun hep kalır, hiçbir şey onu etkileyemez. Ona el uzatılamaz, o değişmez. *Fatum*’umuzdur (kader) o bizim.

*

Öfkede de, üzüntüde de, Bossuet’nin dediği gibi, “doğanın bize verdiği pek az şeyi” uzun süre bize bırakmaya razı olmayacağını hatırlamalı.

“Pek az şey” – bunu düşündükçe dinginliğe, bir dinginliğe ulaşılır, doğrudur, ama dinginliği hiç tanımasak daha iyi olurdu.

*

Ne cenazelerde ne evlilik törenlerinde ne de doğumlarda bir paradoks vardır. Uğursuz –ya da gülünç– olaylar beylik laflara ihtiyaç duyar; korkunç olan olay da, can sıkıcı olan olay gibi klişeyle yetinir.

*

Gafletten ne kadar uyanmış olursak olalım, hiçbir umut olmadan yaşamak olanaksız. Haberimiz olmaksızın, hep bir umudu koruruz. Bu bilinçdışı umut da, bütün öteki umutlarımızın, reddettiğimiz ya da tükettiğimiz açık umutların yerini tutar.

*

Her kim yılların altında ezilse, yok olup gitmesinden de o kadar uzak bir ihtimal gibi söz eder. Öylesine yapışmıştır ki hayatın eteğine, ölmeyi beceremez olmuştur.

*

Bir gün hakikaten kör olan bir adam dileniyordu: Duruşunda, katılığında sizi ele geçiren, soluğunuzu kesen bir şey vardı. Kör-lüğünü size bulaştırıyordu.

*

Sadece çocukların ve delilerin bizimle içli dışlı olmalarını hoş görürüz: Başkaları onlara öykünmeye cesaret ederse, er geç pişman olur.

*

“Mutlu” olmak için, kaçıp kurtulduğumuz mutsuzlukların hayalini sürekli aklımızda tutmamız gerekir. Tutabilseydik bellek için bir toparlanma biçimi olurdu bu; çünkü bellek normalde ancak ansızın gelen mutsuzlukları saklayarak mutluluğu engellemeye çalışır ve şaşırtıcı derecede başarılı olur.

*

Uykusuz bir geceden sonra, otomatlar gibi görünüyor gelip geçenler. Hiçbiri soluk almıyor, yürümüyor sanki. Her biri zemberekle hareket ediyormuş gibi: Kendiliğinden hiçbir şey yok; mekanik gülümsemeler, hortlak hareketleri. Sen, kendisi hortlak olan adam, başka hortlaklar arasında canlıları nasıl görecektin ki?

*

Kısır, verimsiz olmak – bunca duyumsamaya rağmen! Sözcükler olmadan sürüp giden şiir.

*

Sebepsiz saf yorgunluk, bir hediye ya da bir bela gibi çıkagelen yorgunluk: Kendime dönmem, kendimin “ben” olduğunu bilmem, onun sayesinde. Bu yorgunluk geçer geçmezse cansız bir nesneden ibaret oluyorum.

*

Folklorda hâlâ yaşayan ne varsa, Hristiyanlık öncesinden gelir. – Her birimizin içinde yaşayan her şey de öyle.

*

Gülünç olmaktan korkan iyilikte de kötülükte de hiçbir zaman başarılı olamaz, yeteneklerinin altında kalır; deha sahibi olabilecek biri olsa bile vasata mahkûm olacaktır.

*

“En yoğun etkinliklerinizin ortasında, ruhunuza ‘bakmak’ için bir an durunuz.” – Bu öğüt gece gündüz ruhlarına “bakanlara” ve

hiçbir etkinlik sergilemedikleri için etkinliklerine bir süre ara vermek zorunda olmayanlara kesinlikle hitap etmiyor.

*

İnançlı olsak da olmasak da, ancak *Tanrı'nın karşısında*, yalnızlık içinde tasarlanmış olan bakidir.

*

Müzik tutkusu zaten başlı başına bir *itiraf*'tır. Kendini müziğe adanmış, tanımadığımız birini, müziğe karşı duyarsız ve her gün yan yana olduğumuz birinden daha iyi tanırız.

*

Hiçbir düşünme çabası yoktur ki aynı düşünceleri yineleme eğilimi olmasın.

*

Tanrı'nın dümen suyunda gittikçe daha yavaş ilerliyordu insan, öyle yavaş ki ilerlediğini anlamıyordu bile. Kimsenin gölgesinde yaşamadığı günden beri elini çabuk tutmaya bakıyor, buna da üzülüyor... Eski ahengine kavuşmak için ne olursa verecektir...

*

Ölürken ne kadar yitireceksek, doğarken yitirdik o kadarını. Her şeyi.

*

Bıkkınlık... Az önce bu sözcüğü telaffuz ettim, ne hakkında olduğunu da unuttum... Hissettiğim ve düşündüğüm, sevdiğim ve nefret ettiğim her şeye, bıkkınlığın kendisine de çok uygun...

*

Kimseyi öldürmedim, daha iyisini yaptım: Mümkün Olan'ı öldürdüm. Ve şimdi, en çok ihtiyacım olan şey, tıpkı Macbeth gibi, dua etmek... Ama yine onun gibi *Amin* de diyemem.

IV

Kimseye dokunmayan darbeler savurmak, kimse fark etmeden herkese saldırmak, bizden başka kimseyi zehirlemeyecek oklar fırlatmak!

*

Her zaman alabildiğine kötü davrandığım X, kimseye kızmadığı için bana da kızmıyor. Her haksızlığı bağışlıyor, hiçbirini hatırlamıyor. Öyle kıskanıyorum ki onu! Ona yetişmem için, birçok hayat yaşamam ve ne kadar ruhgöçü olanağım varsa hepsini tüketmem gerek.

*

Fransa'da aylarca bisikletle dolaşırken, en büyük zevkim kır mezarlıklarında durmak, iki mezar arasına uzanmak ve bu şekilde saatlerce sigara tütürmektir. Hayatımın en etkin çağmdayken olduğu gibi şimdi de bunu düşünüyorum.

*

Cenaze törenlerinde insanların feryat figan ağladığı bir ülkeden döndüğümüzde, kendimizi nasıl kontrol edebilir, kendimize nasıl hâkim olabiliriz?

*

Bazı sabahlar dışarı adımımı atar atmaz, beni adımla çağırın sesler duyarım. Gerçekten ben miyim? Benim adım mı? Evet, benim adım, alanı dolduruyor, gelip geçenlerin dudaklarında benim adım. Herkes onu mırıldanıyor; hatta postanede, yandaki kabinde konuşan kadın bile.

Uykusuzluk sağduyumuzun ve alçakgönüllülüğümüzün son kırıntılarını yer bitirir; gülünç olma korkusu imdadımıza yetişmeseydi, aklımızı da kaybettirirdi.

*

Onun yağlı ve metalik bakışı karşısında, dalkavukluğu, cilasız sahtekârlığı, tuhaf bir şekilde apaçık ikiyüzlülüğü, sürekli ve besbelli sinsilikleri karşısında, rezil ve deli karışımı bu adam karşısında merak ve tiksinti, hatta korku duyuyorum. Herkesin gözü önünde yalan dolan ve alçaklık. Samimiyetsizliği her hareketinde, her sözünde görülebilir, duyulabilir. Sözcük tam yerinde değil, çünkü samimiyetsiz olmak hakikati bilip de gizlemektir; ama onda hakikate de yalana da dair ne bir iz var ne de bir fikir; pis bir burukluk, *çıkarıcı* bir bunamadan başka bir şey yok.

*

Gece yarısına doğru, gözyaşları içinde bir kadın sokakta yaklaşıyor bana: “Kocamı gebertiler, Fransa berbat bir yer, ne mutlu ki ben Brötanyalıyım, çocuklarımı elimden aldılar, altı ay ilaçlarla uyuşturdular beni...”

Acısı öyle gerçek görünüyordu ki (bir bakıma öyleydi de) aklını kaçırmış olduğunu hemen fark etmedim, tam yarım saat nutuk çekmesine ses çıkarmadım: Konuşmak iyi geliyordu ona. Sonra yanından ayrıldım. Düşündüm ki bir gün ben de karşıma ilk çıkana yakınacak olsaydım, ondan pek farkım olmazdı.

*

Doğu Avrupalı bir profesör anlattı: Köylü olan annesi, oğlunun uykusuzluktan mustarip olduğunu öğrenince çok şaşırılmış. Kadın,

uykusu gelmediği zaman, engin bir buğday tarlasının hayaline dalıyor ve hemen uyuyormuş.

Bir kent imgesiyle aynı sonuca varılamaz. Kentlinin bir gün gözlerini kapatabilmesi açıklanabilir bir şey değil, bir tür mucizedir.

*

Meyhane, köyün kıyısındaki düşkünler yurdunda kalan ihtiyarların uğrak mekânıdır. Elllerinde kadeh, konuşmadan bakışıyorlar. Bu adamlardan biri, komik olduğunu sandığı bir hikâyeyi anlatmaya başlıyor. Kimse dinlemiyor, en azından kimse gülmüyor. Hepsinin yıllarca imanı gevremiş oraya ulaşmak için. Köylerinde kalsalardı çoktan bir yastıkla boğulmuş olacaktı. Halbuki her ailenin iyice geliştirdiği bu çözüm yaşlıları can sıkıntısından kurtarmak için toplayıp bir yere tıkmaktan çok daha insani ve bilgecedir.

61

*

Kutsal Kitap'a inanılacak olursa, ilk kenti kuran Kabil'dir; Bosuet'nin anlattığına göre, amacı *vicdan azabını dindirmekti*.

Ne karar ama! Doğruluğunu gece yürüyüşlerinde defalarca anlamadım mı ben!

*

Bir gece, karanlıkta merdivenden çıkarken, dışarıdan ve içeriden gelen dayanılmaz bir gücün etkisiyle duruverdim. Bir adım daha atamıyordum; olduğum yere çivilenmiş, taş kesilmiş gibi kalakaldım. İMKÂNSIZLIK... Bu denli gündelik olan bu sözcük, her zamankinden daha uygun bir anda, kendini aydınlattığı kadar, beni de aydınlatıverdi: Bu sözcük çok yardımına koşmuştu, ama bu defaki gibi hiç olmamıştı. Nihayet, bu sözcüğün anlamını sonsuza dek kavradım...

*

Yaşlı bir oda hizmetçisi, "Nasıl gidiyor işler?" soruma, hiç duraksamadan, "*Yolunda gidiyor*" (*ça suit son cours*) diye cevap ver-

di. Bu son derece bayağı cevap öyle bir sarstı ki beni, gözlerim doldu.

Oluşla, geçişle, yol veya seyir (*cours*) ile ilgili sözel yapılar eskidikçe daha çok esin gücü kazanıyorlar. Ancak bu sözlerin ayrık-sı bir durum yaratmadıkları, ama bunu bilmeden kendimizi o durumda bulduğumuz, mucizenin gerçekleşmesi için de sadece bir işaret ya da bahane gerektiği doğrudur.

*

Köyde kalıyorduk, ben okula gidiyordum, şu ayrıntı da önemli: Anne ve babamla aynı odada yatıyordum. Akşamları, babamın anneme bir şeyler okuma âdeti vardı. Papaz olmasına karşın babam ne bulursa okurdu; kuşkusuz yaşımdan dolayı, benim anlamadığımı düşünerek. İlginç bir hikâye yoksa, genellikle dinlemez ve uyurdum. Bir gece kulak kabarttım. Rasputin'in yaşamöyküsüydü: Ölmek üzere olan babanın, oğlu Rasputin'e, "Saint-Petersburg'a git, kentin efendisi ol, hiçbir şeyden çekinme, kimseden de korkma, *çünkü Tanrı yaşlı bir domuzdur!*" demek için onu çağırdığı sahne.

Papazlığı ciddiye alan babamın ağzından çıkan böyle bir gaf, beni bir yangın ya da deprem kadar etkiledi. Elli yıl kadar önce oldu bu olay. Heyecanımı –"sapkın" demeye cesaret edemiyorum– tuhaf bir hazzın izlediğini şimdi gayet açık bir şekilde hatırlıyorum.

*

Yıllar içinde, iki ya da üç dini hayli erken kavramış olduğumdan, kendime yalan söylemekten korktuğum için, her defasında "din değiştirme"nin eşiğinden döndüm. Bana göre, bu dinlerden hiçbirisi, intikamın var olan en yoğun ve en derin ihtiyaç olduğunu, sözle de olsa, herkesin bu ihtiyacını karşılaması gerektiğini kabul edecek kadar özgür değildi. Bu intikam duygusu bastırılırsa, ciddi bunalımlarla karşı karşıya kalır insan. Birçok dengesizlik –belki de her dengesizlik– uzun süre ertelenmiş bir intikamdan kaynak-

lanır. Patlamasını bilelim! Her türlü huzursuzluk, birikmiş öfkenin yarattığı huzursuzluktan daha *sağlıklıdır*.

*

Morgda felsefe. “Şurası açık ki yeğenim hayata tutunamadı; tutunsaydı bile başına başka bir şey gelecekti.” “Biliyorsunuz hanımefendi,” dedim bu yaşlı kadına, “tutunsak da bir tutunamasak da”. “Haklısınız,” dedi bana birkaç saniye düşündükten sonra. Böyle çenesi düşük bir kadının böylesine beklenmedik biçimde boyun eğişi neredeyse dostumun ölümü kadar sarstı beni.

*

Özürlüler... Bana öyle geliyor ki, onların her türlü *serüvenden* daha iyi olan serüvenleri geleceğe ışık tutuyor, geleceği sezmek ve çözmek olanağına sadece onlar sahip; kahramanlıklarını hesaba katmamak da, geleceği şimdiden belli günleri *betimlemeye* kendini ebediyen yeteneksiz kılmaktır.

63

*

“Ne yazık ki,” demiştiniz bana, “N. hiçbir şey üretmemiş”.

“Ne önemi var! O yaşıyor. Kitap yumurtlamış olsaydı kendini ‘gerçekleştirme’ talihsizliğine uğramış olurdu, biz de bir saattir ondan söz ediyor olmazdık. Bir kimse olma avantajı, kitap yazma avantajından daha nadir görülür. Üretmek kolaydır; zor olan, yeteneklerini kullanmaya tenezzül etmemektir.”

*

Film çekiyorlar, aynı sahneyi defalarca baştan alıyorlar. Oradan geçen biri, taşralı olduğu belli, çok şaşkın: “Bundan sonra bir daha sinemaya gitmem!” diyor.

İçyüzünü sezip de sıırım kavradığımız her şey karşısında aynı tepkiyi gösterebiliriz. Yine de, mucizeyi andıran anlaşılmaz bir nedenle, bazı jinekologlar hastalarına tutulur, mezarcılar çocuk yapar, tedavisi imkânsız hastalar geleceğe dair tasarılar üretir, şüpheciler yazar...

Hahamın oğlu T., o eşsiz işkenceler döneminin, cemaat tarafından kabul edilebilir ve sinagoglarda okunabilir hiçbir *özgün* dua doğurmamış olmasından yakındı. Buna üzülmek ya da kaygılanmakla hata ettiğine temin ettim onu: Büyük felaketler ne edebiyat ne de din alanında verimli olur. Ancak yarım-felaketler verimli olur, çünkü bir hareket noktası olabilirler, çünkü bir hareket noktasıdır; oysa fazlasıyla kusursuz bir cehennem, neredeyse cennet kadar verimsizdir.

Yirmi yaşındaydım. Her şey üstüme geliyordu. Bir gün, “Artık gücüm kalmadı” diyerek kanepeye çöktüm.

Uykusuz geçirdiğim geceler yüzünden deliye dönmüş olan anem, “istirahatım” için kilisede bir kez dua ettirdiğini söyledi. *Bir değil otuz bin* kez dua ettirmen lazım diye haykırmak geldi içimden – Charles Quint’in vasiyetinde geçen ve, aslında, başka anlamda uzun bir istirahat hakkında kullandığı sayıyı düşünerek.

Çeyrek yüzyıl sonra karşılaştım onunla. Değişmemiş, bozulmamış, her zamankinden daha dinç, hatta ilk gençlik yıllarına dönmüş gibiydi.

Yılların etkisinden kaçmak için, kırışıkları, buruşuklukları savmak için nerede gizlendi, ne dolaplar çevirdi acaba? Ve nasıl yaşadı, yaşadıysa tabii? Daha çok bir hortlak gibi. Kesinlikle hile yapmıştır, canlılık görevini yerine getirmedi, oyunu oynamadı. Bir hortlak, evet, hem de beleşçi. Yüzünde hiçbir acı izi görmüyorum; gerçek bir varlık, bir hayalet değil de bir kişi olduğunu kanıtlayan hiçbir işaret yok. Ona ne diyeceğimi bilemiyor, sıkıntı duyuyor, hatta korkuyorum. Zamanın elinden kurtulan, ya da onu bir süreliğine atlatan biri, işte böyle afallatır bizi!

D. C. Romanya'daki köyünde çocukluk anılarını yazıyordu. Köyden Coman diye bir komşusuna, onu da unutmayacağını söylemiş. Coman ertesi gün erkenden onu görmeye gidip şöyle demiş: "Bir işe yaramadığımı biliyorum, yine de bir kitapta söz edilecek kadar düşmüş olduğuma inanmazdım..."

Sözlü dünya ne kadar üstündü bizim dünyamızdan! Varlıklar (halklar demeliydim), ancak yazıdan korkup uzak durdukları sürece doğrunun içinde kalırlar. Yazı önyargısına kapılır kapılmaz hataya düşerler; eski boş inançlarını yitirip yeni, hepsinden kötü bir boş inanç edinirler.

*

Ayağa kalkamayacak, yatağa çivilenmiş gibiyim, belleğimin oyunlarına dalıp gidiyorum; kendimi, Karpatlar'da avare avare dolaşıp duran o çocuğu hayal ediyorum. Bir gün bir köpeğe rastladım, sahibi –şüphesiz ki kurtulmak için– onu bir ağaca bağlamıştı. Zayıflıktan kemikleri sayılıyordu hayvanın ve hiçbir yaşam belirtisi göstermiyordu, kımıldamaksızın bana bakmaktan başka bir şeye gücü kalmamıştı. Yine de *ayakta* duruyordu o bile...

*

Bir yabancı, tanımadığım birini öldürdüğünü anlatıyor bana. Polis tarafından soruşturulmamış, çünkü kimse ondan şüphelenmiyormuş. Onun katil olduğunu sadece ben biliyorum. Ne yapmalıyım? Ne cesaret var bende ne de onu ele verecek hainlik (çünkü bana bir sır verdi, hem de ne sır!). Kendimi suç ortağı gibi hissediyorum ve tutuklanıp onun gibi cezalandırılmaya razı oluyorum. Aynı zamanda bu kadarının aptallık olacağını düşünüyorum. Belki de ihbar ederim onu. Ve uyanıncaya kadar böyle sürüp gidiyor bu...

Sonunu getirememek, kararsızların özelliğidir. Hayatta hiçbir şeyi çözemezler; tereddütlerini, korkaklıklarını ve vesveselerini sürdürdükleri düşlerinde de yapamazlar bunu. Kâbusa en uygun insanlardır onlar.

Vahşi hayvanlarla ilgili bir film: Bütün enlemlerde hiç bitmeyen bir vahşet. “Doğa”, bu dâhi işkenceci, kendisiyle ve kendi işiyle meşgul, çılgınca sevinmesi boşuna değil: Yaşayan her şey, her saniye titriyor ve titretiyor. Merhamet, ancak en vefasız ve en kıyıcı varlığın, yine kıyıcılığından, kendisini cezalandırma ve kendisine işkence etme ihtiyacından dolayı bulduğu çok tuhaf bir lükstür.

Kilisenin girişinde, *Füg Sanatı*’nı duyuran bir afişin üzerine birisi kocaman harflerle şöyle yazmış: *Tanrı Öldü*. Bu cümlemin muhatabı, öldüğü varsayılan Tanrı’nın, tam biz şu kantatı ya da bu fügeni dinlerken dirilebileceğine kefil olan müzisyendi.

Bir saatten biraz fazla vakit geçirdik. O, caka satmak için yararlanıldı bundan, kendi hakkında ilginç şeyler anlatmak istedikçe de başarılı oldu. Sadece makul övünmelerle yetinmiş olsaydı, onu can sıkıcı bulur, birkaç dakika sonra da yanından ayırılırdım. Abartırken, yalancı kahraman rolünü iyi oynarken amacına çok yaklaştı ve neredeyse ulaştı. Zekice görünme arzusu zekâyâ engel değil. Zihinsel özürlü biri, şaşırtmak arzusunu hissedebilseydi, aldatmakta hatta zekâyâ ulaşmakta da başarılı olurdu.

Mutlu ihtiyarlık çağını geride bırakan X, uzun süre baş başa kaldıktan sonra kendisine kızarak şöyle dedi bana: “Hayatımın en büyük zaafı, hiçbir zaman, hiç kimseye nefret duymamış olmam olacak.”

Nefret yıllarla azalmaz: Artar. Bir bunağın nefreti akla hayale gelmeyecek boyutlara ulaşır: Eski sevgilerine karşı duyarsız olur, bütün yetilerini kinlerinin hizmetine koşar; mucizevi bir şekilde yeniden canlanan bu kinler, belleği, dahası aklı ufalandıktan sonra da sürüp gider.

... İhtiyarlarla düşüp kalkmanın tehlikesi, onların kayıtsızlıktan çok uzak olduklarını ve bunu kabul edecek durumda olmadıklarını görerek, sahip olmaları gereken ama sahip olmadıkları bütün avantajları haksız olarak kendimize mal etmemizden kaynaklanır. Bezginlik ya da bıkkınlık konusunda, gerçek veya kurgusal olarak, onlardan ileride olduğumuza inanmak, bizi kaçınılmaz olarak kendimizi beğenmişliğe sürükler.

*

Her ailenin kendi felsefesi vardır. Kuzenlerimden biri, genç öldü, bana şöyle yazacaktı: “Her şey her zaman böyle olmuştur, hiçbir şey kalmayınca da de kuşkusuz böyle olacaktır.”

Annem de bana gönderdiği şu vasiyet gibi cümlesiyle son sözünü söylemiş olacaktı: “İnsan hangi işe girerse girissin, er geç pişman olur.”

Demek ki bu pişmanlık denen kusuru bile kendi düş kırıklıklarım sayesinde kazanmış olmakla övünemem. Benden önce varmış ve bana soyumdan kalmış. Nasıl bir mirastır yanılısamaya yatkın olmamak!

*

Doğduğum köyden birkaç kilometre ötede, tepelerin üstüne tünemiş, Çingenelerden başka kimsenin yaşamadığı bir köyceğiz. Yıl 1910, amatör bir etnolog, bir fotoğrafçıyla birlikte orada. Etnolog köylüleri bir araya getirmeyi başardı. Ne anlama geldiğini bilmeksizin fotoğraflarının çekilmesini kabul ettiler. Kendilerine “Kıpırdamayın” dendiği zaman yaşlı bir kadın çılgılığı bastı: “Dikkat edin! Bu adamlar ruhlarımızı çalmak üzere!” Bunun üzerine herkes iki ziyaretçinin üstüne çullandı. Etnolog ve arkadaşı bu beladan kurtuluncaya kadar akla karayı seçtiler.

Bu yarı yaban Çingenelerin ilk vatani, –o sırada onların ağzından konuşmuş olan– Hindistan değil miydi?

*

Soyuma karşı sürekli isyanda olduğum için hep başka biri olmak istedim: İspanyol, Rus, yamyam – her kimsem, onun dışında her şey. Olduğumuzdan farklı olmayı istemek, kuram olarak kendi konumumuz hariç her konumu benimsemek sapkınlıktır.

*

Mutlak olanı adlandırmak için Sanskritçede bulunan hemen hemen tüm sözcükleri taradığım gün yolumu, ülkemi, dilimi de şaşırmış olduğumu anladım.

*

Bir kadın dostum, kimbilir kaç yıl aradan sonra, artık çok zamanı kalmadığını, “meçhule gitmeye” hazır olduğunu yazdı bana... Bu beylik söz yüzümü buruşturdu. Ölümle *nereye* gidilebileceğini pek anlayamıyorum. Her sav, burada, bana yanlış görünüyor. Ölüm bir durum değildir, belki bir geçiş bile değil. Nedir peki? Şimdi ben bu dostuma hangi beylik sözle cevap vereceğim?

*

Aynı konuda, aynı olay hakkında, günde on, yirmi, otuz kez fikir değiştirebilirim. Her defasında, son yalancı olarak, “hakikat” sözcüğünü kullanmaya cesaret ettiğimi söyleyebilirim!

*

Hâlâ dinç olan kadın iriyarı, kambur ve şaşı kocasını peşinden sürüklüyordu; başka bir çağdan kalmış, beyin özürlü ve yalvarıp yakaran dev bir sürüngenmiş gibi sürüklüyordu onu.

Bir saat sonra ikinci karşılaşma: Oldukça iyi giyinmiş, beli bayağı bükülmüş yaşlı bir kadın “ilerliyordu”. Tam bir yarım daire gibi mecburen toprağa bakıyor ve akla hayale gelmeyecek kadar yavaş olan küçük adımlarını sayıyordu kuşkusuz. Sanırdınız ki yürümeyi öğreniyor, kımıldamak için nereye ve nasıl adım atacağını bilmediğinden korkuyordu.

... Beni Buda’ya yaklaştıran her şey benim için iyidir.

*

Kadın ağarmış saçlarına rağmen hâlâ kaldırım yosmalığı yapıyordu. Onu genellikle sabahın üçüne doğru mahallede görür, birkaç marifetini ya da başından geçeni dinlemeden eve dönmek istemezdim. Marifetlerini de unuttum, olaylarını da; ama uyuyan “sefiller”e bağırıp çağırmaya başladığım bir gece, onun işaretparmağını göğşe dikerek, hemen o anda “Peki siz, *yukarıdaki sefile* ne diyorsunuz?” demesini hiç unutmuyorum.

*

“Her şey temelden ve dayanaktan yoksundur”; bunu ne zaman kendime söylesem mutluluğa benzer bir şey hissetmişimdir. Canımı sıkansa, bunu söyleyemediğim nice anların olması.

V

Yazdığı her şey bana yıkılma duygusu verdiği için okuyorum onu. Başlangıçta düşünüyor, sonra boşuna dönüp duruyor ve nihayet yavan, ürküntüsüz bir burgacın içine düşüyoruz... İçimizden akıp gittiğimizi söylüyor, gerçekten de akıp gidiyoruz. Yine de gerçek bir boğulma olmuyor bu – olsaydı çok güzel olurdu! Tekrar su yüzüne çıkıyor, soluklanıp yeniden anlıyoruz... Bir şey söyler gibi ve söylediğini anlar gibi olduğunu görünce şaşırıp kalıyor, sonra yeniden boşuna dönüp durmaya başlıyoruz, bir daha akıyoruz... Bütün bunlar kendilerini derin şeyler gibi gösteriyor ve öyle görünüyorlar. Ama toparlandığımız an, sadece anlaşılmaz olduğunu; gerçek derinlik ile tasarlanmış derinlik arasındaki mesafenin, bir aydınlanma ânı ile bir saplantı arasındaki mesafe kadar büyük olduğunu fark ediyoruz.

*

Kendisini bir yapıta adayan biri –bilincinde olmadan– yapıtının yıllara, yüzyıllara, bizzat zamana direneceğini sanır... Kendisini yapıtına verirken kalıcı olmayacağını *hissederse*, onu yarı yolda bırakır, tamamlayamaz. Etkinlik ve aldanma birbirine bağlı sözcüklerdir.

*

“Önce kahkaha yok oldu, ardından gülümseme.”

Alexandre Blok’un yaşamöyküsünü kaleme almış bir yazarın bu naif anlatımı her çöküşün şemasını en iyi şekilde tanımlıyor.

*

Ne mümin ne de tanrısızsanız Tanrı’dan söz etmek kolay değildir; artık biri de öbürü de olamamak, ilahiyatçılar da dahil, hepimizin dramıdır kuşkusuz.

*

Bir yazar için, kayıtsızlık ve kurtuluşa doğru ilerlemek eşsiz bir yıkımdır. Yazarın herkesten çok kendi kusurlarına ihtiyacı vardır: Bunları alt ederse yitip gider. Yazar en iyi olmaktan sakınmalı o halde; çünkü en iyiye ulaşırsa, acı acı pişman olacaktır buna.

*

İnsan kendi hakkında bildiklerine çok güvenmemeli. Kendimiz hakkında sahip olduğumuz bilgi içimizdeki cini rahatsız eder, felce uğratar. Sokrates’in hiçbir şey yazmamış olmasının nedenini burada aramak gerek.

*

Kötü şairleri daha da kötü yapan, bir botanik ya da jeoloji kitabından daha çok yararlanacakları halde, sadece şairleri okumalarıdır (kötü filozofların filozoflardan başka kimseyi okumamaları gibi). İnsan ancak kendi alanından uzak disiplinlerle ilgilenirse zenginleşir. Bu, elbette ki, sadece *ben*’in ortalığı kırıp geçirdiği alanlar için doğrudur.

*

Tertullianus’un anlattığına göre, saralılar iyileşmek için “arena-
da boğazlanmış suçluların kanını aç kurtlar gibi içmeye” giderlermiş.

İçgüdülerime uysaydım, her hastalık için benimseyeceğim tek tedavi yolu bu olurdu herhalde.

*

Sizi aykırı bir varlık olarak gören birine kızmaya hakkınız var mı? Aykırı varlık, tanımı gereği yalnızdır; yalnızlık, utançtan kaynaklanan yalnızlık bile, pozitif bir şeyi, biraz özel bir seçimi, ama kesinlikle seçimi varsayar.

*

İki düşman, aynı ama *bölünmüş* iki kişidir.

*

“Kendini birinin yerine koyamıyorsan kimseyi yargılama.” Bu eski atasözü her türlü yargıyı olanaksız kılar. Çünkü biz birini, tam da kendimizi o kişinin yerine koyamadığımız için yargılarız.

*

Bağımsızlığını seven, onu korumak için her türlü rezilliğe hazır olmalı, gerekirse alçaklığı bile göze almalıdır.

75

*

Eleştirmenden daha iğrenci yoktur; hele her birimizin içindeki filozoftan: Şair olsaydım şiirleri yüzüne karşı açıklandığı zaman olduğu yere çöken ve yüzünü buruşturan Dylan Thomas gibi yapardım.

*

Telaşla çırpınanların hepsi haksızlık üstüne haksızlık yapar, en küçük bir vicdan azabı duymazlar. Hissettikleri sadece huzursuzluk olur. – Vicdan azabı, bir şey yapmayanlara, yapamayanlara mahsustur. Bu azap, böyle insanlarda eylemin yerini alır, etkisizliklerine teselli kaynağı olur.

*

Düş kırıklıklarımızın çoğu ilk davranışlarımızdan kaynaklanır. En küçük bir hamle bir cinayetten daha pahalıya mal olur.

*

Ancak çilelerimizi tam olarak hatırlayabiliriz; işte bunun için en yüksek kazançla yaşamış olanlar da hastalar, ezilenler ve her türden kurban olacak. Ötekilerin, talihi yaver gidenlerin, pekâlâ yaşamları vardır ama yaşam *hatıraları* yoktur.

*

Kim ki etkilemeye gönül indirmez, sıkıcı biridir. Kibirli olan hemen her zaman sinir bozucudur ama canını dişine takar, çaba gösterir: Kafa ütöleyici olmak istemeyen bir kafa ütöleyicidir; bundan dolayı da ona minnet duyarız: Sonunda ona katlanır, hatta ararız onu. Buna karşılık, hiçbir şekilde göze çarpacek bir davranış göstermeyen birinin karşısında öfkeden benzimiz atar. Ne demeli ona, ne beklemeli? İnsan ya biraz şaklabanlık yapmalı, ya da yapamıyorsa hiç evinden çıkmamalı.

76

*

Birçok başarısızlığın ardındaki neden, işe girişme korkusu değil, başarma korkusudur.

*

Hançer gibi sözcüklerle kurulmuş bir duam olsun isterdim. Ne yazık ki duaya başlar başlamaz herkes gibi dua etmek zorundayız. İnancın en büyük güçlüklerinden biri burada yatıyor.

*

Gelecekte, ancak istediğimizde kendimizi öldürebileceğimizden emin olmadığımız zaman korkarız.

*

Ne Bossuet ne Malebranche ne de Fénelon *Düşünceler*'den söz etmeye gönül indirdi. Görünüşe bakılırsa Pascal onlara yeterince *ciddi* gelmiyordu.

*

Can sıkıntısının panzehri korkudur. İlacın hastalıktan daha kuvvetli olması şart.

*

Çok istediğim o düzeye yükselebilseydim keşke! Ama ne olduğunu bilmediğim ve yıllarla birlikte büyüyen bir güç aşağı doğru çekiyor beni. *Kendi* yüzeyime çıkabilmem için bile, yüzüm kızarmadan düşüneyeceğim hilelere başvurmam gerekiyor.

*

Bir zamanlar, uğradığım her hakarete, kendimi intikam hevesinden kurtarmak için, mezarımda öyle sessiz sakin yattığımı hayal ederdim. Hemen yatışırdım o zaman. Cesedimizi fazla küçümsemeyelim: Ara sıra işe yarayabilir.

*

Her düşünce engellenmiş bir duyumsamadan doğar.

*

77

Başkasına derinden ulaşmanın tek yolu, kendimizde en derinde var olana yönelmektir. Başka deyişle, “yüce gönüllü” denen kişilerin tuttukları yolun tersine bir yol izlemektir.

*

“Tanrı’nın yaşamımdaki en büyük lütfu, bir şeye sahip olmadan önce ona ihtiyaç duymamamdır” diyen Hasidim hahamına katılmamak ne mümkün!

*

Doğa, insana izin vermekle, bir hesap hatasından fazlasını yaptı: kendine suikast!

*

Korku *bilinçli* kılar insanı, ama hastalıklı olan, doğal olmayan korku. Yoksa hayvanlar bizden daha üstün bir bilinç düzeyine ulaşırlardı.

*

Düzanlamıyla orangutan olarak insan eskidir; tarihsel orangutan olaraksa görece yenidir: hayata nasıl *tutunacağını* öğrenmeye zamanı olmamış bir zıpçıktı.

*

Aslında bazı deneyimlerden sonra adımızı değiştirmemiz gerekirdi, çünkü artık aynı insan değilizdir. Ölüm başta olmak üzere, her şey bir başka kılığa bürünür. Ölüm yakın ve arzu edilesi görünür, barışırsız onunla. Mozart'ın can çekişen babasına yazdığı bir mektupta dediği gibi, ölümü “insanın en iyi dostu” sayacak duruma bile geliriz.

*

Sonuna kadar acı çekmek lazım, ta ki acıya *inanmaktan* vazgeçinceye kadar.

78

*

“Hakikat, arzu ve nefretle dolu olanlardan saklanır.” (Buda)
... Yani her *canlıdan*.

*

Yalnızlığın cazibesine kapıldığı halde çağının insanıdır o: *sütunu olmayan* bir münzevi...

*

“Benim ipimle kuyuya inmeyecektiniz.”
Bu dili kim tutturabilir? – Tanrı ve Kaybeden.

*

Başardığımız her şey, bizden neşet eden her şey, köklerini unutmak için yanıp tutuşur, ama ancak karşımıza dikilerek başarır bunu. Her türlü başarımıza vurulan olumsuz damga işte buradan gelir.

*

Hiç hakkında hiçbir şey söylenemez. Bu yüzdendir kitapların ardı arkasının kesilememesi.

*

Başarı, arttıkça tüm ilginçliğini, tüm çekiciliğini yitirdiği halde; başarısızlık, yinelense bile her zaman yeni gibi görünür. Burukluğa ve acı alaya neden olan, doğrudur, mutsuzluk değil, mutluluk, küstah bir mutluluktur.

*

“Her düşman bir Buda kadar yararlıdır.” Aynen öyle. Çünkü düşmanımızın gözü üstümüzdedir, kendimizi koyvermemize izin vermez. En küçük zaafımızı yakalayıp yüzümüze vurarak bizi en kısa yoldan selamete eriştirir. Hakkımızda edindiği fikre layık olabilelim diye her şeyi seferber eder. Dolayısıyla ona gönül borcumuz sınırsız olmalı.

*

İnkârcı, yıkıcı kitaplara, onların zararlı gücüne ne kadar tepki gösterirsek, varlığa o kadar iyi tutunuruz. Sonuçta güçlendirici kitaplardır, kendilerini yadsıyan bir enerji yaratırlar çünkü. Ne kadar çok zehir içeriyorlarsa, o kadar sağaltıcı olurlar; ama karşı bir tutumla okunmaları koşuluyla, tıpkı, başta din kitapları, her kitap için olduğu gibi.

79

*

Bir yazara yapılabilecek en büyük iyilik, onu belirli bir zaman için çalışmaktan alıkoymaktır. Her zihinsel etkinliği askıya almayla çalışacak olan kısa süreli zorbalıklar zorunludur. *Hiç kesintisiz* bir ifade özgürlüğü yazarın yeteneklerini ölümcül bir tehlikeye sokar, onları olanaklarının ötesine geçip tükenmeye mecbur eder, belirli duyumsama ve deneyimleri biriktirmelerine de engel olur. Sınırsız özgürlük zihin için suikasttır.

*

Kendine acıma sanıldığı kadar boş ve gereksiz değildir. Herhangi biri bu konuda en küçük bir duyguya kapılır kapılmaz, düşünür havasına girer ve, şaşılacak bir şekilde, düşünmeyi başarır.

*

Bize bağılı olmayan olaylara sızlanmadan katlanmamız gerektiğini söyleyen stoacı düstur, sadece elimizde olmayan dış felaketleri göz önünde tutar. Peki kendimizden kaynaklanarlara nasıl rıza göstereceğiz? Kötülüklerimizin kaynağı bizsek kimi suçlayacağız? Kendimizi mi? Bereket versin, gerçek suçlular olduğumuzun unutmak konusunda uzlaşıyoruz. Varoluşa da zaten, bu yalanı ve bu unutkanlığı her gün tekrarladığımız takdirde dayanabiliyoruz ancak.

*

Bütün hayatımı gerçek yurdundan uzak olduğum duygusuyla yaşayacağım. “Metafizik sürgün” sözünün hiçbir anlamı olmasaydı bile, varoluşum ona anlam kazandırmaya yeterdi.

*

80

Adamın biri yeteneklerle donandıkça, manevi düzlemde daha az ilerler. Yetenek içsel hayata engeldir.

*

“Büyüklik” sözcüğünü gösteriş düşkünlüğünden kurtarmak için, onu sadece uykusuzluk ya da sapkınlık hakkında kullanmak lazım.

*

Klasik Hint’te, bilge ve aziz aynı kişide buluşurdu. Böyle bir başarı fikrine sahip olmak için, becerebilirsek, teslimiyet ile vecdin, soğuk bir stoacı ile mecnun bir mistiğin kaynaşıp bütünleştiğini gözümüzün önüne getirelim.

*

Varlık şüpheli. Peki varlığın sapması ve solması olan “hayat”a ne demeli?

*

Hakkımızdaki olumsuz bir yargı kulağımıza geldiğinde kızıp köpürmek yerine, bizim de başkaları aleyhinde konuştuğumuzu

düşünmeli, hakkımızda konuşma hakkını tanımalıyız. İroni, dedi-koducudan daha hassas, daha alingan, kendi kusurlarını kabule daha az hazır kimse olmasın ister. Dedikoducunun sarsılması, kızıp köpürmesi ve öfkesinde boğulması için, onun hakkında duyulan küçücük bir kuşkuyu aktarmak yeter.

*

Her toplulukta, her kesimde, her partide dışarıdan bakıldığında uyum, içeriden bakıldığında uyumsuzluk vardır. Bir manastır-daki çekişmeler, her toplumdaki kadar olağan ve zehirlidir. İnsan-lar, cehennemi terk ettiklerinde bile, sırf onu başka bir yerde ye-niden kurmak için yaparlar bunu.

*

En küçük bir din veya görüş değiştirme ilerleme olarak yaşan-mıştır. Bereket versin, istisnalar var.

81

Üyelerinin, alçalma arzusuyla Hristiyanlığa katıldığı şu 18. yüzyıl Yahudi mezhebini seviyorum. Kabilesinin inançlarını bı-rakmadığı takdirde, çocukları tarafından yenilip yutulma onuruna erişmek yerine solucanlara yem olacağına üzülen Güney Amerika yerlisini de bir o kadar seviyorum.

*

İnsanın artık dinle değil de dinlerle ilgilenmesi normaldir, çün-kü manevi çöküşünün çeşitli türlerini ancak dinler sayesinde an-layacaktır.

*

Hayatımızı şöyle bir gözden geçirdiğimizde, beklemekte haklı olduğumuz, hak ettiğimiz acıları yaşamadığımızı görmek, alçaltı-cı.

*

Kimi insanlarda, az çok benzer bir son perspektifi iyi kötü bir enerji yaratır ve onları müthiş bir gayretin içine sokar. Girişimleri ya da eserleriyle kalıcı olmak isteyecek kadar saf olan bu insanlar

işlerinin sonunu getirmek için çabalar durur: Bir an bile kaybetmeye tahammülleri yoktur.

Oysa aynı perspektif başkalarını boş vermişliğe, durgun bir iletir görüşlülüğe ve bitkinliğin kesin hakikatlerine gömülmeye çağırır.

*

“Yapıtlarımın gelecekteki basımlarında herhangi bir cümleyi ya da sözcüğü, heceyi, harfi, hatta noktalama işaretini bilerek değiştirene lanet olsun!”

Schopenhauer’i böyle konuşturan filozof mudur, yazar mıdır? İkisi de... Bu bağ da (herhangi bir felsefi yapının ürkütücü üslubunu düşünelim) pek enderdir. Bir Hegel benzer bir bedduayı ağzına almazdı. Ne de başka bir büyük filozof – Platon hariç.

*

82

Eksiksiz, aralıksız, size soluk alacak, hatta düşünecek zaman bile bırakmayan; görünmez ve rastlantısal olacak yerde yoğun ve otomatik olan, özü itibariyle ince olan doğasının tam tersine düşmüş ironiden daha öfkeliendirici bir şey yoktur. En azından Alman’ın, ironi üzerine en çok düşünen olduğu için ironiyi kullanmaya en az yeteneği olan varlığın yaptığı budur.

*

Kaygıyı kışkırtan hiçbir şey yoktur. Kaygı kendisine haklı bir neden bulmaya çalışır. Bunu başarmak için de ne olursa kullanır; en sefil bahaneleri uydurup onlara tutunur. Özel dışavurumlarından, çeşitli numaralarından önce gelen kendinde gerçeklik kendi kendini yaratır, kendini doğurur; “sonsuz yaratma”dır. Bu niteliğiyle, ruhun marifetlerinden çok Tanrı’nın marifetlerini hatırlatmaya yatkındır.

*

Otomatik hüznü: içli bir robot.

*

Bir mezarın başında oyun, yalan dolan, şaka, düş gibi sözcükler zihnimize üşüşür. Var olmanın ciddi bir olay olduğunu düşünmek mümkün değil. İşin başında, temelinde bir hile olduğu kesin. Mezarlık kapısının alnacına şunu kazımalı: “Hiçbir şey trajik değil. Her şey gerçekdişi.”

*

Yüzündeki dehşet ifadesini, sırtışını, korkusunu, tesellisizlik ve saldırganlığını kolay kolay unutmayacağım... Memnun değildi, hayır. Tabutunda bu kadar huzursuz birini hiç görmedim.

*

Ne önüne bak ne de arkana; kendine bak, korku da duyma, pişmanlık da... Geçmişin ya da geleceğin kölesi olduğu sürece kimse kendisine ulaşamaz.

*

83

Birinin verimsizliğini yüzüne vurmak, onu bundan dolayı kınamak kabalıktır – hele ki bu verimsizlik ilke olarak ortaya konmuşsa, kendini gerçekleştirme tarzıysa, o kişinin... düşüyse.

*

Uyuduğumuz geceler sanki hiç yaşanmamış gibidir. Belleğimizde kalanlar kirpik kırpmadığımız gecelerdir: *Gece* demek, uykusuz gece demektir.

*

Bütün pratik sorunlarımı, çözmek zorunda kalmamak için, kuramsal sorunlara çevirdim. Çözümsüz olunca... nihayet derin bir soluk alabiliyorum.

*

*Zerdüş't*ün yazarına göre nerede durduğumu öğrenmek isteyen bir öğrenciye, uzun zaman önce onunla uğraşmaktan vazgeçtiğimi söyledim. Niçin? diye sordu. – Çünkü onu çok *naif* buluyorum dedim.

Öfkelenmelerini, hatta tutkularını kınıyorum. Putları sırf yerlerine başka putlar koymak için kırdı. Ergen tarafları olan; yalnızlık kariyerine bilmem hangi el değmemişlik, hangi masumiyet içsel olan sahte bir putkırıcı o. İnsanları sadece uzaktan gözlemledi. İnsana yakından baksaydı, üstinsanı asla tasarlayamaz ve savunamazdı. Bu acayip, gülünç, hatta grotesk hayal, bu hayalet veya fantazi ancak yaşlanmaya, kayıtsızlığı, o dingin ve uzun tiksintiyi tanımaya vakti olmamış birinin zihninde doğabilirdi.

Bir Marcus Aurelius bana çok daha yakın. Taşkınlığın lirizmi ile kabullenmenin düzyazısı arasında hiçbir tereddüdüm yok: Şimşekler çakan bir peygamberden ziyade yorgun bir imparatorun yanında daha çok teselli, hatta umut bulurum.

VI

Selametimizi bir başkasına, tercihan bir “aziz”e emanet edebileceğimizi, bizim yerimize dua etmesine ve bizi kurtarmak için ne isterse yapmasına izin verebileceğimizi söyleyen şu Hint düşüncesini seviyorum. Ruhunu Tanrı’ya satmaktır bu...

*

“Yeteneğin tutkuya ihtiyacı var mıdır? Evet, çok sayıda dizginlenmiş tutkuya.” (Joubert)

Freud’un öncüsüne dönüştürülemez tek bir ahlakçı yoktur.

*

Büyük mistiklerin çok ürettiklerini, sayısız yapıt bıraktıklarını görmek her zaman şaşırtır bizi. Yapıtlarında kuşkusuz Tanrı’yı yüceltmeyi düşünüyorlardı, başka bir şey değil. Bu kısmen doğrudur, ama sadece kısmen.

Bağlanmadan, gönül vermeden yaratılamaz bir yapıt. Yazmak, olup olabilecek en az çileci eylemdir.

*

Ne zaman gecenin ilk saatlerinden itibaren uykusuz kalsam cinim yoklar beni, tıpkı Philippoi savaşından önce Brütüs’ün başına geldiği gibi.

*

“Şu dünyada bir şey yapacak adam tipi var mı bende?” – Ne yaptığımı soracak patavatsızlara vereceğim yanıt bu işte!

*

Bir metaforun “resmedilebilmesi gerektiği” söylenmiştir. – Yüz yıldır edebiyatta oluşturulan özgün ve canlı her şey bu uyarının tersini gösteriyor. Çünkü yaşamış bir şey varsa, sınırları çizilmiş bir metafordur, “kendi içinde tutarlı” metafor. Şiir metafora başkaldırmaktan hiç vazgeçmedi, o derece ki ölü şiir tutarlılıkla *malul* şiirdir.

*

Hava durumu raporunu dinlerken “*yer yer yağmurlu*” sözünden irkiliyorum. Bu da gösteriyor ki, *yer yer* sözü belli bir titreşim yaratabiliyor olsa da, şiir bizim içimizde, ifadede değil.

88

*

Bir kuşkuyu dile getirir getirmez, –daha doğrusu– böyle bir ihtiyaç duyar duymaz, tuhaf, kaygı verici bir huzur duyuyorum. Oysa eskiden hiçbir şeye inanmadan yaşamak, hiçbir kuşku duymadan yaşamaktan daha kolay gelirdi bana. Ah yıkıcı kuşku, besleyen kuşku!

*

Yanlış duyumsama yoktur.

*

Kendine dönmek, orada varlık kadar eski, daha da eski bir sessizlik bulmak.

*

Ancak belirsiz huzursuzluklar içinde arzularız ölümü; en küçük somut huzursuzlukta kaçarız ondan.

*

Her ne kadar insandan nefret etsem de, aynı kolaylıkla “insan denen *varlık*’tan nefret ediyorum,” diyemezdim – bu *varlık* sözcü-

ğünde her şeye rağmen bir nebze doluluk, gizem ve sürükleyicilik, yani insan kavramına yabancı nitelikler olduğu için...

*

Dhammapada'da, kurtuluşa ermek için, İyilik ve Kötülüğün ikiz zincirlerini kırmamız öğütlenir. İyiliğin kendisinin bize ayak bağı olabileceğini kabul edebilmek için manevi olarak çok geç kaldık. Bu yüzden de hiçbir zaman kurtulamayacağız.

*

Her şey acının çevresinde dönüyor; gerisi ayrıntı, hatta yok hükmünde; çünkü sadece sonu kötü olanı hatırlarız. Tek gerçek olan acı verici duyumsamalar, başka duyumsamaların neredeyse hiç yararı yok.

*

Ben de şu Calvin meczubu gibi düşünüyorum; felaketimizin ya da selametimizin anamızın karnındayken alnımıza yazıldığına inanıyorum. Hayatımızı daha doğmadan yaşadık.

89

*

Bütün bakış açılarının hiçbir işe yaramadığını fark eden kişi özgürdür; buradan gerekli sonuçları çıkaran da kurtulmuş.

*

Günaha eğilim olmadan azizlik olmaz. Bu sadece azizler için de böyle değildir. Bir şekilde kendisini gösteren herkes tahrik etmeye az çok düşkün olduğunu kanıtlar.

*

Özgür olduğumu *hissediyorum*, ama özgür olmadığımı *biliyorum*.

*

Dağarcığımdaki sözcükleri art arda ortadan kaldırdım. Kıyım bittiğinde tek biri sağ kaldı: *Yalnızlık*.

Mutlu uyandım.

*

Şimdiye kadar dayanabildiysem, nedeni, bana dayanılmaz gelen her darbenin yerini daha acımasız bir ikincisinin, sonra bir üçüncüsünün... almasıydı. Cehennemde bile olsam, öncekinden daha güçlü yeni bir çile beklentisiyle halkaların bir bir artmasını bekledim. Sağaltıcı bir yöntem bu, hiç olmazsa acılar konusunda.

*

Müzik içimizde neye seslenir, bunu bilmek güç; kesin olan şu: Müzik öyle derin bir bölgeye dokunur ki delilik bile oraya nüfuz edemez.

*

Bir bedeni sürüklemekten muaf olmalıydık. *Ben*'in ağırlığı yetdi.

*

Bazı şeylerden yeniden zevk almam, yeni bir “ruh” kazanmam için, birçok kozmik döneme yayılmış uyku bana iyi gelirdi.

*

Laponya'dan döndüğünde, orada günlerce en ufak bir insan izine rastlamadığı için duyduğu sıkıntıyı anlatan o dostumu hiç anlayamadım.

*

Kayıtsızlığın kuramcısı payesi verilen, derisi yüzülmüş biri; kuşkucu geçinen, çırpınmalar içinde biri.

*

Bir Normandiya köyünde cenaze töreni. Cemaati uzaktan izleyen bir köylüye ayrıntıları soruyorum. Anlatıyor. “Daha gençti, altmışına yeni basmıştı. Tarlada ölü buldular onu. İnsanın elinden ne gelir? Böyledir işte... Böyledir işte... Böyledir işte...”

Bana o anda tuhaf gelen bu nakarat, sonra tedirgin etti beni. Saf adam, ölüm hakkında söylenebilecek ve bilenebilecek her şeyi söylediğinin farkında değildi.

*

Kapıcı kadınlar gibi okumayı severim: kendimi yazarla ve kitapla özdeşleştirmeyi. Başka her davranış bana kadavra kesip parçalayan birini düşündürür.

*

Biri bir inancı benimsemeyegörsün önce kıskanırız onu, sonra acır, daha sonra da hor görürüz.

*

Birbirimize diyecek hiçbir şey yoktu. Ben boş laflar ederken, dünyanın uzayda kayıp gittiğini hissediyor; dünyayla birlikte, başımı döndüren bir hızla yuvarlanıyordum.

*

Başkalarının keyifle dinlendiği şu uykudan uyanmak için nice yıllar; sonra bu uyanıştan kaçmak için nice yıllar daha...

91

*

Mecburen ya da gönüllü olarak kabul ettiğim bir işi başarmam gerektiğinde, hevesle başlar başlamaz, o işin dışındaki her şey önemli gelir bana, her şey baştan çıkarır beni.

*

Artık çok zamanı kalmamış olanları, akıbetleri hakkında düşündükleri zaman hariç kendileri için her şeyin bittiğini bilenleri düşünmek... O zamana seslenmek. *Gladyatörler* için yazmak...

*

Zaaflarımız yüzünden varlığımızın erozyona uğraması: Bu erozyonun sonucu olan boşluk, bilincin mevcudiyetiyle dolmuştur. – Ne diyorum ben? – Bu boşluk bilincin ta *kendisidir*.

*

Ahlaksal çözülme çok güzel bir yerde konaklamakla başlar. *Ben* cennetle temas edince dağılır.

İlk insanın o bildiğimiz seçimi yapması, kuşkusuz bu tehlike-
den kaçıp kurtulmak içindir.

*

Olumlamaların olumsuzlamalardan daha çok olduğu açık – hiç
değilse bugüne kadar. O halde vicdan azabı duymadan inkâr ede-
lim. İnançlar her zaman daha ağır basacaktır.

*

Bir yapıtın esası olanaksızlıktır – ulaşamadığımız, bize veril-
memiş olandır: Yoksun olduğumuz her şeyin toplamıdır.

*

Gogol, bir “arınma” umuduyla Nasıra’ya gitmiş, ama orada da
“Rusya’da bir garda”ymış gibi canı sıkılmıştı. Ancak içimizde bu-
lunabilecek şeyi dışarıda aradığımızda hepimizin başına gelen
tam budur işte.

*

Neyseniz o olduğunuz için intihar edin, bütün insanlık yüzünü-
ze tüküreceği için değil!

*

Bizden önceki hiçlik bizi bekleyen hiçlikten farklı olmadığına
göre, niçin korkalım ondan? İlkçağ insanların ölüm korkusu
karşısındaki bu savı teselli olarak kabul edilemez. *Önceden* var ol-
mama şansımız vardı, ama şimdi varız. Bu varoluş parçası, dola-
yısıyla da talihsizlik parçası da yok olmaktan korkuyor. “Parça”
doğru sözcük değil, çünkü herkes kendisini evrenden üstün, hiç
değilse evrene eşit görmek ister.

*

Gerçekdışılığı tam olarak ayırt edebildiğimiz zaman, biz ken-
dimiz de gerçekdışı oluruz; canlılığımız ne denli güçlü, içgüdüle-
rimiz ne denli buyurgan olursa olsun, adeta varoluşumuzu aşmaya
başlarız. Ama içgüdülerimiz de, canlılığımız da artık sahtedir.

*

İçin içini kemirmeye başladıysa, hiçbir şey seni bundan alıko-
yamaz: Önemsiz bir şey büyük bir acı kadar kemirip duracaktır
seni. Her koşulda sıkıntıdan patlamaya razı ol: Nasibin buymuş.

*

Yaşamak, savaşta toprak yitirmektir.

*

Ölmeyi şunların, şunların *başardıklarını* söylemiyorlar mı!..

*

Bize allak bullak edici mektup yazanlara kızmamak olanaksız.

*

Hindistan'ın ücra bir vilayetinde her şey rüyalarla açıklanıyor,
daha da önemlisi, hastaları iyileştirmek için rüyalardan esinleni-
liyordu. Gündelik ya da önemli bütün işler bu rüyalara göre dü-
zenleniyordu. Ta ki İngilizler gelinceye kadar. Yerlilerden biri İn-
gilizler oraya yerleştiklerinden beri rüya görmediklerini söyleye-
cekti.

93

“Uygarlık” adı verilegelen şeyin içinde, insanın çok geç, çare
bulmak artık imkânsız olduğunda farkına vardığı ve şeytansı olan
bir ilkenin hüküm sürdüğü inkâr edilemez.

*

Tutkuyla yumuşatılmayan bilinçlilik durgunluğa varır. Bir ya-
pıtın, hayatın mümkün olması için, bunların birbirine destek ol-
ması, birbirlerini *alt etmeden* savaşması gerekir.

*

Göklere çıkardığımız kişileri bağışlayamayız, onlarla bozuş-
mak, var olan en ince bağı parçalamak için sabırsızlanırsınız: Bu bağ
hayranlık bağıdır... Küstahlıktan değil, kendimizi bulma, özgür
olma ve kendimiz olma arzusundan dolayı bu bağı parçalamak is-
teriz. Bunu da ancak haksız bir eylemle başarabiliriz.

*

Sorumluluk probleminin bir anlamı olabilirdi, ama doğmadan önce bize sorulsaydı ve olduğumuz kişi olmaya tam olarak razı olsaydık...

*

Hayattan bezginliğimin (*taedium vitae*) enerjisi ve şiddeti allak bullak olmama izin vermiyor. Bu kadar cansız bir acıda bu ne güçtür böyle! Son saatimi seçemememi işte bu paradoksa borçluyum.

*

Edimlerimiz, kısaca hayatietimiz hakkındaki bilinçlilik savı, bilinçliliğin kendisi kadar zararlıdır.

*

94

Çocuklar ana babalarına karşı gelirler, gelmeliler; ana babaların yapabilecekleri bir şey yoktur. Çünkü genel olarak canlılar arasındaki ilişkileri belirleyen bir yasaya tabidirler: Herkes kendi düşmanını doğurur.

*

Şeylere sımsıkı sarılmayı bize öyle bir öğrettiler ki, onlardan kurtulmak istediğimizde ne yapacağımızı bilemiyoruz. Eğer ölüm imdadımıza yetişmeseydi, var olma inadımız çöküşün ötesinden, bizzat yaşlanmanın ötesinden bize bir varoluş formülü buldururdu.

*

Doğumun zararlı ya da hiç değilse yersiz bir olay olduğu kabul edildiği takdirde, her şey çok güzel anlaşılır; ama başka bir göreysek, kavranamaz olana teslim olmak ya da herkes gibi hile yapmak zorunda kalırız.

*

Milattan sonra ikinci yüzyılda, bir gnostiğin yazdığı kitapta şöyle söylenmiş: “Kederli insanın duası hiçbir zaman Tanrı’ya ulaşacak kadar güçlü değildir.”

... Ancak bir darbe yediğimizde dua ettiğimiz için, hiçbir duanın hedefine asla ulaşmadığı sonucu çıkar bundan.

*

O herkesin üstündeydi, hiçbir şeye de karışmıyordu: Kısacası arzu etmeyi *unutmuştu*...

*

Eski Çin’de kadınlar öfkeye kapıldıklarında ya da acı çektiklerinde, sokakta özel olarak onlar için kurulmuş küçük sekilere çıkar, öfke ve şikâyetlerini özgürce dışavururlardı. Sırf Kilise’nin köhnemiş itiraf bölmesinin ya da pek etkisi kalmamış terapi odalarının yerini alsın diye bile bu itiraf mekânı canlandırılmalı ve neredeyse her yerde benimsenmeliydi.

*

95

Filozof, kılıktan ya da –felsefe diline ödün vererek söylersek– “içsel biçim”den yoksundur. Canlı ya da sadece “gerçek” olamayacak kadar yapmacıktır. Uğursuz bir kukladır bu. Kitaplarını bir daha açmayacağımı bilmek ne mutluluk!

*

Hiç kimse sağlığının iyi olduğunu ve özgür olduğunu yüksek sesle söylemez; yine de bu iki lütfâ erişen herkesin yapması gereken budur. Hiçbir şey, sahip olduklarımızı haykırmamamızdan daha çok ele vermez bizi.

*

Her zaman tam bozguna uğramış olmak, hevesizlik aşkıyla!

*

Yalnızlığımızı korumanın tek yolu, sevdiklerimizden başlayarak, herkesi yaralamaktır!

*

Kitap ertelenmiş bir intihardır.

Söylemek boşuna, ölüm, doğanın herkesi memnun etmek için bulduğu en iyi şeydir. Her birimizle birlikte her şey ortadan çekilir, her şey ebediyen durur. Ne büyük avantaj! Ne suiistimal! En küçük bir çaba göstermeden evreni kullanıyor, onu kendimizle birlikte yok oluşumuza sürüklüyoruz. Ölmek, hiç kuşkusuz, ah-laksızlık...

VII

Sıkıntılarınız sizde canlı bir mutluluk durumu yaratmak, sizi rahatlatmak yerine, çökertiyor ve hırçınlaştırıyorsa, bilin ki manevi iççağrınız yok sizin.

*

Umut içinde yaşamak, geleceğe ya da geleceğin hayaline bel bağlamak. Buna öyle alışmışız ki, ölümsüzlük fikrini ancak *ebediyen* bekleme ihtiyacıyla tasavvur etmişiz.

*

Her dostluk görünmez bir dramdır, bir dizi ince yaradır.

*

Lucas Fortnagel'in *Ölü Luther*'i. Yüce bir domuzun korkunç, saldırgan, avami maskesi... "Düşler yalancıdır, tek gerçek yatağına işediğin!" demiş olmasını ne kadar övsek az gelecek birinin özelliklerini iyi yansıtıyor.

*

Ne kadar çok yaşarsak, yaşamış olmak o kadar az yararlı görünür.

*

Yirmi yaşımda, alnımı pencereye yapıştırıp saatlerce karanlığa dalarak beklediğim o geceler...

*

Hiçbir mutlak hükümdar, kendini öldürmeyi kafasına koymuş bir zavallının gücüyle karşılaştırılacak bir güce sahip olmamıştır.

*

İz bırakmamayı öğrenmek bir savaştır; isteseydik bilge olabileceğimizi kendimize kanıtlamak için, her an kendimize karşı verdiğimiz bir savaş...

*

Var olmak, karşıtı kadar az kavranabilen, daha doğrusu karşıtından çok daha kavranamayan bir durumdur.

100

*

Antikçağda “kitaplar” o kadar pahalıydı ki, kral, tiran değilse-
niz ya da... adına yaraşır bir kitaplığın ilk sahibi Aristoteles değil-
seniz, onları toplayamazdınız.

Zaten pek çok bakımdan uğursuz olan bu filozofun dosyasına
bir suç belgesi daha.

*

En samimi kanlarıma uysaydım, ortaya çıkmaktan, herhangi
bir şekilde tepki göstermekten vazgeçerdim. Oysa hâlâ *duyumsa-
malarım* olabiliyor.

*

Bir canavar, ne kadar ürkünç olursa olsun, gizemli bir şekilde
çeker bizi, arkamızdan gelir, bırakmaz yakamızı. Avantajlarımızı
ve sefaletlerimizi büyüterek temsil eder; *bizi* haykırır, o bizim
bayraktarımızdır.

*

Yüzyıllar boyunca, inanmaktan canı çıktı insanın; dogmadan dogmaya, yanılısamadan yanılısamaya geçti; kuşkulara çok az zaman ayırdı, körlük dönemleri arasında kısa süreler... Doğruyu söylemek gerekirse, bu kısa süreler kuşkular için değil inancın, her türlü inancın verdiği yorgunlukların ardından gelen molalar, soluklanma anlarıydı.

*

Masumiyet, belki de tek mükemmel durum, ona sahip olanın ondan kurtulmak istemesi anlaşılmaz bir şey. Yine de, başlangıcından günümüze kadar, tarih bundan ibarettir, başka bir şey değildir.

*

Perdeleri kapatıp bekliyorum. Aslında beklediğim bir şey yok, sadece kendimi *yok* ediyorum. Birkaç dakika için de olsa, zihnimi tıkayan ve karartan pisliklerden arınıp ben'in tasfiye edildiği bir bilince dalıyor ve evrenin dışında ne kadar dinleneceksem o kadar yatışıyorum.

101

*

Ortaçağ'da bir şeytan kovma ayininde vücudun bütün organları, en küçükleri bile, şeytanın çekip gitmesi için tek tek sayılırdı: sanki saçma sapan bir anatomi kitabı... açıklamalar, bol bol ayrıntılar ve beklenmeyen sonuçlar... Titiz bir büyü. *Tırnaklardan çık!* Saçma ama şiirsel etkiden uzak değil. Çünkü gerçek şiirin "şiir"le hiçbir ortak yanı yoktur.

*

Tufan'a kadar uzansalar bile bütün düşlerimizde, sadece sanienin bir bölümünde bile olsa, o gün tanık olduğumuz küçük bir olay mutlaka vardır. Benim yıllar boyunca doğruladığım bu düzenlilik tek değişmezdir, tek yasa ya da yasamsı şeydir. İnanılmaz gece kargaşasında bunu saptamak bana nasip oldu.

*

Sohbetin, konuşmanın yıkıcı gücü. Nedeni belli: Düşünmek de, eylem de sessizlik ister.

*

Uygun ya da aykırı her durumda bana sadece bir rastlantının eşlik ettiği gerçeği, kendimi zorunlu sayma eğiliminden beni koruduysa da, yanılsamaların yitimine bağlı belli bir kibirden tamamen kurtaramadı.

*

Özgür bir kafaya pek az rastlanır. Bunlardan biriyle karşılaştığımızda şunu fark ederiz: Bu kişinin en iyi yanı eserlerinde değil de (yazdığımız zaman gizemli bir şekilde zincirler kuşanıyoruz) itiraflarındadır; ciddilik ya da saygınlık kaygısından, kanılarından ya da çalımlarından kurtulmuş olarak, zaaflarını o itiraflarda sergiler. Ve kendisine nazaran doğru yoldan sapmış görünür.

102

*

Yerleşik bir yabancı, dil konusunda yaratıcı değilse, nedeni *aslında* yerliler kadar iyi olmak istemesidir: Başarılı olsun olmasın, bu hırs onu bitirir.

*

Bir mektuba başlıyorum, tekrar başlıyorum, gitmiyor bir türlü, yerimde sayıyorum: Ne demeli, nasıl demeli? Artık kime yazdığımı bile bilmiyorum. Gerekli tonu ancak tutku ya da ilgi hemen bulabilir. Ne yazık ki kayıtsızlık dile karşı ilgisizlik, sözcüklere karşı duyarsızlıktır. Oysa sözcüklerle teması yitirerek varlıklarla da teması yitiriyoruz.

*

Herkes, belli bir anda, sakladığı bir anı yüzünden, kendi dönüşümü önündeki başlıca engel olacak olağanüstü bir deneyim yaratmıştır.

*

Ancak hırslarım uyuduğu zaman huzura kavuşuyorum. Onlar uyanır uyanmaz bir kaygıdır alıyor beni. Hayat bir hırs hali. Köstebeğe derin boğazları kazdıran da hırs. Hırs gerçekte her yerde, ölümlerin yüzlerinde bile görülür izleri.

*

Vedanta ya da Budizmden dolayı Hindistan'a gitmek, Janse-nizmden dolayı Fransa'ya gelmek gibi. Üstelik Jansenizm zaman-ca daha yeni, topu topu üç yüzyıl önce ortadan kalktı.

*

Hiçbir yerde gerçeklikten en küçük bir eser yok, gerçeklik-dı-şına ilişkin duyumsamalarımın başka.

*

Önemli olmayana önem vermekten vazgeçilseydi, var olmak 103 tümüyle olanaksız bir girişim olurdu.

*

Gîtâ “eylemlerin sonuçlarından vazgeçme”yi niçin bu kadar önemsiyor?

Çünkü bu vazgeçiş, doğamıza aykırıdır, pek enderdir, olacak şey değildir; çünkü bunu başarmak olageldiğimiz ve olduğumuz insanı yok etmek, bizzat kendimiz olan tüm geçmişi, binlerce yıllık çabayı ortadan kaldırmaktır. Kısacası, İnsan Türü'nden, bu iç-renç ve ezeli ayaktakımından kurtulmaktır.

*

Larva durumuyla yetinmek, kendini evrimin dışında tutmak, bitmemiş durumda kalmak, elementlerin ögle uykusundan hoşlan-mak ve bir embriyon vecdi içinde rahatça sona ermek gerekirdi.

*

Hakikatin kökü bireysel dramdır. Gerçekten acı çekersem, bir bireyin çekeceğinden daha çok acı çekersem, ben'im alanını aşar,

başkalarının özüyle birleşirim. Evrensele yönelmemizin tek yolu, yalnız ve yalnız kendimizi ilgilendiren şeyle meşgul olmaktır.

*

Kuşkuya *saplanıp* kaldığımızda, kuşkulanmaktan daha çok kuşku üzerine değerlendirmelerde bulunmaktan zevk alırız.

*

Bir ülkeyi tanımak istiyorsanız, o ülkenin ikinci sınıf yazarlarıyla ilgilenmelisiniz; gerçek doğasını ancak onlar yansıtır. Ötekiler, yurttaşlarının değersizliğini başka bir kılığa sokar: Onlarla aynı durumda olmayı ne isterler ne de olabilirler. Bunlar kuşkulu tanıklardır.

*

104

Gençliğimde haftalarca kirpik kırpmadığım olurdu. Hiç yaşanmamış bir zamanda yaşıyordum, ebedi zamanın bütün o anlarıyla birlikte bende toplanıp yığıldığını, bende doruğa çıkıp zafere erdiğini hissediyordum. Elbette o zamanı ilerletiyordum, onun öncüsü ve taşıyıcısı, nedeni ve tözüydüm; en parlak noktasına hem faili hem de suç ortağı olarak katılıyordum. Uyku çekip gider gitmez, olağanüstü olan sıradanlaşıp kolaylaşıyor: İnsan hazırlıksız giriyor oraya, yerleşip gömülüyor gırtlığına kadar.

*

Var olan ve olup biten her şeyin “anlam”ı üzerine kendimi sorguya çekmekle ziyan ettiğim o sayısız saatler... Ama bu “her şey” hiçbir anlam taşımaz, ciddiyet sahibi kafalar bilir bunu. Zaman ve enerjilerini de daha yararlı işler için kullanırlar.

*

Peçorin’den Stavrogin’e kadar, Rus Byroncılığma yakınlığım, can sıkıntım ve can sıkıntısına olan tutkum.

*

X, pek sevmediğim biri, öyle saçma bir hikâye anlatıyordu ki, irkilerek uyandım. Sevmediklerimiz düşlerimizde pek ender ışık saçarlar.

*

Yaşlılar, işleri olmadığından, çok karmaşık bir şeyi çözmek isterlermiş gibi ve hâlâ sahip oldukları yeteneklerini bu işe adanmışlar gibi bir havaya bürünürler. Belki de bu nedenle toptan intihar etmiyorlar, çünkü kendilerini o havaya bir nebze daha az kaptırsalardı intihar etmek zorunda kalırlardı.

*

En tutkulu aşk, iki varlığı birbirine iftira kadar yaklaştıramaz. Ayrılabilir olan iftiracı ile iftiraya uğrayan, “aşkın” bir birlik oluşturur, ebediyen birbirlerine kaynaşırlar. Hiçbir şey onları ayırmaz. Biri kötülük yapar, öbürü buna katlanır; ama katlanıyorsa alışıma olduğundan, vazgeçemediğinden, hatta bunu istediğinden katlanıyordur. Dileklerinin karşılanacağını, asla unutulmayacağını, ne olursa olsun, yorulmak bilmeyen velinimetinin zihninde ebediyen var olacağını bilir.

*

Gezici keşişlik, bugüne kadar yapılan en iyi şeydir. Artık vazgeçecek bir şeye sahip olmamayı başarmak! Yanılığdan kurtulan her akıllı adamın düşü böyle olmalıydı.

*

Hıçkırma hıçkırma ağlatan olumsuzlama – olumsuzlamanın tek katlanılır biçimi.

*

Ne mutlu Eyüp’e... çığlıklarını açıklamak zorunda değildi!

*

Gecenin geç vakti. Rahatlamak için kızıp köpürmek, benzersiz bir eyleme girişmek isterdim; ama çatacak ne biri var ortalıkta ne de bir şey...

*

Madam d'Heudicourt, Saint-Simon'u anlatıyor, hayatında hiç kimse hakkında "birkaç bunaltıcı *ama*" dışında iyi bir şey söylememiş.

Mükemmel tanımlama, dedikodu üzerine değil, genel olarak sohbet üzerine.

*

Yaşayan her şey *gürültü* yapar. – Mineral için ne güzel bir gerekçe!

*

Bach kavgacı, davacı, paragöz, şana şöhrete, vs. doymaz biriydi. Pekâlâ! Bunlar neye yarar peki? Bir müzikolog, teması ölüm olan şarkıları sıralayarak, hiçbir ölümlünün ölüme bu kadar özlem duymadığını söyleyebilir. Tek önemli olan budur. Gerisi yaşamöyküsü...

*

Düşünce ve çabanın dışında, başka bir yolla, nötr olamamak talihsizlik. Bir budalanın hemencecik elde ettiği bir şeye ulaşmak için, bizim gece gündüz çırpınıp durmamız gerekiyor, hem de ancak duraklaya duraklaya!

*

Aleyhime işleyen sonsuz anların hayaliyle yaşadım hep. Zaman Dunsinane ormanım olacaktı.

*

Nobranların sorduğu üzücü ya da yaralayıcı sorular bizi öfkeliendirir, kafamızı karıştırır ve filanca Doğu tekniğinin kullandığı bazı yöntemlerle aynı etkide bulunabilirler üzerimizde. Kaba ve saldırgan bir aptallık niçin aydınlanmayı tetiklemesin? O aptallık kafanıza yediğiniz sopa gibidir!

*

Bilgi mümkün değildir, mümkün olsaydı bile, hiçbir şeyi çözmezdi. Kuşkucunun konumu budur. O ne ister, neyin peşindedir peki? Ne o ne de bir başkası bilebilir bunu.

Kuşkuculuk çıkmaz yolun sarhoşluğudur.

*

Başkaları tarafından kuşatılmışım, kurtulmaya çalışıyorum, söylemeliyim ki pek başaramıyorum. Ama yine de *olmak istediğim kişi* ile her gün birkaç saniyelik bir görüşme ayarlayabiliyorum.

*

Belli bir yaşa gelince insan adını değiştirmeli ve kimsenin tanımayacağı, dost düşman kimseyle karşılaşma tehlikesinin olmayacağı, bitkin bir kötülük timsalinin dingin yaşamını süreceği ücra bir köşeye çekilmeli...

*

107

İnsan hem düşünüp hem alçakgönüllü olamaz. Zihin harekete geçer geçmez, kendisini Tanrı'nın ve her şeyin yerine koyar. Zihin boşboğazlıktır, gasptır, saygısızlıktır. “Çalışmaz”, söker. Yöntemlerinin ele verdiği gerilim hoyrat, amansız karakterini açığa vurur. Bir düşünce, bir hayli yırtıcılık olmaksızın, sonuna kadar götürülemez.

*

Devrimcilerin, hayalperestlerin ve kurtarıcıların çoğu ya saralı ya da hazımsızlık çeken insanlardır. Soylu hastalığın erdemleri konusunda oybirliği vardır; buna karşılık mide sorunlarına daha az değer verilir. Bununla birlikte, kendisini unutturmayan bir sindirim kadar her şeyin altını üstünü getirme isteği uyandıran bir şey yoktur.

*

Görevim *bilmeden* acı çeken herkes adına acı çekmektir. Bedeli ben ödemeliyim; bilinçsizliklerinin, ne denli mutsuz olduklarını bilmemek konusunda sahip oldukları şansın kefarecini ben çekmeliyim.

*

Ne zaman ki Zaman bana büyük acılar çektirse, ikimizden birinin havaya uçması gerektiğini, bu acımasız kar ıla ma içinde sonsuza dek sürüp gitmenin mümkün olmad  n  d   n r m...

*

Karamsarlı ın son sınırlarında bulunduğumuz zaman, onu besleyen, biraz daha büyüten her şey, onu bizim artık peşinden gide-meyece imiz bir düzeye yükseltir; fazlasıyla büyütür, a ırıya var-dırır: Ona artık kendi karamsarlı ımızın gözünden bakamadı ı-mıza niye çağırıyoruz ki?

*

 ng r lm   bir felaket, sonunda ba ımıza geldiğinde, bekle-medi imiz bir felaketten on defa, yüz defa daha ağır gelir. Kork-tu umuz zamanlarda onu önceden ya amı ızdır; ba ımıza geldi- inde de, bu geçmiş acılar  imdikilere eklenir ve hepsi birlikte katlanılmaz bir azap yuma ı oluşturur.

*

Tanrı'mn vaktiyle bir çözüm olduğu, bu kadar tatmin edici ba -ka bir çözüm de bulunamayacağı a ık r.

*

Ben ancak onuruna gölge d   m   ama mutlu bir insana tam olarak hayranlık duyardım.   te biri, derdim, hemcinslerinin g -r   ne kulak asmıyor ve mutluluğu, teselliyi sadece kendisinde buluyor.

*

Rubicon nehrini geçen adam, Pharsalus sava ından sonra pek çok kişiyi ba ı lamı tı. Böyle bir gönül y celi i ona ihanet eden, ama onun bu ihanete hiç aldırmayarak küçük d   r d   dostları-na bir hakaret gibi geldi. Kendilerini a a ılanmı , hiçe sayılmış hissettiler; ba ı layıcılı ından ya da k   msemesinden dolayı

Rubicon'u geçen adamı cezalandırdılar: Sen misin bize hınç duymaya tenezzül etmeyen! Tiran olarak davransaydı ona karşı kıyıcı olmayacaklardı. Ama kendilerini korkutmaya gönül indirmedeği için çok kızdılar ona.

*

Var olan her şey er geç kâbusa yol açar. O halde varlıktan daha iyi bir şey yaratmaya çalışalım.

*

İnançları yıkmayı kendine görev edinmiş felsefe, Hıristiyanlığın yayıldığını ve zafere yaklaştığını gördüğünde paganizmle işbirliği yaptı, onun boş inançları muzaffer saçmalıklardan daha uygun geldi ona. Tanrılara saldırıp onları tahrip ederek zihinleri özgürleştireceğini sanmıştı; gerçekteyse, zihinleri eskisinden de kötü yeni bir köleliğe teslim ediyordu: Tanrıların yerini alacak olan tanrı ne hoşgörüyü düşküdü ne de ironiye.

109

Felsefenin bu tanrının gelişinden sorumlu olmadığı, onun önerisinin bu olmadığı ileri sürülebilir. Kuşkusuz öyle, ama felsefe zarar görmeden tanrıların köklerinin kazınamayacağını, başkalarının onların yerini alacağını, kendisinin bu alışverişten hiçbir kazancının olmayacağını düşünmeliydi.

*

Fanatizm sohbetin ölümüdür. Şehit olmaya gönüllü biriyle çene çalamazsınız. Sizin gerekçelerinize nüfuz etmek istemeyen (çünkü o kendininkilere de boyun eğmez) ve vazgeçmektense ölmeyi isteyen birine ne diyebilirsiniz? Yaşasın amatörler ve sofistler, hiç değilse onlar *bütün* gerekçeleri anlarlar...

*

Birisine, kendisi ve yaptıkları hakkında ne düşündüğümüzü söylemek kendimize aşırı bir üstünlük vermektir. Açıkıyüreklilik ince duygululukla bağdaşmaz – hatta etik bir gereklilikle de.

*

Başkalarının yanı sıra yakınlarımız meziyetlerimizden seve seve kuşku duyarlar. Kural evrenseldir, Buda bile kaçamadı: Ona en çok saldıran kişi kuzenlerinden biriydi, sonra da sadece Mârâ, şeytan.

*

Kaygılı insan için, başarı ile fiyasko arasında fark yoktur. Her iki durum karşısında tepkisi aynıdır. İkisi de aynı derecede rahatsız eder onu.

*

Çalışmadığım için canım biraz fazla sıkıldığında, pekâlâ ölmüş olabileceğimi ve böylece daha da az çalışacağımı düşünüyorum...

*

Lağım kuyusunda olmak kürsüde olmaktan yeğdir.

*

Ebedi bir potansiyel varlık durumunun avantajları bana o kadar büyük görünüyor ki, bunları bir bir saymaya kalktığımda, varlığa geçişin gerçekleşebilmiş olmasına çok şaşıyorum.

*

Varoluş = İşkence. Denklem bana çok açık görünüyor. Ama dostlarımdan biri için öyle değil. Onu buna nasıl inandırmalı? Ona duyumsamalarımı *vermeyi* başaramam ki; oysa onu ancak bu duyumsamalar ikna edebilir, çok uzun zamandan beri ısrarla istediği bu fazladan huzursuzluğu ona ancak bu duyumsamalar sağlayabilir.

*

Dünyayı kara görüyorsak, bunun nedeni onu karanlıkta ölçüp biçmemizdir; çünkü düşünceler genel olarak uykusuzluğun, dolaşısıyla karanlığın ürünüdür. Düşünceler hayat için düşünülmediklerinden hayata uyarlanamazlar. İçerebilecekleri tutarlılık zihninin yanından bile geçmez. Her insani hesabın, her selamet ya da teh-

like fikrinin, olmak ya da olmamak fikrinin dışındayız; boşluğun üstün biçimi olan bambaşka bir sessizlik içindeyiz.

*

Doğmak hakaretini hâlâ hazmetmemiş olmak!

*

Krizden krize giren bir saralı gibi kendini konuşmalarla harcamak!

*

Şaşkınlığı ya da inatçı bir endişeyi alt etmek için, insanın kendi cenazesini düşünmesi gibisi yoktur. Herkesin uygulayabileceği etkili bir yöntem. Gün içinde çok sık başvurmak zorunda kalmamak için, en iyisi bunun yararını yataktan kalkar kalkmaz hissetmek olacaktır. Ya da, Papa IX. Innocentius gibi, ancak olağanüstü zamanlarda bu yöntemi kullanmak gerekir: Kendini ölüm döşeğinde gösteren bir tablo yaptıran Papa, önemli bir karar alması gerektiğinde hep bu tabloya bakarmış.

111

*

Sonu felaket getirebilecek bir *ever*'e susamış olmayan inkârcı yoktur.

*

Şuna emin olabiliriz ki, insan *kendi* Tanrısıyla yüzyıllarca süren bencil görüşmesinden bilip tanıdığı derinliklerin benzerlerine hiçbir zaman erişemeyecektir.

*

Evrenin dışında kalmadığım bir an yok!

... Kendime, zavallı halime henüz acı mıştım ki şunu fark ettim: Kendi mutsuzluğumu anlatmak için kullandığım sözcükler, “yüce varlığın” ilk özelliğini tanımlayan sözcüklerdi...

*

Aristoteles, Aquinolu Tommaso, Hegel – zihni köleleştiren üç kişi. Despotluğun en kötü biçimi *sistemdir*, felsefede ve her şeyde.

*

Tanrı, hiçbir şeyin düşünölmeye değmediğı gerçeğine direnen şeydir.

*

Gençken, hiçbir zevk kendime düşman yaratma zevkinin yerini tutmazdı. Şimdi, bir düşman edinir edinmez, onunla uğraşmak zorunda kalmamak için, ilk işim barışmak oluyor. Düşman sahibi olmak büyük bir sorumluluktur. Benim yüküm bana yetiyor, başkalarınınkini taşıyacak halim yok.

*

Sevinç, durmamacasına kendini yutan bir ışıktır; *ilk günlerindeki güneştir*.

*

Claudel, ölümünden birkaç gün önce, Tanrı'nın “sonsuz” değil de “tükenmez” diye nitelendirilmesi gerektiğini söyleyecekti. Sanki bu aynı ya da hemen hemen aynı anlama gelmiyormuş gibi! Bununla beraber, onun hayatla “sözleşme”sinin sona erme noktasında olduğunu fark ettiğı andaki bu doğruluk kaygısı, bu sözel titizlik “yüce” bir sözcükten ya da bir davranıştan daha coşku vericidir.

*

Tuhaftlık bir ölçüt değildir. Paganini Bach'tan daha şaşırtıcı ve daha kestirilemezdir.

*

Her gün kendi kendime tekrarlamam gerekiyor: Yerkürede yuvarlanıp giden milyarlarca kişiden biriyim. Onlardan biri, o kadar. Bu sıradanlık her sonucu, her davranışı ya da her edimi haklı çıkarır: fuhuş, namusluluk, intihar, iş, cinayet, tembellik ya da başkaldırı.

... Bundan herkesin yaptığını yapmakta haklı olduğu sonucu çıkar.

*

Tsimtsum. Bu komik sözcük Kabala'nın önemli bir kavramının adı. Dünya var olsun diye, her şeyde ve her yerde olan Tanrı daralmaya, kendisiyle meskûn olmayan boş bir uzay bırakmaya razı oldu: Dünya işte bu “boşluk” içinde yerini aldı.

Onun bize merhametinden ya da keyfinden bahsettiği belirsiz alanı böyle işgal ediyoruz. Biz var olalım diye, kendini sözleşmeyle bağladı, egemenliğini sınırlandırdı. Biz, onun isteyerek küçülmesinin, silinmesinin, kısmi namevcudiyetinin ürünüyüz. Delirdiği sırada, kendini bizim için budadı. Keşke *bütünlüğünü* koruyacak sağduyusu, sağbeğenisini olsaydı!

*

“Mısırlılara Göre İncil”de İsa şöyle diyor: “Kadınlar doğurdukça, erkekler ölümün kurbanı olacaklar.” Ve açıklıyor: “Ben kadının eserlerini ortadan kaldırmaya geldim.”

113

Gnostiklerin uç hakikatleriyle yakınlık kurduğumuzda, mümkünse daha ileri gitmek, tarihi taş a ya da toza çeviren, kozmik bir Neronculuktan, madde ölçeğinde kendini gösterecek bir bunamadan kaynaklanan hiç söylenmemiş bir şey söylemek isteriz.

*

Bir saplantıyı dile getirmek, onu kendinin dışına yansıtmak, kovmak, dışarı fırlatmaktır. Saplantılar inançsız bir dünyanın *şeytanlarıdır*.

*

İnsan ölümü kabul eder, ama ölüm saatini etmez. Ölüm, ölmemiz gereken zamanda olmasın da ne zaman olursa olsun!

*

Bir mezarlığa girdiğimiz anda, tam bir acı alay duygusu her türlü metafizik kaygıyı ortadan kaldırır. Her yerde “gizem” ara-

yanlar illaki şeylerin derinine ulaşamazlar. Çoğu zaman “gizem”, tıpkı “mutlak” gibi, ancak zihnin bir tikine tekabül eder. Gerçekten umutsuz olduğumuz durumlarda, ancak başka türlü yapamadığımızda kullanmamız gereken bir sözcüktür bu.

*

Oldukları gibi kalan ve gerçekleşmiş olan tasarılarımı özetlediğimde, ikincilerin birincilerin yazgısını paylaşmadıklarına üzülmemde çok haklı olduğumu görüyorum.

*

“Şehvete eğilimli olanlar merhametli ve bağışlayıcıdır; saflığa eğilimli olanlarsa öyle değildir” (Aziz Yuhanna Klimakos).

Hıristiyan ahlakının –ve her ahlakın– yalanlarını değil özünü böyle bir açıklıkla ve böyle bir kesinlikle ortaya koymak için aziz olmak gerekirdi, ne bir eksiği ne bir fazlası.

*

Kesintisiz bir uyku fikrini ürküntü duymadan kabul ederiz; buna karşılık *ebedi* bir uyanıklık (ölümsüzlük, eğer tasarlanabilseydi, tam böyle bir şey olurdu) bizi dehşete düşürür.

Bilinçsizlik vatandır; bilinç, sürgün.

*

Her derin izlenim şehvet uyandırıcı ya da iç karartıcıdır, ya da ikisi birden.

*

Her şeyin beyhude olduğuna hiç kimse benim kadar inanmamıştır, bu kadar çok beyhude şeyi de hiç kimse trajik yönüyle ele almayacak.

*

Amerikan yerlisi, kabilesinin son ferdi olan İşi, beyazlardan korkarak yıllarca saklandıktan sonra, bir gün etrafı sarılınca tamamen kendi isteğiyle teslim oldu halkının katillerine. Kendisine de

aynı şekilde davranılacağını sanıyordu. Çok iyi karşılandı. Geleceği yoktu onun, sonuncuydu gerçekten.

*

Hayal edelim: İnsanlık yok olup gitmiş ya da sönmüş, bir kişi sağ kalmış, tek başına yeryüzünde dolaşıp duruyor, içini dökeceği *kimse* yok...

*

İnsan en derinlerinde, bilince sahip olmadan *önceki* durumuna kavuşmaya can atar. Tarih, insanın buna ulaşmak için geçtiği dolambaçtan başka bir şey değil.

*

Tek bir şey önem taşıyor: kaybeden olmayı öğrenmek.

*

115

Her fenomen, daha büyük bir başka fenomenin bozulmuş biçimidir: zaman, sonsuzluğun bir kusuru; tarih, zamanın bir kusuru; hayat, o da maddenin bir kusuru.

O zaman normal olan ne, sağlam olan ne? Sonsuzluk mu? O da Tanrı'nın zaafından başka bir şey değil.

VIII

Dünyanın düzen tutmaz olduğu fikri olmasa, tüm yönetimlerde görünen adaletsizlik manzarası, iradesiz birine deli gömleği bile giydirdi.

*

Yok etmek bir güç duygusu verir ve içimizdeki karanlık, *ezelden kalma* bir şeyi kıskırtır. Bir tanrının hissettiği gizli tatmini, yaparken değil, yıkarken tahmin edebiliriz. Yıkmanın çekiciliği ve bu yıkımın her çağın çılgınlarında yarattığı yanılsamalar bundan kaynaklanır.

*

Her kuşak mutlak olanda yaşar: Tarihin doruğuna, hatta sonuna ulaşmış gibi davranır.

*

Her halk ömrünün belli bir ânında, *seçilmiş* olduğuna inanır. Elinden gelenin en iyisini ya da en kötüsünü işte o zaman yapar.

*

Trappe tarikatının İtalya ya da İspanya'da değil de Fransa'da doğmuş olması rastlantı değildir. İspanyollar ve İtalyanlar durmadan konuşurlar, elbette, ama birbirlerini *dinlemezler*; oysa Fransız belagatin tadını çıkarır, konuştuğunu asla unutmaz, konuştuğunun

alabildiğine bilincindedir. Sessizliğı bir sınav ve bir çile olarak ancak o düşünebilirdi.

*

Büyük Devrim'in bende saygı uyandırmamasının nedeni, her şeyin bir sahnede olup bitmesi, elebaşlarının doğuştan oyuncu olmaları, giyotinin dekordan başka bir şey olmamasıdır. Fransa'nın tarihi toptan, ısmarlama bir tarih, *oynanmış* bir tarih gibi görünüyor: Her şey bu sahnede tiyatro açısından mükemmel. Bu bir temsil, seyrettiğimiz ama yaşamadığımız bir dizi davranış, olay. Terör Dönemi'nin bile uzaktan bakıldığında verdiği uçarılık izlenimi işte bu yüzden.

*

120

Müreffeh toplumlar ötekilerden çok daha dayanıksızdır, çünkü onlara kendi yıkımlarını beklemekten başka iş kalmamıştır; ulaşıldığında refah artık bir ideal değildir; hele de o toplum kuşaklar boyunca refah içinde yaşıyorsa. Doğanın bunu planlarına katmadığından ve batıp gitmeden bunu yapamayacağından hiç söz etmeyeceğim bile.

*

Uluslar aynı anda gevşek, uyuşuk olsalardı çatışmalar da, savaşlar da, imparatorluklar da olmazdı. Ama talihsizliğe bakın ki genç halklar ve gençler var – insanseverlerin düşlerine başlıca engel bu: bütün insanların aynı bıkkınlık ya da ölgünlük derecesine ulaşmasına çalışmak...

*

Her koşulda, haksız olduklarında bile, ezilenlerden yana olmalıyız, ama ezenlerle aynı çamurdan yoğrulmuş olduklarını da unutmadan.

*

Can çekişen yönetimlerin ayırıcı özelliğı, bulanık bir inanç ve öğreti karışımına izin vermeleri ve aynı zamanda tercih zamanını sürekli erteleyebileceğimiz yanılmasına neden olmalarıdır...

Devrim öncesi dönemlerin büyüğü bundan doğar – yalnız ve yalnız bundan.

*

Sadece sahte değerler dolaşımdadır, çünkü herkes onları kendine mal edebilir, onları çarpıtabilir (sahteliğin karesi). Başarılı olmuş bir fikir ister istemez sözde-fikirdir.

*

Devrimler kötü edebiyatın *yücesidir*.

*

Toplumsal felaketlerin can sıkıcı yanı, önümüze çıkan herkesin kendisini bu konuda konuşacak kadar yetkin görmesidir.

*

Bizi kızdıran, sinirimizi bozan herkesi yok etme hakkı, İdeal Kent'in anayasasında ilk sırada yer almalıydı. 121

*

Gençlere öğretilmesi gereken tek şey, hayattan beklenecek hiçbir şeyin (hadi “neredeyse hiçbir şeyin” diyelim) olmadığıdır. Okullarda herkesin bütün boş umutlarını yazacağı bir *Düş Kırıklıkları Panosu* hayal ediyorum.

*

Prences Palatine'in söylediğine göre, XIV. Louis'nin metresi Madam de Maintenon, kral öldükten sonra hiçbir işlevinin kalmadığı yıllarda, şu sözü tekrarlamış: “Bir süredir bir baş dönmesi duygusu var, her yere yayılıyor.”

Bu “baş dönmesi duygusu” kaybedenlerin, aslında haklı olarak, her zaman saptadıkları şeydir; bütün tarih bu formülünden hareketle baştan ele alınabilir.

*

İlerleme, her kuşağın kendinden önce gelen kuşağa yaptığı haksızlıktır.

*

Karnı toklar, gizlice değil açıkça nefret ederler birbirlerinden; şu ya da bu şekilde köklerinin kazınmasını isterler. En azından bunun kendi katkılarıyla gerçekleşmesini tercih ederler. Bir devrim durumunun en tuhaf, en özgün yanı budur.

*

Bir halk ancak bir devrim yapabilir. Almanlar Reform başarısını asla tekrarlayamadı, daha doğrusu ona denk olmayan bir reform yaptılar. Fransa her zaman 1789'a bağlı kaldı. Rusya ve bütün ülkeler için aynı şekilde gerçek olan, devrim konusundaki bu kendi kendinden intihal eğilimi insanın hem içini rahatlatır hem de canını sıkar.

*

122 Çöküş döneminin Romalıları sadece Yunan aylaklığını, dinlencesini (*otium graecum*) severlerdi, oysa güçlü zamanlarında en çok küçümsedikleri şeydi bu.

Günümüzün uygar uluslarıyla benzerlik o kadar açık ki, vurgulamak uygunsuz olacak.

*

Alaric, bir "cin" in onu Roma'ya ittiğini söylüyordu. Her yorgun uygarlık barbarını bekler, her barbar da cinini.

*

Batı: güzel kokan bir çürük, hoş kokulu bir kadavra.

*

Bütün o halklar büyük önyargıları olduğu için büyüktüler. Artık önyargıları yok. Hâlâ ulus mudurlar? Olsa olsa darmadağın yapıyorlar.

*

Beyazlar, Amerikan yerlilerinin onlara verdiği *soluk benizli* adını giderek daha çok hak ediyorlar.

*

Avrupa'da mutluluk Viyana'da sona erdi. Ötesi, oldum olası, lanet üstüne lanet.

*

Her türlü öğretiye karşı çıkan Romalılar, Türkler ve İngilizler, bu öğretilerin hiçbirini boyun eğdirdikleri uluslara dayatmadıkları için uzun ömürlü imparatorluklar kurabildiler. Mesihçi bir kötü alışkanlıkları olsaydı, asla bu kadar uzun süre egemenlik kuramazlardı. Beklenmedik zorbalara, yöneticiler ve asalaklar, inançları olmayan derebeyleri olarak otoriteyi ve kayıtsızlığı, sertliği ve gevşekliği birleştirebilmek gibi bir hünerleri vardı. Eski İspanyollarda da, çağımız fatihlerinde de olmayan hünerdir bu, gerçek efendinin sırrı budur.

*

123

Bir ulus üstünlük bilincini korudukça acımasız, aynı zamanda saygındır; bu bilinci yitirir yitirmez insancillaşır, önemi de kalmaz artık.

*

Çağa verip veriştiirdiğim zaman, olacakları, bizden sonra geleceklerin geçmişe yönelik kıskançlıklarını düşünmek yatışmama yetiyor. Bazı yönlerden eski insanlığa, hâlâ cennet özlemi çekebi-len bir insanlığa aitiz. Fakat bizden sonra gelecekler bu özlem olanağına bile sahip olamayacak, bu özlemin düşüncesinden, sözcüğün kendisinden bile habersiz olacaklar!

*

Gelecekle ilgili görüşüm o kadar *kesin* ki, çocuklarım olsaydı hemen boğardım!

*

Berlin salonlarını, romantik çağı, bir Henriette Hertz ya da bir Rachel Levin'in oynadıkları rolü, Rachel'i veliaht prens Louis-Ferdinand'a bağlayan dostluğu düşündüğümüzde, sonra onların bu

çağda yaşasalardı bir gaz odasında ölüp gitmiş olacaklarını da aklımızdan geçirdiğimizde, ilerleme inancına boş inançların en sahtesi, en budalacası olarak bakmaktan kendimizi alamayız.

*

Hesiodos bir tarih felsefesi geliştirmiş ilk kişidir. Gerileme fikrini ortaya atan da odur. Bununla, tarihsel oluşa ne kadar güçlü bir ışık tuttu! Tarihin tam başlarında, Homeros sonrası dünyada, şayet insanlığın demir çağında olduğunu söyleseydi, birkaç yüzyıl sonra, ne diyecekti? Bugün olsa ne derdi acaba?

Uçarıklıkla ya da ütopya ile bulanıklaştırılmış çağlar hariç, insan hep en kötünün eşiğine ulaşmış olduğunu düşünmüştür. Bunu bildiği halde, hangi mucizeyle arzularını ve korkularını sürekli değiştirebildi?

*

1914-18 savaşının ertesinde, doğduğum köye elektrik geldiği zaman, genel bir homurdanma oldu, sonra sessiz bir üzüntü kapladı köyü. Ama kiliselere (üç kilise vardı) elektrik geldiğinde, herkes Deccal'in ve onunla birlikte zamanın da sonunun geldiğine inandı.

Bu Karpat köylüleri doğruyu, *ileriye* görmüşlerdi. Onlar, tarih öncesinden çıkanlar, uygarların ancak daha yeni öğrendikleri şeyi, daha o zaman biliyorlardı.

*

Tarih okumaktan aldığım zevk, sonu iyi biten her şeye karşı önyargımdan doğdu.

Fikirler can çekecek durumda değildir; fikirler ölür elbette ama öleceklerini bilmeden; oysa her olay, ancak sonuyla vardır. Tarihçilerin sohbetini filozoflarınkine tercih etmemiz için yeterli neden.

*

Milattan önce ikinci yüzyılda, ünlü Roma elçiliği sırasında Karneades, ilk gün adalet fikrinin lehinde, ertesi gün aleyhinde

konuşmaya başladı. Sağlıklı âdetleri olan o ülkede var olmayan felsefe, o andan itibaren, zararlarını gösterdi. Felsefe nedir peki? *Meyvenin içindeki kurt...*

Yunan elçisinin diyalektik başarılarını gören Sansürcü Cato bundan ürkererek Senato'dan Atina delegelerinin isteklerinin mümkün olduğunca çabuk yerine getirilmesini istedi, onların orada bulunmasının zararlı, hatta tehlikeli olduğunu düşünüyordu. Roma gençliği ahlakını bozacak kafalarla sıkı fıkı olmamalıydı.

Kartacalılar askeri açıdan ne kadar korkunçtuysa, Karneades ve arkadaşları da ahlaksal açıdan o kadar korkunçtu. Yükselen ulusların en çok korktukları şey katı inanç ve yasakların olmayışı, bitmekte olan uygarlıkları çekici kılan o entelektüel utanmazlıktır.

*

Herakles her girişiminde başarılı olduğu için cezalandırıldı. Aynı şekilde, çok mutlu olan Troya da yok olmalıydı.

125

Trajedî yazarlarında ortak olan bu görüşü düşünürken, özgür olduğu söylenen bu çok mutlu dünyanın İlion'un kaderini kaçınılmaz olarak yaşayacağını düşünmeye başlarız ister istemez; çünkü tanrıların kıskançlığı, yok oluşlarından sonra da devam eder.

*

“Fransızlar artık çalışmak istemiyor, hepsi *yazmak* istiyor” diyordu bana kapıcım... Eski uygarlıkları mahkûm ettiğini nereden bilsin.

*

Kendisini sınırlama gücü kalmadığında bir toplumun sonu gelmiş demektir. Açık, fazla açık bir anlayışla kendisini özgürlüğün aşırılıklarından, ölümcül tehlikelerinden nasıl koruyacaktır?

*

İdeolojik kavgalar sadece sözcükler için dövüşülen, insanların sadece sözcükler uğruna birbirini öldürdüğü ülkelerde son kerteye ulaşır... kısacası, geçmişte din savaşlarının olduğu ülkelerde.

*

Görevini tamamlamış bir halk, kendini tekrarlayan, yok hayır, artık söyleyecek bir şeyi kalmayan bir yazar gibidir. Çünkü kendini tekrarlamak, kendimize ve savunduğumuz şeye hâlâ inandığımızı gösterir. Ama bitmiş bir ulus kendisine üstünlüğünü ve parıltısını kazandırmış olan eski sloganlarını yineleyip durma gücüne bile sahip değildir artık.

*

Fransızca bir taşra dili oldu. Fransızlar buna alışıyor. Sadece yerleşik yabancı teselli bulamaz. Nüans'ın yasını sadece o tutar...

*

Themistokles, Kserkses tarafından Atinalılardan toprak ve su istemek için gönderilen elçilerin tercümanını, “bir barbarın buyruklarını Yunan dilinde ifade etmeye cesaret etmiş olduğu için”, herkesin onayladığı bir kararnameyle ölüme mahkûm ettirmişti.

Bir halk, ancak kariyerinin doruğunda böyle davranır. Kendi dilinin en üstün ifade biçimi olduğunu düşünmekten vazgeçer geçmez, diline güvenini yitirir yitirmez tam bir çöküşe geçer, devre dışı kalır.

*

Geçtiğimiz yüzyılın bir filozofu, iyi yürekliliğinden olacak, La Rochefoucauld'nun *geçmiş konusunda* haklı olduğunu, ama geleceğin onu yalanlayacağını ileri sürmüştü. İlerleme fikri algı gücünün onuruna leke sürüyor.

*

İnsan ilerledikçe sorunlarını çözmede daha az başarılı oluyor; körlüğün doruğunda, bitmek noktasında olduğuna ikna olacağı zaman, işte o anda ortaya çıkacak benzersiz olan.

*

Kıyamet için, gerekirse yerimden, işimden olurum, ama devrim için kılımı bile kıpırdatmam... Bir bitişe ya da bir yaradılışa,

son ya da ilk felakete yardımcı olmaya evet, ama herhangi bir iyiye ya da kötüye gidişe, hayır.

*

Ancak hiç derinleşmeyen kişinin kanıları olur.

*

Zaman geçtikçe, hoşgörü hoşgörüsüzlükten daha çok kötülüğe yol açar. – Doğruysa, bu olgu insana yöneltebileceğimiz en büyük suçlamayı oluşturur.

*

Hayvanlar birbirlerinden korkmaz olduklarında serseme döner, hayvanat bahçelerinde gördüğümüz gibi bunalmış görünürler. Bi-reyler ve halklar da, bir gün uyum içinde yaşamayı, açık ya da gizli bir şekilde artık titrememeyi başardıklarında aynı görüntüyü verecekler.

127

*

Yeterince uzaktan bakınca bir şey ne iyidir ne de kötü. Geçmiş i yargılamayı düşünen tarihçi *bir başka yüzyılda* gazetecilik yapıyor demektir.

*

İki yüzyıl içinde (madem tam zaman vermek gerekiyor!) çok talihli halklardan geride kalanlar belli alanlara kapatılmış olacak; ziyaret edilecek, tiksintiyle, acıma ya da şaşkınlıkla, hatta alaycı bir hayranlıkla seyredilecekler.

*

Topluluk halinde yaşayan maymunlar, görünüşe göre, insanlarla şu ya da bu şekilde ilişki kuranları aralarından atıyorlar. Böyle bir ayrıntıyı Swift'in bilmemiş olması ne kadar üzücü!

*

Kendi çağımızı mı yoksa tüm çağları mı lanetlemek lazım? *Çağdaşları yüzünden* dünyadan el etek çeken Buda'yı gözümüzün önüne getirebiliyor muyuz?

*

İnsanlık, hiç utanmadan kendilerine güvenen o çılgın kurtarıcılarını bu kadar çok seviyorsa, nedeni, bu kudurmuşların insanlığa inandıklarını sanmasıdır.

*

Şu devlet başkammının gücü hayalci ve edepsiz olmasındandır.
Utanmaz bir hayalperest!

*

En alçakça suçlar, hemen hemen bütün genel ve özel felaketlerin sorumlusu, hastalıklı bir durum olan coşkuyla işlenmiştir.

*

Hoşunuza gidiyorsa, hadi buyurun geleceğe. Ben inanılmaz şimdi'ye ve inanılmaz geçmişe tutunmayı tercih ederim. Sizi de İnlanılmaz Olan'a meydan okuma göreviyle baş başa bırakıyorum.

*

Gündemi takip eden hanım şöyle dedi bana:

“Son savaştan beri yapılan her şeye karşıınız.”

“Tarih konusunda yanılıyorsunuz,” dedim ona. “Âdem'den beri yapılan her şeye karşıyım.”

*

Hitler hiç kuşkusuz tarihin en uğursuz kişisidir. Aynı zamanda en acıklısı. İstedığının tam tersini yapabildi, İdealini noktası noktasına yıktı. Bunun içindir ki bambaşka türden bir canavar o, yani iki kat canavar, çünkü onun acıklılığı bile canavarca.

*

Bütün büyük olaylar çılgınlar, vasat... çılgınlar tarafından başlatıldı. Şuna emin olalım ki, “dünyanın sonu” da böyle gelecek.

*

Zohar'ın bildirdiğine göre, yeryüzünde kötülük yapanların durumu gökyüzünde de daha iyi değildi, oradan çıkmak için sabırsızlanıyorlardı; uçurumun ağzına atılarak, “bu dünyaya inmeleri gereken zamandan önce davrandılar”.

Ruhların önceden varoluşuyla ilgili bu görüşün ne kadar derin olduğu ve ne gibi yararları olduğu özellikle “kötüler”in kendilerini ne güvenini ve zaferini, sağlamlığını ve yetkinliğini açıklamak gerektiğinde kolayca anlaşılır. Onlara vurmaya hazır uzun bir el varken, yeryüzünü bölüşmeleri şaşırtıcı değil: Gökten inmeden önce... gerçekten ezelden beri ele geçirmişlerdir yeryüzünü.

*

Gerçek peygamberi öbürlerinden ayıran şey, birbirleriyle bağdaşmayan ve çatışan akım ve öğretilerin kökeninde bulunmasıdır.

*

129

Bir metropolde de köyceğizde de, insanların hâlâ en çok hoşlandıkları şey hemcinslerinden birinin düşmesine yardımcı olmaktır.

*

Yıkma arzusu içimize öyle bir kök salmıştır ki kimse onu söküp çıkaramaz. Bizzat varlığın temeli şeytani olduğu için her birimizin yapısında vardır o.

Bilge yatışmış, emekli olmuş bir yıkıcıdır. Ötekiler hâlâ *iş başındaki* yıkıcılarıdır.

*

Mutsuzluk pasif, katlanılan bir durumdur, oysa lanetlenme, tersine, bir seçimi, bundan dolayı da, bir görev, içsel bir güç fikrini gerektirir; mutsuzlukta bunlar yoktur. Lanetlenmiş bir birey –ya da bir halk– mutsuz bir bireyden –ya da bir halktan– ayrı bir sınıftır ister istemez.

*

Tarih, doğrusunu söylemek gerekirse, tekerrür etmiyor; insanın sahip olabildiği yanılsamalar sayıca sınırlı olduğundan, bunlar her zaman başka bir kılıkta yeniden ortaya çıkıyor ve böylece çoktan tiridi çıkmış bir pisliğe bir yenilik ve trajik bir parıltı havası veriyorlar.

*

Jovinianus, Aziz Basileios ve başka birkaç kişi üzerine bir şeyler okuyorum. İlk yüzyıllarda ortodoksluk ile sapkınlık arasındaki çatışma, alıştığımız modern ideolojilerdeki çatışmadan daha saçma görünmüyor. Anlaşmazlığın biçimleri, oyuna düşkünlükleri, delilikleri ve gülünçlükleri neredeyse aynı. O zaman da, bugün de, her şey doğrulanamaz olanın ve gerçekdışının çevresinde dönüyor, bunlar siyasal olduğu kadar dinsel de olan dogmaların dayanaklarını oluşturuyor. Tarih, ancak bunların ikisinden de kaçabilseydik katlanılabilir olurdu. Şu bir gerçek ki, tarih o zaman sona erer ve bu herkes için, onu yapanlar kadar ona katlananlar için de en büyük iyilik olurdu.

*

Yıkıcılığı kuşkulu kılan kolaylıştır. Kim olsa çok iyi yıkabilir. Yıkma kolay olabilir ama kendi kendini yıkmak o kadar kolay değildir. Düşenin, kışkırtıcıya veya anarşiste üstünlüğü.

*

Hristiyanlığın başlangıç döneminde yaşasaydım, korkarım ki onun çekiciliğine kapılırdım. Bu farazi sempatizandan, fanatikten nefret ediyor, bu iki bin yıl öncesinden bağlanmayı gururuma yediremiyorum...

*

Şiddet ile gafletten uyanma arasında sıkışıp kalınca, bir suikast hazırlama planıyla dışarı çıkıp Vaiz'e veya Epiktetos'a danışmak için yolda durup bekleyen bir terörist havasına bürünüyorum.

*

Hegel'e kalırsa, insan "ancak tümüyle kendisinin yarattığı bir dünyada yaşayınca tam özgür olacaktır".

Ne var ki, insanın yaptığı da tam olarak budur, ama o şimdiki kadar zincire vurulmamış, şimdiki kadar köle olmamıştı hiç.

*

Hayat, ancak yedekte artık hiçbir yanılması kalmamış bir insanlığın, gafletten tamamen uyanmış ve varlıktan *çok hoşnut* bir insanlığın bağrında katlanılabilir olurdu.

*

Hissedebildiğim ve düşünebildiğim her şey bir anti-ütopya temrinine benziyor.

*

İnsan dünyaya kazık kakmayacak, tükeniş pusuda, oldukça garip hayatının acısını çekmek zorunda kalacak. Çünkü uzun süre var olması ve sonunun iyi olması doğaya aykırı ve akıl almaz bir şey. Bu bakış açısı umut kırıcı, demek ki muhtemel.

131

*

"Aydınlanmış despotizm": her şeyden vazgeçmiş bir ruhu cezbedebilen, devrimlerin suç ortağı olmayan tek rejim, çünkü tarihin bile suç ortağı değil.

*

İki çağdaş peygamberden daha can sıkıcı bir şey yoktur. Gü-lünç düşmek istemiyorlarsa, biri aradan çekilmelidir. Gerçi ikisi de gülünç düşebilir ki bu da en adaletli çözüm olur.

*

Ne zaman bir *masumla* karşılaşsam sarsıldım, hatta altüst oldum. Nereden geliyor? Ne arıyor acaba? Ortaya çıkışı üzücü bir olayın habercisi mi? Eşine hiçbir şekilde rastlayamayacağımız birinin karşısında yaşadığımız oldukça özel bir heyecandır bu.

*

Uygurlar ilk kez göründükleri her yerde yerliler tarafından kö-tücül varlıklar gibi, hortlaklar, hayaletler gibi karşılandılar. Asla *canlı* varlıklar gibi görülmediler!

Farklı bir sezgi, deyim yerindeyse kâhince bir bakış.

*

Herkes “anlamış” olsaydı, tarih uzun zaman önce sona ermiş olurdu. Ama “anlama”ya alabildiğine, biyolojik olarak elverişsiz durumdayız. Bir kişi hariç herkes anlasaydı bile, tarih o bir kişinin yüzünden, onun körlüğü yüzünden sürüp giderdi. Bir *tek* yanılsama yüzünden!

*

132 X, bizim “kozmik döngü”nün sonunda bulunduğumuzu ve her şeyin çok yakında biteceğini ileri sürüyor. Bundan bir an bile kuşku duymuyor.

X aynı zamanda baba, hem de kalabalık bir aile babası. Böyle kesin inançları varken, hangi sapkınlıkla, boku yemiş bir dünyaya çocuk üstüne çocuk fırlatmaya çalıştı? Son önceden görülse, gecikmeyeceğinden emin olunsa, hatta beklense, sadece bu Son beklense keşke. Patmos’ta çocuk dünyaya getirilmez ki...

*

Montaigne bir bilgeydi, çoluk çocuğu yoktu; isteriğın teki olan Rousseau hâlâ ulusları coşturuyor.

Ben hiçbir hatibe esin vermeyen düşünürleri seviyorum sadece.

*

1441 yılında Floransa Konsili’nde, zındıkların, Yahudilerin, sapkınların ve bölücülerin “ahiret yaşamı”ndan hiçbir pay alamayacağı ve ölmeden önce gerçek dine dönmedikleri takdirde hepsinin cehennemi boylayacağı ilan edildi.

Kilisenin böyle çirkinliklerle gerçekten Kilise olduğunu gös-

terdiği zamanlardır bunlar. Bir kurum ancak kendisinden olmayan her şeyi reddederse canlı ve güçlü olur. Ne yazık ki bir ulus ya da bir rejim için de durum aynı.

*

Ciddi, dürüst bir kafa hiçbir şey anlamaz tarihten. Buna karşılık tarih muzip bir bilgin için harika bir eğlence kaynağı olabilir.

*

İnsan olmakla kötü bir yıldız altında doğmuş olduğumuzu, talihsizliğin giriştiğimiz ve gireceğimiz her şeye gölgesini düşüreceğini düşünmek eşsiz bir tat veriyor.

*

Plotinos Romalı bir senatörle dost olmuştu. Senatör kölelerine yol vermiş, malı mülkü terk etmiş, elinde avucunda hiçbir şey kalmadığı için dostlarında yatıp kalkıyordu. Bu senatör “resmi” açıdan bakıldığında, yolunu şaşırmış biriydi, durumu endişe verici olmalıydı, öyleydi de: Senato’da bir *aziz*... Varlığı, ihtimali bile nasıl bir alametti! Çapulcular uzakta değildi...

*

Modern bir Vedanta okulunda, bencilliği tümüyle alt etmiş, ondan hiçbir iz taşımayan insanın yirmi bir günden fazla direnemeceği öğretiliyor.

Hiçbir Batılı ahlakçı, en karamsar bile, insanın doğası hakkında böyle korkutucu, böyle aydınlatıcı bir önermeye cesaret edemezdi.

*

Giderek “gelişme”den daha az dem vurulup “değişme”den bahis açılıyor; görüşlerini desteklemek için ileri sürdükleri her şey de eşi benzeri olmayan bir felaketin alametlerinden başka bir şey değil.

*

Ancak çürümüş bir rejimde soluk alabiliriz – bağırıp çağırabiliriz. Ama, ancak onun yıkılmasına yardım ettikten sonra anlarız bunu, ve buna üzülmeye olanağımız kalmadığında...

*

Yaratma içgüdüsü dediğimiz şey bir sapmadan, doğamızın bir bozulmasından başka bir şey değildir: yenilik yapmak için, altüst etmek için değil, varmış gibi yapmanın tadını çıkarmak, bu varlığımsıyı usulca tasfiye edip sessiz sedasız ortadan kaybolmak için geldik dünyaya.

*

Aztekler tanrıları yatıştırmak gerektiğine inanmakta haklıydılar. Evreni çökmekten, yeniden bir kaosa düşmekten kurtarmak için onlara her gün insan kanı sunmak gerekiyordu.

Uzun zamandır tanrılara inanmıyor, kurban sunmuyoruz. Dünyaya yine de yerinde. Elbette. Ne var ki, dünyanın niçin hemen bozulup dağılmadığını bilme şansına sahip değiliz artık.

Ardına düştüğümüz her şey, acı ihtiyacındandır. Selamet arayışının kendisi bir azaptır, en ince ve en iyi gizlenmiş azap.

*

Ölümle, var olmadan önceki halimize döndüğümüz doğruysa, o saf olanağa tutunmak ve oradan hiç kımıldamamak daha iyi olmaz mıydı? Gerçekleşmemiş bir tamlik içinde ebediyen kalabilecekken, bu dolambaç niye?

*

Bedenim beni yarı yolda bıraktığında, böyle bir leşle, işleme-yen organlarla nasıl mücadele edeceğimi bilmiyorum...

*

Antik tanrılar insanlarla alay eder, onları kıskanır, peşlerine düşer ve ara sıra çarparlardı. İncillerin Tanrısı o kadar alaycı ve kıskanç olmadığından, ölümlüler, talihsizlikleri için onu suçlayabilme tesellisine bile sahip değiller. Hıristiyan bir Aiskhylos'un olmamasının ya da olamamasının nedenini burada aramak gerek. İyi Tanrı trajediyi öldürdü. Yoksa Zeus edebiyatı hak etmişti.

*

Feragat tutkusu, aklıma gelir gelmez, saplantıya dönüşüyor. İyi de, nedir feragat edeceğim?

Vaktiyle herhangi biri olmayı çok istediysem, sırf günün birinde, Yuste manastırındaki Charles Quint gibi, “Artık hiçbir şey değilim” diyebilme zevki içindi bu.

*

Taşra Mektupları’ndan bazıları on yedi kez yeniden yazılmış. Bugün bize çok da ilginç gelmeyen bir yapıt için, Pascal’in bunca hayal gücü, bunca zaman harcayabilmiş olmasına şaşıp kalıyoruz. İnsanlarla girilen her polemik bayatlar. *Düşünceler*’de Tanrı ile tartışıyordu. Hâlâ ilgimizi çekiyor biraz.

*

Sarovlu Aziz Serafim, tam bir inzivada geçirdiği on beş yıl boyunca hücresinin kapısını hiç kimseye açmamıştı, zaman zaman kulübesini ziyarete gelen piskoposa bile. “Sessizlik,” diyordu, “insanı Tanrı’ya yaklaştırır ve yeryüzünde meleklerle benzetir”.

Sessizliğin hiçbir zaman duanın olanaksızlığındaki kadar derin olmadığını da eklemeliydi.

Modernler kader duygusunu yitirdiler, dolayısıyla yasın tadını da. Tiyatroda, her işi bırakıp koroyu canlandırmalı; cenaze törenlerinde de ağıt yakan kadınlar olmalı.

*

Kaygılı insan tanrısal huzursuzluğunu pekiştirecek, uyaracak her şeye dört elle sarılır: Ondan kurtulmasını istemek dengesini sarsmak olur, çünkü kaygı varoluşunun ve kendini iyi hissetmesinin temelidir. Kurnaz günah çıkarıcı kaygının gerekli olduğunu, bu kaygıya bir kez tutulan insanın bundan vazgeçemeyeceğini bilir. Yararlarını ileri sürmeye cesaret edemediği için dolambaçlı bir yol kullanır: Kabul gören, onurlu bir kaygı olan vicdan azabını över. Müşterileri de ona minnettardır. Laik meslektaşları onları tedavi etmek için birbirleriyle tartışıp birbirlerini hırpalarken, bu açık göz onları kolayca avcunun içinde tutar.

*

Ölümün olmadığını söylüyorsunuz bana. Kabul, ama hiçbir şeyin var olmadığını da belirtmeniz koşuluyla! Gerçekliği her şeye yakıştırmak ama bu kadar açık olan bir gerçeği kabul etmemek, tam bir zirzopluk!

*

Birine bir sır vermek deliliğini işlediğimiz zaman, bu sırrı saklayacağından emin olmanın tek yolu o kişiyi oracıkta öldürmektir.

*

“Hastalıklar, keyiflerine göre, bazıları gündüz, bazıları gece insanları ziyaret ederler, ölümlülere acı verirler – sessizce, çünkü Zeus sözü esirgedi onlardan” (Hesiodos).

İyi ki esirgemiş, sessizken bile çekilecek gibi değiller. Konuşsalardı ne diyeceklerdi? İçlerinden bir tekinin gelişini *haber verdiğini* düşünebiliyor musunuz? Hastalık belirtileri yerine hastalık bildirileri! Zeus bir kereliğine incelik göstermiş.

139

*

Verimsizlik dönemlerinde, nefsimizi körelterek ya da aşırı isteklere kapılarak harcamak yerine, gücümüzü korumak için kış uykusuna yatmamız, gece gündüz uyumamız gerekirdi.

*

Ancak büyük ölçüde sorumsuz olan birine hayran olabiliriz. Hayranlığın saygıyla hiçbir ilgisi yoktur.

*

İnsanlardan çok nefret etmiş olmanın avantajı da yok değil: Bu nefretin sona ermesiyle onlara katlanabilecek duruma gelirsiniz.

*

Bir defasında panjurları çekmiş, karanlığa gömülmüşüm. Uğultusu gittikçe daha az duyulan dış dünya uçup gidiyor. Benden başka kimse yok... püf noktası da burası. Keşişler hayatlarını içlerin-

deki en gizli şeyle diyalog halinde geçirdiler. Onlar gibi, insanın kendi varlığının derinliğine kavuştuğu o sonsuz temrine bırakabilir miyim kendimi? Önemli olan işte ben ile benlik arasındaki bu görüşme ve bu birinden diğerine geçiştir. Bunun da, ancak sürekli tekrarlandığı takdirde, ben sonunda benlik, yani özsel versiyonu içinde eridiği takdirde değeri vardır.

*

Tanrı katında bile, hoşnutsuzluk –ilk isyan olan meleklerin isyanının tanıklık ettiği üzere– için için kaynıyordu. Görünüşe bakılırsa, yaradılışın her düzeyinde, kimsenin üstünlüğü hoş görülüyor! Çiçeğin *bile kıskanması* akla mantığa aykırı değil.

*

140 Erdemlerin yüzü yoktur. Kişisellikten uzak, soyut ve uzlaşım-sal olan erdemler kötülüklerden daha çabuk yıpranır; kötülükler, başka türlü bir canlılık taşır, yaşla birlikte ortaya çıkar ve kötülüşirler.

*

Thales, felsefenin şafağında “Her şey tanrılarla dolu” diyecekti; öbür uçta, ulaştığımız şu alacakaranlıkta, sadece bakışım ihtiyacından değil, apaçıklığa saygımızdan da ötürü, “Her şey tanrılardan yoksun” diye haykırabiliriz.

*

Köye bakan mezarlıkta tek başımaydım, ta ki gebe bir kadın gelene kadar. O ceset taşıyıcısına yakından bakmak zorunda kalmayayım, şişkin bir karın ile dümdüz olmuş mezarlar arasındaki, yalancı bir vaat ile her vaadin sonu arasındaki karşıtlığa kafamı takmayayım diye, hemen çıktım oradan.

*

Dua etme arzusunun imanla hiçbir ilgisi yoktur. Bu arzu özel bir bunalımdan doğar, bunalım sürdükçe o da sürüp gider; tanrılar ve anıları ebediyen ortadan kaktıklarında bile...

*

“Hiçbir söz kendi bozgunundan başka bir şey umut edemez”
(Grégoire Palamas).

Bütün edebiyatın bu kadar kökten biçimde mahkûmiyeti ancak bir mistikten, Anlatılamayan’ı iş edinmiş birinden gelebilirdi.

*

Antikçağda özellikle filozoflar arasında bir gelenek vardı: İnsanlar kendilerini boğma yöntemine başvurur, ölünceye kadar nefeslerini tutarlardı. Hayatı sona erdirmenin bu öylesine zarif, öylesine pratik yolu tamamen ortadan kalktı; bir gün dirilebileceği de kesin değil.

*

Tekrar tekrar söylenir: Değişmeyi, tarihi varsayan kader fikri değişmez bir varlığa uygun değildir. Öyleyse, Tanrı’nın “kader” inden söz edilemez. 141

Kuramsal olarak böyle şüphesiz. Ama uygulamada, özellikle inançların eridiği, imanın sarsıldığı, hiçbir şeyin artık zamana meydan okuyacak gibi olmadığı, bizzat Tanrı’nın genel bir yozlaşma içine sürüklendiği çağlarda başka türlü düşünemeyiz.

*

İstemeye başlar başlamaz Şeytan’ın hükmü altına gireriz.

*

Yaşam hiçbir şey; ölüm her şey. Yine de yaşamdan bağımsız olarak ölüm diye bir şey yoktur. Ölümü evrensel kılan tam da bu ayrı, özerk gerçekliğin eksikliğidir; ölümün kendine ait yurdu yoktur, her yerde hazır ve nazırdır, tıpkı kimlikten, sınırdan ve kılıktan yoksun her şey gibi: patavatsız bir sonsuzluk.

*

Büyük sevinç. Hangi gücün etkisiyle bilmiyorum ama alışık olduğum ruh hallerini ve bunların doğurduğu düşünceleri kafamda

canlandıramadığım zaman, sebepsiz bir sevinç duyuyor; uğraşıp didinenlerin, *üretenlerin* işte kaynağı bilinmeyen bu neşeyi hissetmeleri gerektiğini düşünüyordum. Onlar kendilerini yadsıyan şeyi ne ister ne de düşünebilirler. Onlar bu durumun bir sonuca varmayacağını düşüneceklerdir ki o unutulmaz gün boyunca ben de öyle düşünmüştüm.

*

Yorum kabul etmeyen şeyi niçin süslemeli? Açıklanmış bir metin metin değildir artık. Bir fikirle yaşarız, onu eğip bükmeyiz; onunla savaşıyoruz, aşamalarını betimleriz. Felsefe tarihi felsefenin yadsınmasıdır.

*

Hayli karışık bir kuruntuyla, tam olarak nelerin beni yorduğunu bilmek istediğimden, bunların listesini çıkarmaya koyuldum: Çok eksik olsa da, bana öyle uzun ve ağır geldi ki, sonunda *kendinde yorgunluk* ile yetinmenin daha iyi olduğuna inandım; felsefi içeriği sayesinde, vebalıyı ayağa kaldıracak cinsten gurur okşayıcı bir formül bu.

*

Sözdiziminin yıkımı ve parçalanışı, belirsizliğin ve yaklaşıklıkla zaferi. Hepsisi çok iyi. Ancak vasiyetinizi yazmayı bir deneyin, ölüp giden katılığın o kadar kötü olmadığını göreceksiniz.

*

Aforizma mı? Alevsiz ateş. Kimsenin onunla ısınmak istemesi anlaşılır bir durum.

*

İsihastların hararetle önerdiği gibi, “sürekli dua”; aklımı yitirsem bile bunu yapamazdım. Dindarlığın sadece taşkınlıklarını, şüpheli aşırılıklarını anlıyorum; kötü keşişin payı olan uyuşukluk, oburluk, perişanlık arzusu, dünya karşısında hem tamah hem tiksinti, trajedi ile ikircim arasındaki sıkıntı, manevi bir heyelan

umudu gibi şeylerle karşılaşmasam, çile bir an bile aklımdan geçmezdi.

*

Hangi Pederdi hatırlamıyorum, içsel sönüklüğe karşı kol emeğini öğütlüyordu.

Hayranlık verici bu öğüdü ben her zaman kendiliğimden uyguladım: Ufak tefek işlere dayanabilecek can sıkıntısı, dünyevi sönüklük yok.

*

Yıllardan beri kahve, alkol ve tütünden uzağım! Bereket versin ki en güçlü uyarıcıların yerini yararlı bir şekilde tutan kaygı var.

*

Polis devletlerine getirilecek en ağır eleştiri, mektupları ve günlükleri, yani edebiyat olarak düzmeceliğin daha az bulunduğu şeyleri, ihtiyaten ortadan kalkmak zorunda bırakmalarıdır.

143

*

Ruhu uyanık tutmakta iftiranın hastalık kadar etkili olduğu anlaşıyor: Hep kulağı kırıste olmak, aynı gergin dikkat, aynı güvensizlik, sizi kamçılایan aynı şaşkınlık, aynı uğursuz kazanç.

*

Hiçbir şey değilim, burası apaçık, ama yıllarca bir şey olmak istediğim için bu isteği boğamadım: Önceden var olduğu için şimdi de var, içimi kemiriyor, egemenliği altına alıyor beni. Onu geçmişe havale etmek de boşuna, direnir hırpalıyor beni: Hiçbir zaman tatmin edilmemiş olduğundan bu istek olduğu gibi kaldı, buyruklarına uymak istemiyor. İsteğimle ben'im arasında sıkışıp kalmış durumda, elimden ne gelir?

*

Aziz Yuhanna Klimakos, *Cennetin Merdiveni* adlı yapıtında, gururlu bir keşişin şeytan tarafından sıkıştırılmaya ihtiyacı olma-

diğını yazıyor: Kendi kendisinin şeytanıdır o.

Hayatını manastırda heba eden X'i düşünüyorum. Kimse dünyada fark edilmeye ve parıldamaya onun kadar uygun değildi. Alçakgönüllülük, itaat nedir bilmez bu adam yalnızlığı seçip inzivaya çekildi. Aynı Yuhanna Klimakos'un ifadesiyle, "Tanrı'nın sevgilisi" olacak hiçbir şey yoktu onda. Acı alayla, insan ne selametine sağlayabilir ne de başkalarının selametine yardım edebilir. Acı alayla, insan ancak yaralarını, hatta tiksintilerini gizleyebilir.

*

Hiçbir tutku olmadan yaşayabilmek büyük bir güç, büyük bir şanstır. Kendimi buna zorluyorum. Ama kendimi zorlamam da hırstan payına düşeni alıyor.

*

144

Meditasyonun boş zamanı, aslında tek dolu zamandır. Boş anlar biriktirmekten asla utanmamalıyız. Görünüşte boş, gerçekte doludur onlar. Düşünceye dalmak sırrı kaybedilmiş üstün bir boş zaman etkinliğidir.

*

Soylu davranışlar her zaman şüphelidir. Ne zaman göstersek pişman oluruz. Sahteciliktir, tiyatrodur, gösteriştir. Gerçek şu ki neredeyse alçak davranışlar kadar pişman oluruz gösterdiğimizize.

*

Hayatımın herhangi bir ânını, en donuk ânını da en coşkulu ânını da yeniden düşünecek olsam, sahi ne kalmıştır geriye onlardan? Şimdi aralarında ne fark vardır? Her şey birbirine benzediğinden, özgünlükten ve gerçeklikten uzak hale geldiğinden, hiçbir şey *hissetmediğim* zaman hakikate en çok yaklaşıyor, deneyimlerimi özetlediğim güncel durumumu anlıyorum. Herhangi bir şeyi denemiş olmanın ne yararı var? Belleğin ya da hayal gücünün diriltebileceği hiçbir "vecd" yok!

*

Hiç kimse, son ânından önce, ölümünü büsbütün *tüketemez*: Can çekişerek doğan için bile, ölüm bir parça yenilik taşır.

*

Kabala'ya göre, Tanrı ruhları daha ilk anda yaratmıştı. Sonradan bedene bürünerek alacakları biçimle hepsi Tanrı'nın huzurundaydı. Her biri, zamanı geldiğinde, yazgılı olduğu bedene kavuşma buyruğunu alacak, ama boşu boşuna Yaratıcısına bu kölelikten ve yüzkarasından muaf tutulması için yakaracaktır.

Bedene bürünme sırası bana geldiğinde, meydana gelmesi kaçınılmaz olanı düşündükçe; bedene bürünmeye ötekilerden daha çok ayak direyen bir ruh olduysa, kesin benimkidir diyorum kendi kendime.

*

Kuşkucuyu bunaltırız, “kuşkunun otomatizmi”nden söz ederiz; oysa bir müminin “imanın otomatizmi”ne düştüğünden hiç söz etmeyiz. İmanın kuşkudan başka türlü işleyen mekanik bir karakteri vardır; kuşkunun sürprizden sürprize –ama doğrudur, yılgınlık içinde– geçmek gibi bir mazereti vardır.

145

*

Her birimizde var olan ve doğumumuzdan, bütün doğumlardan çok öncelere giden o ışık kırıntısını korumak gerekiyor – tabii niçin ayrı düştüğümüzü asla bilemeyeceğimiz bu uzak parıltıya kavuşmak istiyorsak.

*

Ne zaman tamlık, gerçek mutluluk duygusunu yaşadıysam, o ânın ebediyen silinip gitmem için en uygun an olduğunu, yoksa hiç silinip gidemeyeceğimi düşünmüşümdür.

*

Bir an gelir, metafizik ile amatörlik arasında, derinlik ile anekdot arasında seçim yapmak bize gereksiz görünür.

*

Hıristiyanlığın paganizme göre sergilediği gerilemeyi ölçmek için, Kilise Babalarının intihar konusunda ileri sürdükleri zırvaları, bir Plinius'un, bir Seneca'nın, hatta bir Cicero'nun aynı konuda dile getirdikleri fikirlerle karşılaştırmak yeter.

*

Söylediğimiz şey neye uygun düşüyor? Söylemi oluşturan şu cümleler dizisinin bir anlamı var mı? Tek tek ele alınırsa bu önermelerin bir konusu var mı?

Bu sorudan vazgeçmezsek, ya da onu mümkün olduğunca az sormazsak, *konusamayız*.

*

“Her şeye gülüp geçiyorum” – bu söz, ne anlama geldiğini tam bilerek, soğukkanlılıkla, sadece bir kez bile söylenebildiyse, tarih meşrudur, tarihle birlikte hepimiz meşruiyuz.

146

*

“Herkes sizden iyi söz ettiği zaman, vay halinize!”

İsa Mesih bu cümlede kendi sonunu seziyordu. Herkes şimdi ondan iyi söz ediyor, en katı inançsızlar, özellikle de onlar. İsa bir gün evrensel onaya maruz kalacağını iyi biliyordu.

Hıristiyanlık ilk günlerindeki kadar acımasız işkencelere artık uğramıyorsa bitmiştir. Ne pahasına olursa olsun, kendine düşmanlar yaratmak, kendisine büyük felaketler hazırlamak zorundadır. Onu ancak yeni bir Neron kurtarabilir...

*

Sözün yeni bir fenomen olduğuna inanıyorum, on bin yıl önce-sine varan bir diyalogu hayal etmekte zorlanıyorum. Bundan sonra on bin değil bin yıl içinde bir diyalogun olabileceğini hayal etmekteyse daha çok zorlanıyorum.

*

Bir psikiyatri yapıtında hastaların sözlerine bakarım sadece; bir eleştiri kitabında ise alıntılara.

*

Hastalığın da sağlığın da, hatta yaşamın ve ölümün de ötesinde olan şu Polonyalı kadın için kimsenin elinden bir şey gelmiyor. Hayaletler tedavi edilemez, hele ki “yaşarken özgürleşmişler”i hiç. Ancak yeryüzüne bağlı olanlar iyileşebilir, kökleri –ne kadar yüzeysel olursa olsun– hâlâ orada olanlar.

*

Yaşadığımız verimsiz dönemler, sağduyumuzun azgınlaşmasıyla, içimizdeki deliliğin sönüp gitmesiyle çakışır.

*

Sanatının, dahası varlığının da son sınırlarına dek gitmek... –kendini birazcık olsun *seçilmiş* sayan herkesin yasası işte budur.

*

147

İnsanların özgür oldukları yanılsamasını vermelerinin nedeni söz yetenekleridir. Yaptıkları şeyi –tek söz etmeden– yapsalardı robot yerine konulurlardı. Konuşurken başkalarını kandırdıkları gibi kendilerini de kandırıyorlar: Ne yapacaklarını haber verirken eylemlerinin efendisi olmadıkları aklımıza gelir mi?

*

Herkes benliğinin ta derinlerinde ölümsüz olduğunu hisseder ve öyle sanır, birazdan son nefesini vereceğini bilse bile. Sürekli ölümü düşünüyor ve ona teslim olmuş olsak dahi, ölümden başka her şey anlaşılabilir, kabul edilebilir, *gerçekleştirilebilir*.

*

O sabah, mezbahada topluca ölüme götürülen hayvanlara bakıyordum. Hemen hepsi son anda ayak diriyordu. Onları yürütmek için arka ayaklarına vuruyorlardı.

Bu sahne, genellikle uykudan kovulduğumda ve Zaman'ın günlük işkencesine meydan okuma gücüm kalmadığında aklıma gelir.

*

Her şeyin geçici olduğunu sezmekte üstüme yoktur, övünürüm bununla. Bütün sevinçlerimi, daha doğrusu bütün duyumsamalarımı berbat edecek tuhaf bir üstünlük!

*

Herkes ilk ânının kefareti öder.

*

Bir saniyeliğine bir Vedanta hayranı için içe kapanmanın Brahman'da ne ifade edebildiğini hissetmiş olduğumu sanıyorum. Bu saniyenin sonsuza yayılabilmesini o kadar çok isterdim ki!

*

Kaygının çaresini kuşkuda aradım. Hastalıkla işbirliği yapmıyormuş.

148

*

“Bir öğretiyi yayılıyorsa, gökyüzü istediği içindir” (Konfüçyüs).
... Egemen olan şu ya da bu sapkınlık karşısında, öfkeden kalbinin duracak gibi olduğu zamanlarda bu sözle kendimi kandırmayı çok isterdim.

*

Bir sürü gözü dönmüş, bozulmuş, yozlaşmış kişiye hayranlık duyabildim! Hangisi olursa olsun, asla bir davaya katılmama fikrinde orgazma benzer bir rahatlık var...

*

Cambaz mı bu? İdea tarafından ele geçirilmiş bir orkestra şefi mi? Kızıp köpürür, sonra yatışır, allegro ile andante art arda gelir, Hint fakirleri ya da dolandırıcılar gibi benliğinin efendisidir. Ne zaman konuşursa, arayışta olduğu izlenimini verir, ama ne aradığı bilinemez: Düşünür gibi görünme sanatında uzman. Çok açık tek bir şey söylese, kaybedecek. Dinleyicileri gibi o da nerede karar kılmak istediğini bilmediği için, onu dinleyen kuklaların hayranlığını yitirmeden, saatlerce konuşabilir.

İnsanın çağıyla çatışma halinde yaşaması bir ayrıcalıktır. Her an, başkaları gibi düşünmediğimizi biliriz. Bu keskin benzemezlilik durumu, ne denli yoksul ne denli kısır görünürse görünsün, olaylara uygun “derin” düşüncelerde boşu boşuna aradığımız felsefi bir konuma sahiptir yine de.

“Elimizden bir şey gelmez”; günümüz hakkında, gelecek hakkında, olayların gidişi hakkında ona söylediğim, kulaklarına bas bas bağırdığım her şeye karşı, o doksanlık kadın hep bu lafı tekrarlıyordu...

Ondan başka bir cevap koparmak umuduyla oflamaya puflamaya, sızlanmaya devam ediyordum. O sadece sonu gelmez bir şekilde “Elimizden bir şey gelmez” diyordu, sonunda kızdım ve yanından uzaklaştım; kendime de ona da çok öfkelenmişim. Bir budalaya içini dökmek de amma fikirmiş!

Dışarıda olduğum bir gün, tam bir fikir değişimi yaşadım. “Ama ihtiyar haklı,” dedim. “Nakaratının, kuşkusuz en önemli hakikati içinde taşıdığını nasıl da hemen anlayamamışım? İçimizdeki her şey bu hakikati reddederken, olagelen her şey onu haykırıyor mu?”

X

İki tür sezgi var: ilk dönem (Homeros, Upaniṣadlar, folklor) ve geç dönem (Budizm, Mahâyâna, Roma Stoacılığı, İskenderiye Okulu). İlk parıltılar ve ölgün ışıklar. Bilincin uyanışı ve uyanmış olmanın bikkınlığı.

*

Yok olup giden şeyin asla var olmadığı doğruysa, yok olabilenin kökeni olan doğum da ancak diğerleri kadar var demektir.

*

Örtmecelere dikkat! Bunlar sakladıkları varsayılan korkuyu büyütürler.

Vefat etti ya da öldü yerine kaybettik demek bana garip, hatta saçma geliyor.

*

İnsan ölümlü olduğunu unuttuğunda önemli işler yapmakla yükümlü hisseder kendini; bazen de başarır bunu. Ölçsüzlüğün sonucu olan bu unutmaya aynı zamanda onun mutsuzluğunun da sebebi. “Ölümlü, ölümlü olarak düşünür.” Antikçağ *trajik teva-zuyu* buldu.

*

Roma imparatorlarım at üstünde gösteren heykellerden sadece biri kaldı geriye: Barbarların istilasından ve yüzyılların tahribatından sonra, en az imparatorca yaşayan ve sıradan bir mevkiyle yetinecek olan Marcus Aurelius'un heykeli.

*

Kafamda tasarılarla yataktan zinde kalkmış çalışacaktım, bütün sabah buna inanmıştım. Masamın başına henüz geçmiştim ki, iğrenç, utanç verici ve inandırıcı bir nakarat: “Ne arıyorsun bu dünyada?” Coşkum uçup gitti. Ve her zamanki gibi, bir cevap bulmak, birazcık uyuyabilmek umuduyla yatağıma döndüm.

*

154

Şeylerin yüzeyiyle yetindiğimiz sürece seçim yapar, kesin kararlar veririz; derine dalar dalmaz artık ne karar verebilir ne de seçim yapabiliriz; yüzeyi kaybettiğimize üzülürüz ancak...

*

Aldanma korkusu, Hakikat arayışının kaba versiyonudur.

*

Kendimizi iyi tanıdığımızda, kendimizi büsbütün küçümsemiyorsak eğer, nedeni, aşırı duygulara kapılamayacak kadar bıkkın olmamızdır.

*

Bir öğretiyi, bir inancı, bir sistemi benimsemek insanın –hele ki bir yazarın– ruhunu kurutur; meğerki, genellikle olduğu gibi, ileri sürdüğü fikirlerle çelişki içinde yaşasın. Bu çelişki ya da bu ihanet onu uyarır, üretime uygun durum olan güvensizlik, sıkıntı ve utanç içinde tutar.

*

Cennet her şeyin bilindiği ama hiçbir şeyin açıklanamadığı yerd. Günahtan önceki, *açıklamadan önceki dünya*...

*

İyi ki imanım yok. Olsaydı, sürekli onu yitirme korkusuyla yasırdım: Yararı şöyle dursun, bana zarar vermekten başka bir şey yapmazdı.

*

Varlığın bilincinde, yani kendi kendinin tanığı olan bir dalavereci; ağırbaşlı, son derece yetenekli, tam bir doğrucu Davut'tan bilgi bakımından kaçınılmaz olarak öndedir.

*

Bedeni olan herkesin reddedilmişlik payesini almaya hakkı vardır. Bir de “ruh” bulaştırılmışsa, isteyemeyeceğı aforoz yoktur.

*

Her şeyini yitirmiş biri karşısında nasıl bir dil tutturmalı? En muğlak, en dağınık dil her zaman için en etkilisi olacaktır.

155

*

Pişmanlığın üstünlüğü: Gerçekleştiremediğimiz eylemler peşimizden geldiğinden, sürekli onları düşündüğümüzden, bu eylemler bilincimizin tek içeriğini oluşturur.

*

Bazen yamyam olmayı istiyorum, şu ya da bu kişiyi yutma zevkinden dolayı değil de sırf kusmak için.

*

Artık insan olmak istememek... başka bir sefalet biçimi hayal etmek...

*

Ne zaman kendimizi bir yol ayrımında bulsak, yapacağımız en iyi şey şöyle bir uzanivermek ve kendimizi saatlerin akışına bırakmaktır. Ayaküstü alınmış kararlar bir işe yaramaz: Dayatan ister kibir olsun, ister korku. Uzanırken de bu iki belayla karşı karşıyayız, ama daha yumuşamış, zamana daha az bağılı bir biçimde.

*

Hayatının yarım kaldığından, bir yere varmadığından yakıncak birisine, hayatın kendisinin benzer, hatta beter durumda olduğunu hatırlatmamız yeter.

*

Yapıtlar ölür; fragmanlarsa, yaşamış olmadıkları için, ölemezler.

*

Aksesuar korkusu felce uğratiyor beni. Oysa aksesuar iletişimin (demek ki düşüncenin de) özüdür, sözün ve yazının eti ve kanıdır. Ondan vazgeçmeyi istemek... bir iskeletle zina yapmak gibi bir şey.

*

156

Bir işi bitirmekten vazgeçmenin tatmini (hele ki o işe inanmadığımızda, hatta küçümsediğimizde), hâlâ bataklığa ne kadar ait olduğumuzu açıkça gösterir.

*

Değerim, tamamen etkisiz olmamda değil, öyle olmayı isteyişimde yatıyor.

*

Köklerimi yadsımıyorsam, bir şeymiş gibi olmaktansa hiçbir şey olmamak yeğ olduğu içindir.

*

Otomatizm ve kapris karışımı olan insan kusurlu, *sakat* bir robottur. Keşke hep öyle kalsa ve bir gün gelip ayağa kaldırılmasa!

*

Sabırımız olsun olmasın, her birimizin uzun süredir ölümü beklediği çok açık. Ancak ölüm geldiğinde anlarınız bunu... tadını çıkarmak için çok geç kaldığımızda.

*

İnsanın konuşmayı öğrenmeden çok önce dua etmeye başladığına şüphe yok. Yoksa, hayvanlığı terk eder, onu yadsırken, duanın ilk alametleri olan inlemeler, homurdanmalar olmadan çekmek zorunda olduğu acılara nasıl katlanabilirdi?

*

Sanatta ve her alanda yorumcu, çoğu zaman, yorumlanandan daha bilgili ve daha bilinçlidir. Katilin kurbanına üstünlüğüdür bu.

*

“Tanrılara şükre delim, kimseyi zorla hayatta tutmayan tanrılara.”

(Caligula’ya göre üslubu *kıvamsız* olan) Seneca işin özünü kavramaya açıktır; bu da stoacılığı benimsemesinden ziyade, o zamanlar gayet yabanıl olan Korsika’da geçirdiği sekiz yıllık sürgün hayatından dolayıdır. Bu çile, uçarı bir karaktere olağan koşullarda kazanamayacağı bir boyut sağladı. Hastalık sınavından muaf tuttu.

*

Hâlâ benim olan şu an işte geçip gidiyor, benden kaçıyor, işte şimdi de yok oldu. Peşinden gelen anla ilişki kuracak mıyım? Kararım o yönde: İşte geldi, şimdi benim ve uzaklaştı bile. Sabahtan akşama dek geçmişi üretip durmak!

*

Mistikler arasında her şeyi –boşu boşuna– denedikten sonra, tek bir çıkış yolu kalıyordu ona: bilgeliğe gömülmek...

*

Felsefi denen sorular sorar sormaz, her zamanki jargonu da kullanmışsak, kibirli, saldırgan bir havaya bürünürüz; bu da çözümsüzlük kural olduğu için alçakgönüllü de olunması gereken bir alanda olur. Bu anomali sadece görünüştedir. Ele aldığımız sorular ne denli büyük olursa kafamız da o denli karışır, sonunda so-

ruharın boyutlarını kendimize uydurmaya başlarız. İlahiyatçıların kibri filozoflarınkinden daha “çekilmez” ise, nedeni, bir zarara uğramadan Tanrı’yla meşgul olamamamızdır: Onun sıfatlarından bazılarını, kuşkusuz en kötülerini, istemeye istemeye kendimize mal edecek duruma geliriz.

*

Kendimizle ve dünyayla barışırken zihin güçten düşer. En küçük terslikte parlamaya başlar. Düşünce, sonuç olarak, sıkıntılarımızın ve bahtsızlıklarımızın utanmazca sömürölmesinden başka bir şey değildir.

*

Bir zamanlar vefalı olan bu vücut istemiyor beni, bana uymuyor artık, suç ortağım olmaktan vazgeçti. Reddedilmiş, ihanete uğramış, ıskartaya çıkarılmışken, eski sıkıntılarım bana bağıllıklarını göstermek için gece gündüz her saat arkadaşlık etmeye gelmeselerdi halim ne olurdu acaba?

*

“Kalburüstü” kişiler dil konusunda pek yaratıcı değildir. Tam tersine, ağızlarına geldiği gibi konuşanlar ya da biraz heyecan havası taşıyan bir bayağılığın içinde tepinenler bu konuda daha başarılıdır. Yaradılıştan böyledirler, sözcükler katında yaşarlar. Sözel deha genelevlerin ayrıcalığı mıdır? En azından en küçüğünden bir pislik mutlaka gereklidir.

*

Tek bir dille yetinmeli ve o dildeki bilgimizi derinleştirmeliyiz. Bir yazar için kapıcıyla gevezelik etmek, bir bilimciyle yabancı dilde çene çalmaktan çok daha yararlıdır.

*

“... Her şey olma duygusu ve hiçbir şey olmama gerçeği.” Gençliğimde, talih bu yarım cümleyle karşılaştırdı beni. Allak bullak oldum. O zaman hissettiğim ve sonradan hissetmek zorun-

da kaldığım her şey, ferahlık ve başarısızlığın, vecd ve çıkmaz yolun sentezi olan bu olağanüstü yalın formülde bir araya gelmişti. Çoğu zaman bu bir paradoks değildir, esinin apansız ortaya çıkardığı apaçık bir gerçektir.

*

Şiir hesap ve önceden tasarlamayı kabul etmez: Şiir bitmemiştir, önsezidir, uçurumdur. Ne mırıldanan geometridir ne de soluk sıfatların art arda gelişi. Hepimiz *zanaatı* takdir edemeyecek kadar yaralı ve düşmüşüz, yorgunluğumuzun içinde yorgun ve barbar insanlarız.

*

İlerleme fikrinden vazgeçemeyiz, yine de üzerinde durmaya değmez. Hayatın “anlamı” gibidir. Hayatın bir anlamı olması *gerekir*. Ama yakından bakınca gülünç olduğu anlaşılmayan bir anlam iddiası var mıdır?

159

*

Ağaçlar kıyıma uğramış. Evler ortaya çıkıvermiş. Her tarafta ağızlar, ağızlar... İnsan kendini *yaymış* ortalığa. İnsan yeryüzünün kanseridir.

*

Kader düşüncesinin kucaklayıcı ve şehvetli bir yanı var: İçinizi ısıtır.

*

Doygunluğun bütün nüanslarını adımlayacak bir mağara adamı...

*

Kendi kendine iftira etme zevki, iftiraya uğrama zevkinden kat kat büyüktür.

*

Her şeye susamış olarak doğmuş olmanın tehlikesini herkesten iyi bilirim. Zehirli bir armağan, Tanrı'nın bir intikamı. Böyle bu-

nalmış bir halde, kuşkusuz manevi düzlemde –ki önemli olan tek düzlemdir– hiçbir yere varamıyordum. Başarısızlığım uyuşuyor özümle, bu da rastlantı değil kesinlikle.

*

Mistikler ve “bütün eserleri”. İleri sürdükleri gibi Tanrı’ya, sadece Tanrı’ya sesleniyor olsaydık, yazmaktan geri dururduk. Tanrı okumaz...

*

Ne zaman işin özünü düşünsem, onu sessizlikte ya da infilakta, derin uyuşuklukta ya da çığlıkta sezer gibi oluyorum. Ama söz’de asla.

*

Doğumun yersizliğine gün boyu takılıp kaldığımızda, tasarladığımız ve gerçekleştirdiğimiz her şey bayağı ve boş gelir bize. Geçirdiği krizi, uyandığı “düşü” düşünmekten başka şey yapmayacak olan, iyileşmiş bir deli gibiyizdir; bu deli sürekli o düşte kalacak, iyileşmesinin de ona hiçbir yararı olmayacaktır...

*

Kimileri için kazanç arzusu neyse, kimileri için de acı isteği odur.

*

İnsan yanlış ayakla yola çıktı. Cennetteki aksilik bunun ilk sonucuydu. Gerisi gelecekti.

*

Sonsuz (en hafifini söylüyorum) olmadığımızı bildiğimiz halde nasıl yaşayabildiğimizi asla anlayamayacağım.

*

İdeal varlık mı? Mizahın kırıp geçtiği bir melek.

*

Arzu, tiksinti ve dinginlik üzerine bir sürü sorunun ardından, Buda'ya sormuşlar: “Nirvana'nın hedefi, son anlamı nedir?” Cevap vermemiş. *Gülümsemiş*. Amaçsız bir soru karşısında normal bir tepki olarak görülecek yerde, bu gülümseme hakkında çok yorumlar yapıldı. Çocukların *niçin*'leri karşısında yaptığımız şeydir bu. Gülümseriz, çünkü hiçbir cevap gelmez aklımıza, çünkü cevap sorudan da anlamsız olur. Çocuklar hiçbir şeyde sınır tanımazlar; hep öteye bakmak, ötede olanı görmek isterler. Ama ötesi yoktur. Nirvana sınırdır, son sınır. Kurtuluştur o, en son çıkmaz...

*

Varoluşun, elbette, haberin gelişinden önce, diyelim ki cilalı taş devrinden önce, bir çekiciliği olabilirdi.

Bizi bütün insanlardan kurtaracak insan ne zaman gelecek?

*

161

Ölü doğmuş bir bebekten daha fazla yaşamamak gerektiğini ne kadar söylesek de boş, ilk fırsatta kırıış kırmak yerine bir gün fazla yaşamak için deli kuvvetiyle sarılırız hayata.

*

Bilinçlilik yaşama arzusunun kökünü kazımaz, tam tersine hayata uygun olmayan bir durum yaratır sadece.

*

Tanrı: bir hastalık – artık hiç kimse bu hastalıktan ölmediği için ondan kurtulduğumuzu sanıyoruz.

*

Bilinçsizlik hayatın sırrı, “hayat ilkesi”dir. Ben'e karşı, bireyselleşme hastalığına karşı, sporculara özgü olması gereken çok korkunç, göğüslemesi çok zor bir hal olan bilinç halinin güçsüz bırakma etkisine karşı biricik çaredir.

*

Her başarı, ne mahiyette olursa olsun, içsel bir yoksullaşmaya yol açar. Ne olduğumuzu unutturur, sınırlarımızın vereceği azaptan yoksun bırakır bizi.

*

Hiçbir zaman kendimi bir *varlık* yerine koymadım. Bir yurtsuz, bir toplumdışı, ancak hiçliğin aşırılığı, bolluğu sayesinde var olan bir hiç...

*

Anıt yazısı ile iç çekiş arasında bir yerde batmış bir enkaz olmak!

*

Acı gözlerimizi açar, başka türlü kavrayamayacağımız şeyleri görmemize yardım eder. Demek ki bilmeye yarar, ayrıca varoluşu şiddetlendirmeye. Geçerken şunu da söyleyelim, acı daha fazla bilginin önünü açar.

“Acı çekti, demek ki anladı.” Bir hastalığın, bir haksızlığın ya da herhangi bir talihsizliğin kurbanı hakkında tek söyleyebileceğimiz budur. Acı (zaten *iyi* olanlardan başka) kimseyi ıslah etmez, unutulan her şey gibi o da unutulur, ne “insanlığın mirası”na girer ne de bir şekilde sürüp gider; her şey gibi yitip gider. Bir kez daha söyleyelim: Acı sadece gözlerimizi açmaya yarar.

*

İnsan söylemesi gerekeni söyledi. Şimdi dinlenmeli. Buna razı değil, sağ kalma aşamasına girmiş olmasına rağmen, olağanüstü bir yaşamın eşiğindeymiş gibi tepinip duruyor.

*

Çılgılığın ancak yaratılmış bir evrende anlamı vardır. Yaratıcı yoksa, dikkati kendine çekmek neye yarar ki?

*

“Concorde Meydanı’na vardığımda, aklımdan geçen kendimi ortadan kaldırmaktı.”

Bütün Fransız edebiyatında bunun kadar peşimi bırakmayan bir cümle yok.

*

Her şeyde önemli olan sadece başlangıç ve çözüm, yapma ve bozmadır. Varlığa yönelme varlığın dışına yönelmeyken, nefes alma nefes vermeyken varlık köz söndürme kabından başka bir şey değildir.

*

Zaman geçtikçe, ilk yıllarımın cennet olduğuna inanıyorum. Ama yanılıyorum kuşkusuz. Cennet diye bir şey varsa bile, onu doğumdan öncesinde aramak gerekir.

*

163

Altın kural: eksik bir benlik imgesi bırakmak...

*

İnsan ne kadar insan olursa gerçekte o kadar kaybeder: Farklı özü uğruna ödemesi gereken bedel budur. Tekilliğinin sonuna dek gidebilseydi; tam, mutlak bir insan olsaydı, herhangi bir varoluş türünü hatırlatacak hiçbir şey kalmazdı onda.

*

Kaderin fermanları karşısında dilsizlik, yüzyıllarca yeri göğü inleyen yakarışlardan sonra Eski Yunan’ın *Sus* buyruğunun yeniden keşfedilmesi... kendimizi uydurmamız gereken şey bu işte, savaşımız bu – tabii önceden tahmin edilen ve kabul edilen bir bozgun söz konusu olduğunda, bu “savaş” sözcüğü ne kadar uygunsunsa...

*

Her başarı yüz kızartıcıdır: İnsan bir türlü onu atlatıp kendine gelemmez – kendi gözünde elbette.

*

Kendimizle ilgili hakikatin azabı, kaldırabileceğimizden fazladır. Artık kendine yalan söylemeyen kimse (tutalım ki böyle biri var) ne kadar acınacak bir durumdadır!

*

Bilgeleri okumayacağım artık. Fazlasıyla kötülükleri dokundu bana. Kendimi içgüdülerime bırakmalı, deliliğimin serpilip gelişmesine izin vermeliydim. Tam tersini yaptım, aklın maskesini taktım; bu maske sonunda yüzümün yerini aldı, gerisini de zorbalıkla ele geçirdi.

*

164

Megaloman olduğum anlarda, tanılarımin yanlış olmasının imkânsız olduğunu, sadece sabretmem, sonuna kadar beklemem gerektiğini düşünüyorum – ta ki son insan, bana hak verecek tek varlık gelinceye kadar...

*

Hiç var olmamanın daha iyi olduğu fikri, en çok karşı çıkılan fikirler arasındadır. Kendisine dışarıdan bakamayan herkes kendisini zorunlu, hatta vazgeçilmez sanır; herkes kendisini mutlak bir gerçeklik olarak, bir bütün, bütünü'nün ta kendisi olarak hissedip algılar. Tümüyle kendi varlığımızla özdeşleştiğimiz andan itibaren Tanrı gibi davranırız, Tanrı *oluruz*.

Ancak ve ancak hem içimizde hem dışımızda yaşadığımız zaman, oluşturduğumuz rastlantının hiç ortaya çıkmamış olsaydı daha iyi olacağını bütün ciddiyetiyle kavrayabiliriz.

*

Doğal eğilimime uysaydım her şeyi havaya uçururdum. Ceza korkusuyla içgüdülerime uymaya cesaret edemediğim içindir ki huzuru bulanlarla düşe kalka kendimi alıklaştırmaya çalışıyorum.

*

Çok okuduğumuz için değil, gereğinden çok düşündüğümüz için etkileniriz bir yazardan. Ne Baudelaire'le ne Pascal'le özellikle ilgilendim, ama onların acılarını düşünmekten de vazgeçmedim; bu acılar her yerde benimkiler kadar sadakatle eşlik ettiler bana.

*

Yaş ilerledikçe, az çok belirginleşen belirtiler, tası tarağı toplama vaktinin geldiğini hatırlatır bize. İhtiyarlık gelip çattığında bu belirtiler o kadar belirgin oluyor ki daha fazla kararsızlık göstermenin daha sakıncalı olacağına inandığımız halde tereddüt ediyoruz, erteliyoruz hep. Belirtiler belirgin, gerçekten öyle, ama bir canlının yapabileceği tek düzgün eylemi yapabilecek kadar gücümüz kalmamıştır artık!

*

Çocukluğumda çok ünlü olan bir yıldızın adını hatırladım birden. Hâlâ hatırlayan var mıdır? Her ne kadar felsefi bir geviş getirme de olsa, zamanın utanç verici gerçekliğini ve gerçekdışılığını bize gösteren bu tür ayrıntılardır.

165

*

Her şeye rağmen ayakta kalmayı başarıyorsak, nedeni zaaflarımızın çok değişik, çok çelişkili olmaları ve birbirlerini geçersiz kılmalarıdır.

*

Gönül rahatlığıyla düşünebildiğim biricik anlar, hiç kimsenin gözünde hiçbir şey olmamayı dilediğim, kim olursa olsun birinin belleğinde en küçük bir iz bırakma fikrinin yüzümü kızarttığı anlardır.

*

Manevi gelişim için zorunlu koşul: hep yanlış ata oynamış olmak...

*

Düş kırıklıklarımızın ve öfkelerimizin sayısını azaltmak istiyorsak, her koşulda, birbirimizi mutsuz etmek için burada olduğumuzu ve şeylerin bu durumuna başkaldırmanın da ortak yaşamın temelini yıkmak olduğunu hatırlamalıyız.

*

Bir hastalık, ancak adı bize söylendiği, ilmiği boynumuza geçirildiği andan itibaren bizim hastalığımız olur...

*

Bütün düşüncelerim tevekküle dönük, ama gün geçmiyor ki Tanrı'ya ya da herhangi birine bir ültimatım vermeyeyim.

*

166

Herkes doğumun bir bozgun olduğunu anlayınca, sonunda katlanılabilir olan varoluş bir teslim anlaşmasının ertesi günü gibi, mağlubun içinin rahatlaması ve dinlenmesi gibi görünecektir.

*

Şeytana inanıldığı sürece, olup biten her şey anlaşılır ve apaçıktı; ona inanılmadığından beri, her olay için, keyfi olduğu kadar sıkıntılı da olan, herkesi kuşkulandıran ama kimseyi de tatmin etmeyen yeni bir açıklama aramak gerekiyor.

*

Hakikatin ardına düşmeyiz her zaman; ama onu iştahla, tutkuyla araştırdığımızda, *anlatım* denebilecek her şeyden, sözcüklerle ve biçimlerle ilgili her şeyden, –hakikatten, bayağı yalanlardan bile daha uzak olan– tüm yüce yalanlardan nefret ederiz.

*

Ancak heyecandan ve sinizmden doğan şey gerçektir. Gerisi tümüyle “yetenek”tir.

*

Canlılık ve ret kol kola gider. Kanserliğin belirtisi olan hoşgörü, her türlü benzemezlik önünde boyun eğdiği için kahkahayı ortadan kaldırır.

*

Fizyolojik sıkıntılarımız geleceğe güvenle bakabilmemize yardımcı olur: Çok fazla tedirgin olmaktan kurtarırlar bizi; uzun soluklu tasarılarımızın hiçbiri tüm enerjimizi tüketmeye zaman bulamazın diye ellerinden geleni yaparlar.

*

İmparatorluk çatırdıyor, Barbarlar ilerliyordu... Ne yapmalıydı, çağı terk etmekten başka?

İnsanların kaçıp sığındığı yerlerin, ıssız alanların bol olduğu ve hoş karşılandığı şanslı dönemlerdi o zaman! Şimdi her şeyden, çölden bile yoksunuz.

*

167

Görüntülerin gerçek kimliğini ortaya çıkarmak gibi can sıkıcı bir alışkanlığı olan biri için *olay* ve *yanlış anlaşılma* eşanlamlıdır.

Öze gitmek oyunu bırakmak, yenilmiş olduğunu kabul etmektir.

*

X, kendini bir “volkan”a benzetmekte haklı, ama ayrıntılara girmesi yanlış.

*

Yoksullar parayı düşünme düşünme ve sürekli onu düşünmekten, mülksüzlüğün manevi üstünlüklerini yitirmeyi ve zenginlerin düzeyine inmeyi başarırlar.

*

Psukhe: havadan, kısacası rüzgârdan ya da, en iyi olasılıkla, dumandan başka bir şey değil – ilk Yunanlar ruha böyle bakıyorlardı. Tekinsiz ve, mümkünse, şaibeli derinliklerin peşinde koşarak, kendi ben’imizi ya da başkalarının ben’ini eşeleyip durmaktan ne zaman yorgun düşsek, onlara kolayca hak veriyoruz.

*

Kayıtsızlığa doğru son adım bizzat kayıtsızlık fikrinin yok edilmesidir.

*

Güz mevsimiyle olağanüstü güzelleşmiş eğreltiotlarından iki çitin arasında, ormanda yürümek bir *zaferdir*. Tasvip ve tezahürat bunun yanında nedir ki?

*

İnsanın yakınlarını küçümsemesi, aşağılaması, yerin dibine geçirmesi, kendi köklerine saldırması, kendini yerden yere vurması, çıkış noktasını mahvetmesi, soy sopunun cezasını çekmesi... sahtekârlık ile ağıt arasında kalmış, tek işlevi de darılmamak olan, önemsiz bir soy olan bütün bu seçmediği bağlara lanet okuması...

168

*

Bütün bağlarımı koparıp attığım için bir özgürlük duygusunu yaşamalıydım. Öyle bir duygu yaşıyorum nitekim, öyle yoğun ki sevinmeye korkuyorum.

*

Olaylara doğrudan bakma alışkanlığı manyaklığa dönüştüğü zaman, eskiden deli olduğumuza ve artık deli olmadığımıza ağlarız.

XI

Çok yücelttiğimiz biri kendisine yakışmayan bir şey yaptığında bize daha yakın olur. Bizi saygı sıkıntısından kurtarır. Ona karşı gerçek bir bağlılığı da ancak ondan sonra duyarız.

*

Çekingenlikten yaptığımız bayağılık ve kabalıkların vahametini hiçbir şey aşamaz.

*

Tanıklardan birine göre, Flaubert Nil'in ve Piramitler'in önünde Normandiya'dan, müstakbel *Madam Bovary*'nin âdet ve manzaralarından başka bir şeyi düşünmüyordu. Onun için romanı dışında hiçbir şeyin önemi yok gibiydi. Hayal etmek kendini sınırlamaktır, dışlamaktır. Sınırsız bir ret yeteneği olmadan tasarı, yapıt, ne olursa olsun hiçbir şeyi gerçekleştirmenin imkânı yoktur.

*

Uzaktan yakından zaferi andıran her şey, bana her koşulda, "kesin altından kalkamam" düşüncesiyle, savaşamayacağım bir alçaklık gibi geliyor. Varlıkların önemli oldukları aşamayı geride bıraktım, bilinen dünyalarda savaşmak için de hiçbir neden görmüyorum artık.

*

Felsefe ancak agorada, bahçede ya da evde öğrenilir. Kürsü felsefenin mezarıdır, her canlı düşüncenin ölümüdür. Kürsü yas tutan zihindir.

*

Hâlâ arzu edebiliyor olmam, isabetli bir gerçeklik algısına sahip olmadığımı, saçmaladığımı, Doğru'nun fersah fersah ötesinde olduğumu kanıtlıyor. "İnsan," diyor *Dhammapada*, "ancak şeyleri oldukları gibi görmediği için arzusunun kurbanı olur".

*

Öfkeden titriyordum: Onurum söz konusuydu. Saatler geçiyor, şafak söküyordu. Bir hiç yüzünden gecemi berbat mı edecektim? Olayı önemsememek için ne kadar uğraşıysam da boşunaydı, kendimi yatıştırmak için uydurduğum bahaneler işe yaramıyordu. Bana bunu nasıl yaparlardı! Pencereyi açıp öfkeli bir çılgın gibi ulumak üzereydim ki, ansızın aklıma topaç gibi dönen gezegenimizin imgesi geldi. O anda diniverdi öfkem.

*

Ölüm hepten yararsız değildir. Doğumdan önceki alanımıza, biricik alanımıza kavuşma olanağını bize sağlayacak olan sonuçta ölümdür...

*

Eskiden güne duayla, yardım çağrısıyla başlamakta ne kadar da haklıydık! Kime sesleneceğimizi bilmediğimiz için, ilk kaçık ilahın önünde secdeye kapanacağız.

*

Bedeni olmanın keskin bilinci... sağlıksızlık budur.
... Diyebilirim ki sağlığım hiçbir zaman iyi olmadı.

*

Her şey aldatmaca, bunu hep bildim; yine de bu kesinlik hiç yatttırmadı beni, apansız aklıma düştüğü zamanların dışında...

*

Geçicilik algısının görü, mistik deneyim katına yükseltilmesi.

*

Üst üste tersliklere katlanmanın tek yolu, terslik kavramını sevmektir. Bunu başarırız, sürprizler kalmaz: Her şeyin üstesinden gelir, yenilmez bir kurban oluruz.

*

Çok derin acı duyumsamalarında, hafif acılarda olduğundan daha çok kendimizi inceler, ikiye bölünür, kendimizin dışında kalırız, inlesek de homurdansak da. İşkence ile sınırdaş olan her şey, içimizdeki meraklıyı, psikoloğu, deneyiciyi uyandırır: Katlanılmaz olana ne kadar dayanabileceğimizi görmek isteriz.

173

*

Hastalığın yanında adaletsizlik nedir? Hastalığı bir adaletsizlik olarak görebiliriz, evet. Zaten herkes böyle yapıyor, haklı mı haksız mı olduğuna pek aldırmadan.

Hastalık *vardır*: Ondan daha gerçek hiçbir şey yok. Hastalığın adaletsizlik olduğunu söylüyorsak, varlığın da adaletsizlik olduğunu söylememiz, kısacası *var olmanın adaletsizliğinden* söz etmemiz gerekir.

*

Var olduğu haliyle yaradılış pek değerli değildi; üstünkörü onarılınca daha da az değerli oldu. Keşke onu kendi hakikati içinde, ilk hiçliğinde bıraksaydık!

Gelecek Mesih'in, gerçek Mesih'in ortaya çıkmakta geciktiği anlaşılıyor. Onu bekleyen görev kolay değil: İnsanlığı, *iyileştirme tutkusundan* kurtarmak için ne yapacak?

*

Kendimize fazla alışmış olmamıza kızıp da kendimizden tiksinmeye başladığımızda, bunun önceki durumdan daha kötü olduğunu, kendimizden nefret etmenin kendimizle ilişkilerimizi daha da güçlendirdiğini fark ederiz hemen.

*

Sözünü kesmiyorum onun, bırakıyorum herkesin değerini ölçsün biçsin, bekliyorum ki beni infaz etsin... Varlıklar hakkındaki anlayışsızlığı kafa karıştırıcı. Hem kurnaz hem saftır, sizi var olan bir nesne ya da bir kategoriymişsiniz gibi yargılar. Zamanın onun üzerinde etkisi olmadığından, savunduğu şeyin dışında olduğumu, tercih ettiği şeyin beni hiç ilgilendirmediğini kabul edemez.

174

Yılların geçit töreninden kaçıp kurtulan biriyle diyalogun anlamı olmuyor. Sevdiklerimden ricam, yaşlanmak lütfunda bulunsunlar.

*

Herhangi bir şeyin karşısında, dolunun karşısında, boşun karşısında kapıldığımız panik. *İlk* panik...

*

Tanrı *vardır*, yoksa bile.

*

D., Kötülüğü özümseyemiyor. Kötülüğün var olduğunu saptar ama onu düşüncesine katamaz. Bilmediği cehennemden kurtulacağını, kendine engel olan her şeyin üstünde olacağını düşünür.

Düşüncelerinde, çektiği çilelerin en küçük bir izini bulamazsınız. Zaman zaman refleks gösterir, bunlar yaralı insanın refleksleridir sadece. Olumsuzluğa kapalı olduğundan, sahip olduğumuz her şeyin sermayesinin yokluk olduğunun farkında değildir. Bununla birlikte birçok davranışı şeytanca bir anlayışı açığa vurur. Bilmeden şeytanca. İyiliğin kafasını karıştırdığı ve körelttiği bir yıkıcıdır o.

*

Ne kadar aşağı düştüğümüzü ölçme merakı yaşlandığımızın tek kanıtıdır. Sınıra vardığımızı sanıyor, ufkun ebediyen kapalı olduğunu düşünüyorduk; yakınıp duruyor, cesaretsizliğe kapılıyorduk. Ve sonra, daha da aşağı düşebileceğimizi, yeni bir şeylerin olduğunu, bütün umudun bitmediğini, biraz daha batmanın, böylece donma ve katılaşma tehlikesinden uzaklaşmanın mümkün olduğunu anlıyoruz...

*

“Hayat ancak deliye iyi görünür” demeyi severmiş yirmi üç asır önce Kireneli filozof Hegesias; neredeyse bir tek bu söz kalmış ondan. Yeniden keşfetmek isteyeceğim bir yapıt olsaydı, pekâlâ onun yapıtı olurdu.

*

175

Yaşarken unutulma şansına erişmeyen, bilgeliğin kıyısına yaklaşmış sayılmaz.

*

Düşünmek yıkmaktır, *kendini* yıkmak. Eylemde bulunmak daha az tehlike yaratır, çünkü eylem şeylerle aramıza mesafe koyar, düşünceyse eylemi tehlikeli bir şekilde genişletir.

... Kendimi fiziksel bir temrine, elle yapılan bir işe verdikçe mutlu oluyorum, tatmin oluyorum; onu bırakır bırakmaz berbat bir baş dönmesi alıyor beni ve ebediyen çekip gitmekten başka bir şey düşünmüyorum artık.

*

Kendimizin en aşağı noktasında, dibe vurup uçuruma dokunduğumuzda, Tanrı'dan *üstün* olma duygusuyla (savunma tepkisi ya da gülünç bir gurur) hemencecik doğruluruz. Bir sonuca bağlama eğiliminin kibirli ve rezil tarafı.

*

Kurtlar üzerine bir radyo yayını, uluma örnekleriyle. Ne müthiş bir dil! Bundan daha yürek parçalayıcı bir dil yoktur. Asla unutmayacağım. İleride, çok derin yalnızlık anlarında, bir topluluğa ait olma duygusunu yaşamak için bunu belirgin şekilde hatırlamak bana yetecektir.

*

Bozgun ufukta görüldüğü andan itibaren, Hitler zaferden başka bir şeyden söz etmez. Zafere inanıyordu –en azından inanmış gibi davranıyordu– ve inancına, iyimserliğine sonuna kadar bağlı kaldı. Etrafındaki her şey çöküyor, umutlarını her geçen gün yalanlıyordu; ama o olanaksızı umut etmeyi sürdürerek, ancak iflah olmaz kişilerin yapabildiği gibi gözlerini kapayarak sonuna kadar gidebildi, korku üstüne korku yaratabildi ve deliliğinin ötesine, kaderinin bile ötesine geçebildi. İşte bu nedenle, her şeyi kaybetmiş onun için, kendini başka her ölümlüden daha iyi gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz.

*

“Benden sonra tufan!” – hepimizin itiraf edemediği sloganı budur: Başkalarının bizden sonra yaşayacaklarını kabul ediyorsak, bunun cezasını çekeceklerini umduğumuz içindir.

*

Afrika’da gorilleri yakından gözlemleyen bir hayvanbilimci, onların yaşamlarının birörnekliliğine, tamamen aylak bir şekilde yaşamalarına şaşırır. Saatlerce hiçbir şey yapmadan... Yoksa can sıkıntısı nedir bilmiyorlar mı?

Bu soru tam bir *insan* sorusu, meşgalesi olan bir maymunun sorusudur. Hayvanlar tekdüzelikten kaçmak şöyle dursun, onu ararlar; en çok korktukları şey o tekdüzeliğin bozulmasıdır. Çünkü yerini korku alır ki o da her türlü aşırı meşguliyetin nedenidir.

Eylemsizlik tanrısaldır. Ama insanın başkaldırdığı şey de budur. Doğada, sadece insan tekdüzeliğe katlanamaz; sadece insan, ne pahasına olursa olsun, her ne olursa olsun bir şey olmasını is-

ter. Bununla da atasına layık olmadığını gösterir: Yenilik ihtiyacı yolunu şaşırması bir gorilin işidir.

*

Gitgide yaklaşıyoruz Katlanılmaz Olan'a. Ona ulaşacağımız gün, Büyük Gün olacaktır. Ne yazık ki sadece arifesindeyiz!

*

Bir ulus, üstünlüğe ancak budalaca âdetleri ister istemez kabul ettiği, önyargılara önyargı olarak bakmadan bağlandığı sürece ulaşır ve onu korur. Önyargılara önyargı der demez her şeyin maske düşer, her şey saygınlığını kaybeder.

Egemen olmak istemek, rol yapmak, yasa yapmak... – bütün bunlar, yüksek dozda aptallık olmadan olmaz: Tarih, özünde *aptalcadır*... Uluslar rol sırasına göre önyargılarından kurtuldukları için tarih devam eder, ilerler. Bütün uluslar aynı anda önyargılarından kurtulşalardı, çok şanslı bir evrensel parçalanmadan başka şey kalmazdı geriye.

*

Saikler olmadan yaşanmaz. Benim yok artık, ama yaşıyorum.

*

Çok sağlıklıydım, hiç olmadığım kadar iyiydim. Birden, kurtulamayacağımı sandığım bir soğuk algınlığına yakalandım. Ne oluyordu bana? Böyle bir duyguya ilk kez de kapılmıyordum. Ama daha önceleri bu duyguyu anlamaya çalışmadan ona katlanıyordum. Bu kez, öğrenmek istiyordum, hem de derhal. Varsayım üstüne varsayım üretiyordum: Hastalık söz konusu olamazdı. Tutunacağım en küçük bir belirti yoktu. Ne yapmalıydım? Tam bir perişanlık içindeydim, uydurma bir açıklama bile bulacak durumda değildim ki bunun bir azamet, soğukluğun en son biçimi olduğu, kendi kendine alıştırma yapan, tekrarlama yapan şeyin sadece bu olduğu aklıma geldi – ve gerçek bir teselli oldu.

*

Cennette her yandan ışıklarla kuşatılmış nesne ve varlıkların gölgesi yoktur. Deyim yerindeyse, koyu karanlıklarla kuşatılmamış ve ölüm tarafından terk edilmiş her şey gibi, gerçeklikten yoksundurlar.

*

İlk sezgilerimiz doğrudur. İlk gençliğimde birçok şey hakkında ne düşündüysem gittikçe daha doğru geliyor bana. Bunca şaşkınlık ve dolambaçtan sonra, varoluşumu o apaçıklıkların yıkıntısı üzerinde kurabilirmişim diyerek üzülüyorum şimdi.

*

Bir yerde gezip gezmediğimi ancak orada can sıkıntısı yüzünden hiçliği hissetme şansına erişmişsem hatırlıyorum.

*

Panayırdaydım, yüzünü buruşturan, bağırıp çağıran yorgun bir hokkabaza bakıp üstüne düşeni yaptığını düşünüyordum; bense görevimi başımdan savıyordum.

*

Hangi alanda olursa olsun kendini göstermek, yapıt vermek, az çok gizli bir fanatiğin işidir. Kendimizi bir görevle yükümlü saymazsak var olmak zor, eylemde bulunmaksa imkânsızdır.

*

Selametin olmadığı gerçeği selametin büründüğü biçimlerden biri, hatta selametin ta kendisidir. Buradan hareketle bir tarih felsefesi kurabileceğimiz gibi kendi hayatımızı da düzenleyebiliriz. Çözüm olarak, tek çıkış yolu olarak çözümsüzlük...

*

Zaaflarım varoluşumu mahvetti; ama var olmam, var olduğumu sanmam da onlar sayesinde.

*

İnsan beni ancak kendisine inanmadığı zamandan itibaren ilgilendiriyor. Yükseliş aşaması kayıtsızlıktan başka bir şeyi hak etmiyordu. Şimdi yeni bir duyguya, özel bir sempatiye yol açıyor: *şefkatle karışık korku*.

*

Bunca boş inançtan ve bağdan boşuna kurtulmuşum, kendimi özgür, her şeyden bağımsız göremiyorum. Öteki tutkulardan artakalmış olan feragat çılgınlığı beni terk etmeye yanaşmıyor: Çok yoruyor beni, diretiyor, vazgeçmeyi sürdürmemi istiyor. Peki ama vazgeçilecek olan ne? Reddedecek ne kaldı ki bana? Bir türlü anlayamıyorum. Rolüm bitti, işim tamam, yine de hiçbir şey değişmedi hayatımda; aynı noktadayım, feragat etmeliyim hâlâ ve her zaman!

XII

Anlamış olup hâlâ hayatta kalmaktan daha yanlış bir durum yoktur.

*

Herkese biçilmiş şu ömrü soğukkanlılıkla incelediğimizde, bu süre, ister bir güne ister bir yüzyıla yayılsın, tatmin edici de görülebilir gülünç de.

“Süremi tamamladım.” – İlk an da dahil hayatın herhangi bir ânında, söyleyebileceğimiz bundan daha yerinde bir söz yoktur.

*

Ölüm fiyasko düşkününü ve fiyaskoya yeteneği olan insanlar için lütuftur; bir sonuca varmayan, varmak da istemeyen herkes için bir ödüldür... Ölüm onlara hak verir, zaferidir onların. Başarı uğruna sıkıntı çekenler ve başaranlar içinse ne yaman bir tekzip, ne yaman bir tokattır!

*

Mısırlı bir keşiş on beş yıl inzivadan sonra, ailesinden ve dostlarından koca bir tomar mektup alır. Mektupları açmaz, anıları belleğine üşüşmesin diye ateşe atar. Hortlakların ortaya çıkıp her şeyi altüst etmesine izin verirseniz, kendinizle ve düşüncelerinizle

baş başa kalamazsınız. *Çöl* geçmişin ölümü anlamına gelmediği gibi yeni bir hayat anlamına da gelmez: İnsan nihayet kendi öyküsünden kaçmıştır. Çağımızda yazılan, alman mektuplar ıssız çöllerdekilerden daha az değil. Bunlar zincire vurulmuş olduğumuzu, hiçbir bağın parçalanmadığını, sadece bir köle olduğumuzu ve bunu da hak ettiğimizi gösteriyor.

*

Biraz sabredilirse hiçbir şeyin artık mümkün olmayacağı, kendi içine sıkışmış insanlığın hiçbir yana tek bir adım atamayacağı an da gelecek.

Eşi benzeri görülmemiş bu gösteriyi kabaca gözümüzde canlandırsak bile, *ayrıntılar* gerekli olacaktır... Her şeye rağmen şenliği kaçırmaktan, bu şenliğe katılma şansına erişecek kadar genç olmamaktan da korkarız.

184

*

İster mahalle bakkalının ister filozofun ağzından çıksın, şu *varlık* sözcüğü görünüşte çok zengin, çok baştan çıkarıcı ve anlam dolu olsa da, gerçekte hiçbir şey anlatmaz bize. Sağduyulu bir kafanın, hangi durumda olursa olsun, bu sözcüğü kullanabilmesi inanılır gibi değil.

*

Gecenin köründe hâlâ ayaktayım; hem seçilmiş hem kara vicdanlı olduğumdan emin, odamda dönüp duruyordum. Bu çifte ayrıcalık, geceyi uykusuz geçiren biri için doğal, ama gündüz mantığına tutsak olan biri için, çileden çıkaran ya da anlaşılmaz bir şey.

*

Mutsuz bir çocukluk şansı herkese bağışlanmaz. Benimki çok mutlu geçti. *Taçlandırılmıştı*. Acılarına varıncaya kadar her bakımdan parlak olduğunu anlatmak için daha iyi bir niteleme bulamıyorum. Bedeli ödenecekti, cezasız kalamazdı.

*

Dostoyevski'nin mektuplarını o kadar sevmemin nedeni, hastalıktan ve paradan, biricik “yakıcı” konulardan başka bir şeyin söz konusu olmamasıdır. Gerisi lafügüzaf...

*

Beş yüz bin yıl içinde İngiltere, öyle görünüyor ki, tamamen sular altında kalacak. İngiliz olsaydım, her işi bırakır, teslim bayrağını çekerdim.

Herkesin kendi zaman birimi vardır. Kimi için gün, hafta, ay ya da yıl; kimi için on yıl, hatta yüzyıldır bu... Yine de insani ölçekte olan bu birimler her tasarıyla ve her işle bağdaşabilir.

Peki birim olarak bizzat zamanı kabul edenler, hatta bazen onun da üstüne çıkanlar için, hangi iş, hangi tasarı ciddiye alınmaya değer? Çok ilerileri görenler, *tüm* geleceğin çağdaşı olanlar ne bir şeyle ilgilenebilir ne de yerlerinden kımıldayabilir...

185

*

Eğretilik düşüncesi her koşulda benimledir: Bu sabah postaya mektup atarken, bu mektubun bir *ölümlüye* gittiğini düşünüyordum.

*

Hangi konuda olursa olsun tek bir mutlak deneyim yeter, siz de kendi kendinize yıkımdan kurtulmuş gibi görünürsünüz.

*

Her zaman, yaşamanın olanaksızlığını bilerek yaşadım. Benim için varoluşu katlanılabilir kılan şey de bir dakikadan, bir günden, bir yıldan ötekine nasıl geçebildiğimi görme merakıdır.

*

Aziz olmak için ilk koşul can sıkıcı kişileri sevmek, *ziyaretlere* katlanmaktır...

*

İnsanları uyandırmanın suç olduğunu ve kendi hallerinde bırakmanın bin kat daha iyi olacağını bilmemize rağmen (çünkü uyandıklarında onlara önerecek hiçbir şeyimiz yok), onları sarsmalı ve uykularından çekip çıkarmalıyız.

*

Port-Royal. O yeşilliğin ortasında ıvır zıvır yüzünden onca kavga ve kargaşa! Her inanç, bir süre sonra, onu ortadan kaldıran karşı-inanç gibi temelsiz ve anlaşılmaz görünür. Geride ikisinin gürültü patırtısından başka bir şey kalmaz.

*

Zamanı *duyumsayan*, onun kurbanı olan, zaman yüzünden telef olan, başka bir şey hissetmeyen, her an zamanı yaşayan zavallı bir adam... – o, bir metafizikçinin ya da bir şairin ancak bir yıkım veya mucize sayesinde sezebildiği şeyi bilir.

*

Şu mide gurultuları, hiçbir etkileri olmadığı gibi bir de bizi komik bir volkan durumuna düşürüyorlar.

*

Ne zaman öfke nöbetine tutulsam, başlangıçta üzülüyor, kendimden nefret ediyor, sonra da kendi kendime “Ne şans, ne büyük fırsat!” diyorum. Hâlâ hayattayım; hâlâ şu etten ve kemikten hayaletlerden biriyim...

*

Az önce aldığım bir telgraf uzayıp gidiyordu. Bütün ihtiraslarım, bütün zaafılarım anlatılıyordu orada. Kendimde olabileceğini şöyle bir sezdiğim filanca kusur ilan edilmişti. Ne kehanet, ne müthiş bir dikkat! Sonu gelmez suçlamalardan sonra, yazarını tanıma olanağı veren hiçbir ipucu, hiçbir işaret yoktu. Kim olabilirdi? Bu telaş ve bu tuhaf yöntem niçindi? Bir insana, onun gerçe-

ğini bu kadar hırçınlıkla yüzüne vurmak görülmüş şey miydi? Nereden çıktı bu adını vermeye cesareti olmayan ama her şeyi bilen adalet düşkünü, tüm sırlarımı bilen bu korkak, hiçbir hafifletici sebep tanımayan, en acımasız işkencecilere bile tanınan hakları görmezden gelen bu engizisyon yargıcu? Ben de yanılabiliyim, hoşgörü benim de hakkım. Kusurlarımın sayılıp dökülmesi karşısında geri çekiliyorum, soluğum kesiliyor, bu hakikatler geçidine daha fazla dayanamıyorum... Lanet olası telgraf! Onu yırtıp uyandırıyorum...

*

İnsanın birtakım fikirleri olması kaçınılmazdır, olağandır; inançları olmasıysa o kadar kaçınılmaz, olağan değildir. Ne zaman inançlı birine rastlasam, ruhunun hangi kusuru, hangi çatlağı ona bu inançları kazandırdı diye sorarım. Bu soru meşru olsa da, kendime bu soruyu sorma alışkanlığım konuşma zevkimi berbat eder, bana vicdan azabı verir, kendi gözümde beni iğrenç kılar.

187

*

Yazmak bir ara bana önemli bir şey gibi geliyordu. Bugün, bütün boş inançlarım arasında bu inanç bana en tehlikelisi ve en anlaşılmaz olanı gibi görünüyor.

*

Tiksinti sözcüğünü gereğinden fazla kullandım. Ama sürekli olarak kızgınlığın bıkkınlıkla, bıkkınlığın kızgınlıkla ıslah edildiği bir durumu anlatmak için başka hangi sözcüğü seçmeli?

*

Bütün geceyi onu tanımlamaya çalışarak, hakkında sarf edilen sinsilik sözcüğünü ağzımıza almadan ama aynı anlamdaki daha kibar sözcüğü aramakla geçirdik. Sinsi değil, sadece gizli kapaklı, şeytanca bir gizlilik içinde, aynı zamanda da masum, saf, hatta melek gibi. Mümkünse Alyoşa ile Smerdyakov'un bir karışımını gözünüzün önüne getirin.

*

Kendimize inancımız kalmadı mı, üretmekten ya da mücadele etmekten vazgeçeriz, hatta kendimize sorular sorup cevap aramayı da bırakırız; oysa olması gereken tam tersidir, çünkü o andan itibaren bağlardan kurtulur, doğruyu kavrayabilir, gerçek olanla olmayanı ayırt edebiliriz. Ama rolümüze ya da kısmetimize olan inancımız bir kez tükendi mi her şeye ilgisiz kalırız; her zamankinden daha yakın olduğumuz “hakikate” bile.

*

Cennette ne bir “mevsim” durabilirdim ne de bir gün. O zaman ona duyduğum özlemi nasıl açıklamalı? Bilmiyorum, bu özlem oldum olası yakamı bırakmıyor, benden önce de bendeydi.

*

188

Herkes sadece bir nokta ve bir an işgal ettiği duygusuna kapılabilir zaman zaman. Gece gündüz, her saat bu duyguyu yaşamak pek alışıldık bir şey değildir; Nirvana’ya veya acı alaya ya da ikisine birden yönelmemiz bu deneyimden, bu veriden kaynaklanır.

*

Kutsal özlülüğe asla aykırı davranmamaya söz verdiğim halde, sözcüklerin suç ortağı olarak kaldım hep; sessizlik beni baştan çıkarıyor ama içine girmeye cesaret edemiyorum, sadece çevresinde dolanıp duruyorum.

*

Bir dinin doğruluk derecesini Şeytan’a verdiği yere göre belirlemeliyiz: Din ona ne kadar seçkin bir yer verirse, gerçeği o kadar merak ettiğini, kurnazlıklardan ve yalandan o kadar kaçındığını, ciddi olduğunu, saçmalamaktan ve avutmaktan ziyade saptamak istediğini göstermiş olur.

*

Hiçbir şey, yapılmaya değmeyeceği için, bozulmaya da değmez. Böylece her şeyden, sonuncudan olduğu kadar ilkten de, çöküşten olduğu kadar çıkıştan da koparız.

*

Her şeyin söylenmiş olduğunu, artık söylenecek bir şey kalmadığını biliriz, sezeriz. Ancak bu apaçıklığın dile, onu kurtaran tuhaf, hatta kaygı verici bir konum kazandırdığını o kadar hissetmeyiz. Sözcükler sonunda kurtuldular, çünkü artık yaşamıyorlar.

*

Ölülerin durumu üzerine gevelediklerimden elde edeceğim sonsuz iyilik ve sonsuz kötülük.

*

Yaşlanmanın yadsınamaz avantajı, organların yavaş ve düzenli olarak bozulduğunu yakından görebilmektir; kimi görünür şekilde, kimi belli belirsiz, dökülmeye başlarlar. Beden bizden koptuğu gibi, onlar da bedenden kopar: Bedenimiz elimizden kaçır, terk eder bizi, bize ait değildir artık. Hiçbir yerde ve hiç kimsenin hizmetinde olmadığı için, ihbar bile edemediğimiz, düşmana sığınmış bir kaçıktır.

*

Keşişler, özellikle de “Tanrı’yı aramaktan yorgun” oldukları söylenen keşişler üstüne okumaktan bıkmıyorum. Gözümü kamaştırıyor bu Çöl mağlupları.

*

Rimbaud bir şekilde devam edebilseydi (olağanüstünün ertesi ni, *Ecce Homo*’dan sonra üretime dalan Nietzsche’yi düşünebilirsiniz), sonunda gerileyip yatışacak, taşkınlıklarını yorumlayıp açıklayacak, meramını izah edecekti. Hepsi kutsala hakaret, çünkü bilinç aşırılığı kutsalı küçümsemenin bir biçiminden ibarettir.

*

Tek bir fikre yoğunlaştım, o da şu: İnsanın yaptığı her şey kaçınılmaz olarak kendi aleyhine dönüyor. Bu fikir yeni değil, ama ben onu bir inanç gücüyle, fanatizmin veya hezeyanın hiçbir zaman yanına yaklaşmadığı bir hırsla yaşadım. Uğruna yaşamayacağım çile, katlanmayacağım alçaklık yok; hiçbir başka hakikate, başka aydınlanmaya da değişmem.

*

Buda'dan daha ileri gitmek, Nirvana'nın üstüne çıkmak, kendinden vazgeçmeyi öğrenmek... hiçbir şeyle, kurtuluş düşüncesiyle bile durmamak, kurtuluşu küçük bir mola, bir sıkıntı, bir güneş tutulması olarak görmek...

*

Mahkûm olmuş hanedanlara, yıkılan imparatorluklara, her devrin Montezuma'larına, burçlara inananlara, parçalananlara ve kovulanlara, yazgıdan zehirlenenlere, korkutulanlara, yenilip yutulanlara, cellatlarını bekleyen herkese... fena halde düşünüm.

*

Hakkında zehir zemberek bir sürü laf ettiğim o eleştirmenin mezarı önünden geçiyorum, durup bakmadan. Sağlığında son çözümlüşünden başka bir şey düşünmemiş olan şairin mezarı önünde de durmuyorum. Ayrıca, acımasız ve yatıştırıcı bir öğretiyi, bütün takıntıları, iç karartıcı olanları bile zihinden söküp atmaya oldukça uygun bir öğretiyi bağlı birtakım başka isimler de takılıyor kafama. *Nâgârjuna*, *Candrakîrti*, *Santideva* – eşsiz kesip biçiciler, selamet saplantısına takılıp kalmış diyalektikçiler, Boşluk'un cambaz ve havarileri... bu bilgiler için, evren bir sözcükten başka bir şey değildi...

*

Kaç sonbahardır izlesem de, düşmek için bu kadar acelesi olan şu yaprakların gösterisi karşısında her defasında bir şaşkınlık yaşıyorum: Nedenini anlayamadığım bir sevinç son anda bastırmasa, “sırtımdaki ürperme” açık ara üstün gelirdi.

*

İnanca ne kadar uzak olursak olalım, muhatap olarak sadece Tanrı'yı kabul ettiğimiz anlar vardır. Başka birine başvurmamız bir olanaksızlık ya da bir delilik gibi gelir bize. Yalnızlık, en uç aşamasında, bir tür sohbet gerektirir, yine uç noktada bir sohbet.

*

İnsan özel bir koku yayar: Bütün canlılar arasında sadece insan ceset kokar.

*

Saatler geçmek bilmiyordu. Gün uzak ve ulaşılmaz gibiydi. Aslında, beklediğim gün değildi, bir türlü geçmek bilmeyen şu inatçı zamanın unutuşuydu. Ne mutlu, diyorum kendi kendime, hiç olmazsa infazdan önceki gün iyi bir gece geçireceğinden emin olan idam mahkûmuna.

191

*

Hâlâ ayakta kalabilecek miyim? Yoksa çökecek miyim?
İlginç bir duyumsama varsa, o da saranın tadını sezdiren duyumsamadır.

*

Ölmeden önce geride bir şeyler bırakan herkes kendisini küçümser, kendine itiraf etmeden, bazen de bilmeden.

*

Başkaldırma çağını geçtiğimizde, hâlâ kızıp köpürüyorsak, kendi gözümüzde bunak bir Lucifer durumuna düşeriz.

*

Hayatın yara izlerini taşımasaydık, işin içinden sıyrılmak ne kolay, her şey kendiliğinden ne güzel olurdu!

*

Hemen bağışlamakta üstüme yoktur. Öç alma isteğim iş işten geçtikten sonra gelir aklıma: hakaretin izi silinmek üzereyken, karşılık vermek için hiçbir neden kalmadığı ve artık “iyi duygular”ıma hayıflanmaktan başka çarem kalmadığı zaman.

*

Her an ölümle düşüp kalktığımız ölçüde ancak, tüm varoluşun nasıl bir saçmalığa dayandığını sezinleme şansımız vardır.

*

Ne olduğumuzun, Tanrı bile olsak, en son noktada, mutlak olarak hiçbir önemi yoktur. Bu konuda, biraz ısrar edersek hemen herkesle uzlaşabiliriz. Peki o halde nasıl oluyor da herkes fazladan bir varlık olmaya can atıyor? Nasıl oluyor da düşmeye, ideal boşluğa doğru inmeye hiç kimse razı olmuyor?

192

*

Kimi ilkel topluluklar arasında hayli yaygın olan bir inanışa göre, ölümler yaşayanlarla aynı dili konuşur, ama şu farkla: Sözcüklerin, taşıdıkları anlama zıt anlamları vardır ölümler için; büyük, küçük; yakın, uzak; beyazsa siyah anlamına gelir.

Ölmek bundan mı ibarettir öyleyse? Yine de, dilin bu tam tersine dönüşü, ölümün içerdiği alışılmamış, şaşırtıcı yanı her türlü kasvetli buluştan daha iyi gösteriyor...

*

İnsanın geleceğine inanmayı çok isterim; ama akli melekelerimi her şeye rağmen kaybetmediğim sürece bunu nasıl başarabilirim? Bu melekelerin hemen hepsinin iflası da yetmezdi!

*

Yazgı tarafından gizlice damgılanmamış bir düşünce yerini başka bir düşünceye bırakabilir, düşünce olmaktan başka hiçbir şeye yaramaz...

*

Nietzsche, Torino'da, bunalımının başlarında, durmadan aynasına koşuyor, kendine bakıyor, geri çekiliyor, yeniden gözünü aynaya dikeyormuş. Onu Basel'e götüren trende, ısrarla istediği tek şey yine aynaymış. Artık kim olduğunu bilmiyor, kendisini arıyordu. Kimliğini korumaya o kadar bağlı, kendine o kadar düşkün olan Nietzsche'nin kendini yeniden bulmak için, en kaba, en içler acısı çareden başka bir çaresi yoktu artık...

*

Benden daha yararsız, daha işe yaramaz kimse tanımıyorum. En küçük bir övünç duymaksızın, kolayca kabul edebileceğim bir veri bu. Böyle olmazsa zaten, yararsızlığımın farkında olmam hiçbir işime yaramaz.

*

Nasıl bir kâbus görmüş olursak olalım, bir rolümüz vardır onda, 193
başoyuncu da olabiliriz, sıradan biri de. Nasipsiz insan gece kazanır zaferi. Kötü düşlerimiz yok edilseydi, art arda devrimler olurdu.

*

Gelecek karşısındaki ürküntü, her zaman bu ürküntüyü yaşama *arzusuna* eklenir.

*

Ansızın kendimi yalnız bulmuştum... Çocukluğumun o öğleden sonrasında, biraz önce önemli bir olayın olduğunu hissetmiştim. Bu ilk uyanışım oldu, bilincimin ilk işareti, habercisiydi. O zamana kadar sadece bir *varlıktım*. O andan itibaren, varlıktan hem daha azı hem de fazlasıydım. Her *ben* hafif bir delilik ve aydınlanmayla başlar.

*

Doğum ve zincir eşanlamlıdır: Güneşi görmek eşittir kelepçeyi görmek...

*

“Her şey aldatıcıdır” demek, yanılsamaya uymaktır; gözden düşüreyim derken ona yüksek bir gerçeklik, hatta en yüksek gerçeklik payesini vermektir. Ne yapmalı peki? En iyisi, ondan söz etmekten ve onu eleştirmekten, onu düşünerek ona tutsak olmaksızın vazgeçmektir. Bütün fikirleri ıskartaya çıkaran fikir bile zincirdir.

*

Günde yirmi dört saat uyuyabilseydik, ezeli ruh çöküntüsüne, Yaradılış’tan önceki bu kusursuz uyuşukluğun uhrevi mutluluğuna çabucak ulaşırdık – kendinden bıkmış her bilincin rüyası...

*

Doğmamak hiç kuşkusuz olup olabilecek en iyi formüldür. Ama ne yazık ki, kimsenin elinde değil.

194

*

Bu dünyayı kimse benden çok sevmemiştir, ama bu dünya altın tepside sunulsaydı bana, daha çocukken, “Çok geç! Çok geç!” diye haykırırdım.

*

Neyiniz var? Ne oldu size şimdi? – Yok bir şeyim, bir şeyim yok... Sadece kaderimin dışına çıktım... Artık nereye döneceğimi, ne yana koşacağımı bilmiyorum...

—

METİS YAYINLARI

E. M. Cioran

VAR OLMA EĞİLİMİ

Çeviren: Kenan Sarılioğlu

Emil Cioran bu kitabı oluşturan on bir bölümde ölüm gerçekliğini inkâr etmeden var olma eğilimi, “soluğu kesilmiş bir uygarlık” olarak Batı, sürgün, yazgı, roman ve başka konularda kendine özgü keskin gözlemlerini her zamanki şaşırtıcı üslubuyla bir araya getiriyor.

Hayat için öldürücü, özü itibarıyla tahrip edici olan bir bilgi vardır. Bu kitaptaki metinler işte bu bilgiden yola çıkıyor ama aynı zamanda ondan kopuyor; kendilerini bir dizi şaşkınlık ifadesi, bir kasılmanın anlatımı olarak sunuyorlar. “Olmak” ile “bilmek” arasında kalan yazar sonunda olmayı seçiyorsa, kendisine karşı, kendi kesinliklerine karşı düşünmeye idmanlı olduğu için seçiyor: Kasılmayı bu defa kendi içine, ta en derinine yerleştiriyor.

“İkide bir ‘mutlak’ı karşımıza diktiğinizde, kendinize çok derinmiş gibi, ulaşılmaz bir hava veriyorsunuz, sanki uzak bir dünyada, bir ışıkla size ait karanlıklarla uğraşıyor gibisiniz. Sizin dışınızda hiç kimsenin yaklaşamayacağı bir krallığın majestelerisiniz. Biz ölümlülere, orada yaptığınız büyük keşiflerden birkaç parça, araştırmalarınızdan kırıntılar gösterirsiniz. Ama bütün çabalarınız; okumalarınızın, bilgiç züppeliğinizin, kitabı hiçliğinizin ve ödünç tasalarınızın ürünü olan bu zavallı ‘mutlak’ sözcüğünü terk etmekle sonuçlanır.”



METİS YAYINLARI

Adam Phillips

KAÇIRDIKLARIMIZ

Yaşanmamış Hayata Övgü

Çeviren: Selin Siral

Hepimiz bir şeyleri seçmekle başka şeyleri kaçırdığımız his-sine kapılırız zaman zaman. Bir hayatı seçmekle başka ha-yatlardan mahrum kaldığımızı düşünürüz. Psikanalist ve ya-zar Adam Phillips'in kitabının adı bu kaçınılmaz ve içinden çıkılmaz duruma atıfta bulunuyor. Ama kitabın konusu bu-nunla sınırlı değil: Her zamanki incelikli ve özgün bakış açı-sıyla Phillips, temel insani duygu ve tecrübelerden bazılarını mercek altına alıyor.

Küçüklüğümüzden beri yakından tanıdığımız hüsrân ne-den kaynaklanır? Aşkla hüsrân arasında nasıl bir ilişki var? Peki ya tatmin? Arzulanan şeye ulaşmak tatmin getirir mi, yoksa olası bir tatmini sonsuza dek yok etmekten başka bir işe yaramaz mı? Gerçek bir tatmin mümkün mü? Neden il-laki bir şeyleri anlamak, kavramak isteriz? Kavrayamamak neden bir dışlanmışlık ve küçük düşme duygusu verir? Ku-ralları ihlal etmenin yanımıza kâr kalmasından keyif alma-mız bizim hakkımızda ne söyler? Nasıl olur da yaşamadığı-mız deneyimler hakkında, yaşadığımız deneyimlere kıyasla daha çok şey biliyormuş gibi görünürüz?

Bu ve benzer sorular üzerine kafa yorarken Phillips, başta Shakespeare ve Freud olmak üzere edebiyatın ve psikanali-zin önde gelen isimlerinden faydalıyor ve ele aldığı eser-lelere taze bir soluk getiriyor.



E. M. Cioran

Doğmuş Olmanın Sakıncası Üstüne

"İnsan ortaya çıkar çıkmaz, çiçekler de ortaya çıktı."

Bana kalırsa, çiçekler insandan çok daha önce vardı ve insanın gelişiyi hâlâ içinden çıkamadıkları bir şaşkınlığa gömüldüler...

*

Ne zaman ölümü düşünmesem, hile yaptığım, içimdeki birini aldattığım hissine kapılıyorum.

*

Bilinç ete batmış bir kıymıktan çok, saplanmış bir hançerdir.

*

Ölümün bizim için artık ilginç yanı kalmayıp, ondan hiçbir şey elde edilemeyeceğini düşündüğümüzde, doğuma geri çekilir, başka türlü bir dipsiz uçuruma meydan okuyarak haykırmaya başlarız...

*

Yaşamak, savaşta toprak yitirmektir.



Metis Edebiyatdışı

ISBN-13: 978-605-316-076-2



Metis Yayınları
www.metiskitap.com